

Hitaasti edeten, maltilla deittaillen

Slow Dating -menetelmän kehittäminen ja konseptointi kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisten suhteiden luomisen tueksi

Päivikki Koskinen

Kaisa Salo

OPINNÄYTETYÖ

Marraskuu 2019

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi tutkinto-ohjelma, Sosionomi (ylempi AMK)
Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto

KOSKINEN, PÄIVIKKI & SALO, KAISA:

Hitaasti edeten, maltilla deittaillen

Slow Dating -menetelmän kehittäminen ja konseptointi kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisten suhteiden luomisen tueksi

Opinnäytetyö 126 sivua, joista liitteitä 21 sivua
Marraskuu 2019

Yksinäisyys vaikuttaa negatiivisesti yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja se tulee erityisen näkyväksi kehitysvammaisen henkilön elämässä. Heillä on usein erityistarpeita kommunikaatioon, sosiaalisten suhteiden muodostumiseen ja ylläpitämiseen liittyen.

Opinnäytetyömme on tehty yhteistyössä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön ja Sexpo-säätiön kanssa osana ”Jotta kukaan ei jäisi yksin” -hanketta. Hankkeen tavoitteena on kehitysvammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden yksinäisyyden vähentäminen. Tarkoituksenamme on pilotoida, kehittää ja arvioida Slow Dating -konseptia kehitysvammaisille henkilöille. Konseptimme perusta on luomamme ja kahdessa järjestämässämme Slow Dating -tapahtumassa testamamme kysymyskortit. Korttien ja konseptin on tarkoitus toimia sosiaalisen kynnyn madaltajana sekä mahdollistaa ja tukea kehitysvammaisten henkilöiden toisiin ihmisiin tutustumista ja ihmissuhteiden luomista.

Opinnäytetyömme on tyypiltään toimintatutkimus ja siinä on design-tutkimuksellinen ote. Aineistomme koostui prosessin aikana pitämästämme tutkimuspäiväkirjasta sekä Slow Dating -testitapahtumiin osallistuneiden henkilöiden ja heidän avustajiensa lomakehaastatteluilta. Analysoimme aineiston käyttäen sisällön analyysiä sekä SWOT-analysointimenetelmää.

Tutkimustulosten mukaan kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat yksilöllistä tukea ja ohjausta sekä enemmän aikaa toisiinsa tutustumiseen. Järjestämämme testitapahtumat koettiin pääosin positiivisina ja konseptimme käyttö helpotti kehitysvammaisten henkilöiden vuorovaikutustilanteita sekä toisiin ihmisiin tutustumista.

Opinnäytetyömme osoitti, että aidolle kohtaamiselle ja tällaiselle toiminnalle on todellista tarvetta. Jos tapahtumasta tulisi säännöllisesti toistuva, pystyttäisiin sen vaikutuksia kehitysvammaisten henkilöiden elämään arvioimaan laajemmin.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree in Social Services

KOSKINEN, PÄIVIKKI & SALO, KAISA:
Slow Dating
Supporting People with an Intellectual Disability in Social Relationships

Master's thesis 126 pages, appendices 21 pages
November 2019

The social isolation is a major problem these days in Finland, especially among people with intellectual disabilities. This thesis was conducted together with Service Foundation for People with an intellectual disability. The goal of this study is to prevent loneliness, support social relationships of people with an intellectual disability and to help them to take part in Finnish society.

The aim was to create a concept which anyone working with people with an intellectual disability can use to arrange a date night. The goal of the concept is to bring people together and help them to find for example friends or someone to date.

In this action research-study the data were collected during test date nights by the means of the questionnaires and participant observation. The data were analyzed by using SWOT- and content analysis.

The results showed that people with an intellectual disability need more support with social relationships. People who tested the concept revealed that it was a nice and easier way to get to know new people. The conclusion is that the slow dating concept helps people with intellectual disability to create new relationships and there is a real need for events of this kind.

Key words: people with an intellectual disability, social relationships, loneliness

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITTEET	9
	2.1 Perustelut aiheen valinnalle sekä kokemuksia maailmalta.....	9
	2.2 Slow Dating -konseptin kehittäminen ja tutkimuskysymykset.....	11
	2.3 Kohdeorganisaation kuvaus	13
	2.3.1 Kehitysvammaisten Palvelusäätiö	13
	2.3.2 Jotta kukaan ei jäisi yksin -hanke	14
	2.4 Aiheeseen liittyvät aikaisemmat tutkimukset	16
3	KEHITYSVAMMAISUUDEN ERITYISPIIRTEET JA SOSIAALISTEN SUHTEIDEN MONET MUODOT	19
	3.1 Kehitysvammaisuus	19
	3.2 Sosiaaliset suhteet ja niiden merkitys	21
	3.2.1 Sosiaalisten suhteiden määrittelyä	21
	3.2.2 Ystävyy- ja parisuhteet	23
	3.3 Yksinäisyys yksilön ja yhteiskunnan tasolla	26
	3.4 Kehitysvammaisuus, kommunikaatio ja sosiaaliset suhteet	31
	3.4.1 Kommunikaatiokyvyt ja temperamentti sosiaalisten taitojen perustana	31
	3.4.2 Sosiaaliset taidot ja seksuaalisuus kehittyvät läpi elämän ..	33
	3.4.3 Vuorovaikutuksen erityispiirteet mielenterveyden osatekijöinä	37
	3.4.4 Kehitysvammaisten henkilöiden kokema yksinäisyys.....	39
4	KONSEPTIN LUOMISPROSESSI DESIGN-TUTKIMUKSELLISELLA OTTEELLA	42
	4.1 Toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö.....	43
	4.1.1 Toimintatutkimus prosessina	44
	4.1.2 Design-tutkimus.....	46
	4.2 Opinnäytetyön aineisto.....	47
	4.3 Slow Dating -konseptin luominen	49
	4.3.1 Kysymyskortit	49
	4.3.2 Ensimmäinen tapahtuma Ravintola Kivenheitossa.....	51
	4.3.3 Havaintoja ja kokemuksia ensimmäisestä tapahtumasta ...	54
	4.3.4 Toinen tapahtuma Tulppaanitalolla.....	57
	4.3.5 Havaintoja ja kokemuksia toisesta tapahtumasta	61
	4.4 Aineiston analyysi	64
	4.4.1 Aineistolähtöinen sisällön analyysi	65
	4.4.2 Konseptin analyysi SWOT-analyysin avulla	66

5	TULOKSET TUTKIMUSKYSYMYKSITTÄIN TARKASTELTUNA	70
5.1	Kehitysvammaisen henkilön vuorovaikutussuhteiden tukeminen .	70
5.2	Slow Dating -tapahtumien kävijäkokemukset.....	74
5.3	Slow Dating -konsepti SWOT-analyysin nelikentässä.....	77
6	POHDINTA	82
6.1	Opinnäytetyön tulosten yhteenveto ja tarkastelu.....	83
6.2	Slow Dating -konsepti	88
6.3	Opinnäytetyöprosessin eettisyys ja luotettavuus.....	91
6.4	Opinnäytetyöprosessin arviointia	96
6.5	Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet	98
	LÄHTEET.....	101
	LIITTEET	106
	Liite 1. Lomakehaastattelu osallistujille, Kivenheitto	106
	Liite 2. Lomakehaastattelu osallistujille, Tulppaanitalo.....	110
	Liite 3. Lomakehaastattelu tapahtuman avustajille, Kivenheitto.....	114
	Liite 4. Lomakehaastattelu tapahtuman avustajille, Tulppaanitalo ...	117
	Liite 5. Osallistujien tietoinen suostumus -lomake	120
	Liite 6. Mainos: Slow Dating -tapahtuma, Kivenheitto.....	121
	Liite 7. Mainos: Slow Dating -tapahtuma, Tulppaanitalo	122
	Liite 8. Slow Dating -konseptin käyttöohjeet	123
	Liite 9. Osallistujan tukikortti	125

1 JOHDANTO

Elämme yhteiskunnassa aikaa, jolloin yhteydenpito ja vuorovaikutus on tehty helpommaksi kuin koskaan. Erilaisia sähköisiä viestintäkanavia on paljon ja muutto-liike on jo pitkään suuntautunut maaseuduilta kaupunkeihin. Ihmisiä on kerääntyneenä pienelle alueelle paljon, mutta silti paljon puhutaan ihmisten kokemasta yksinäisyydestä ja ulkopuolelle jäämisen tunteesta.

Sosiaali- ja terveystieteiden professori, yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan dekaani ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen selvityshenkilö Juho Saari on tutkinut suomalaisten kokemaa yksinäisyyttä sen monissa ilmenemismuodoissaan. Vuosina 2015-2016 Suomessa toteutettiin Suomalaisten yksinäisyys -niminen hanke, jonka osana järjestettiin yksinäisyyteen liittyviä tieteellisiä teemapajoja ympäri Suomea. Vaikka aihe on ollut paljon pinnalla, jää yksinäisyys yhä edelleen helposti mainitsematta puhuttaessa suurista kansanterveydellisiä vaikutuksia omaavista tekijöistä. Hiljalleen yksinäisyyden laajat kokonaisvaikutukset yksilön hyvinvointiin ja terveyteen on kuitenkin alettu ymmärtää. Yksinäisyyden on huomattu heikentävän suomalaisten hyvinvointia ja terveyttä merkittävämmiin kuin minkään muun yksittäisen tekijän. (Saari 2016, 5.)

Suomalaisten kokema yksinäisyys on monien tekijöiden summa. Osaltaan se selittyy yhteiskuntamme nopealla rakennemuutoksella ja osaltaan se on taas yksilöstä itsestään lähtevää. (Saari 2016, 33.) Ennen vanhaan ihmiset piipahtivat kylässä toistensa luona noin vain ilman isompaa etukäteissuunnittelua, kun taas nykyään perinteinen kyläilykulttuuri on hiljalleen häviämässä ja jäämässä kiireen ja työstressin jalkoihin. Yhteiskunta ympärillämme toimii ikään kuin alati kiihtyvällä tahdilla aiheuttaen jatkuvaa kiireen tuntua. Aikaa kohdata ihminen aidosti ei enää ole entiseen tapaan. Kaikesta tästä huolimatta tarve kuulua johonkin ja olla vuorovaikutuksissa toinen toisemme kanssa on edelleen olemassa. Ystävyys-, pari- ja ihmissuhteet ovat tärkeitä meille kaikille. Näinä Tindereiden ja internettiin siirtyneiden seuranhakupalveluiden aikana moni jää kaipaamaan perinteisempiä tapoja tavata uusia ihmisiä. Osa etsii samanhenkisiä ystäviä, osa kaipaa parisuhdetta. Nopeaan ihmisiin tutustumiseen on jo vuosien ajan ollut niin Suomessa kuin muissakin maissa käytössä Speed dating -tapahtuma, jossa lyhyessä ajassa

tavataan monia uusia ihmisiä. Edessäsi oleva ihminen vaihtuu minuutin tai parin kuluttua seuraavaan ja tänä aikana sinun pitäisi keksiä hyviä kysymyksiä tutustaksesi häneen ja olla samaan aikaan valmis vastaamaan häneltä tulleisiin kysymyksiin. Nopean ensivaikutelman perusteella tutustumista on mahdollisuus jatkaa myöhemmin, jos kiinnostus on ollut molemminpuolista.

Nopeus ja tehokkuus kuvaavat hyvin aikaa, jota elämme. Pohdittavaksi jää, mitä tämä tarkoittaa, kun tavoitteena on tutustua uusiin ihmisiin. Miten käy, jos et olekaan se kaikista supliikein nopeissa ja äkillisesti muuttuvissa tilanteissa? Entä jos lupaavasti alkanut keskustelu äkkiä tyrehtyy ajatusten karatessa ja pään tyhjenä? Entä jos sanat juuttuvat kurkkuun, eikä mitään fiksua kysyttävää tule mieleen? Mitäs, jos keskustelun toinen osapuoli ei yrityksistä huolimatta ymmärrä, mitä yrität hänelle sanoa? Tästä syystä jonkun olisi hyvä olla painamassa jarrua ja antamassa aikaa ja tukea aitoon vuorovaikutukseen. Näistä ajatuksista on lähtenyt kehittymään Slow Dating, joka tarjoaa vastauksia edellä esitettyihin kysymyksiin.

Opinnäytetyömme on tehty yhteistyössä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kanssa osana ”Jotta kukaan ei jäisi yksin”- hanketta. Hanke toteutetaan vuosina 2017-2019 ja sen tarkoituksena on madaltaa sosiaalisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen kynnystä kehitysvammaisilla henkilöillä. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 1.) Opinnäytetyömme aihe kumpuaa tästä aihepiiristä ja nivoutuu osaksi tätä hanketta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kehittää ja testata tuetumpaan kanssakäymiseen ja uusiin ihmisiin tutustumiseen tarkoitettua menetelmää, jota kutsumme nimellä Slow Dating. Menetelmä helpottaa toisiin tutustumista ja vuorovaikutusta henkilöillä, joilla on sosiaalisen kohtaamisen alentumaa ja mahdollisesti erityistä haastetta kommunikaatiossa.

Kehitysvammaiset henkilöt ovat meille molemmille sydäntä lähellä oleva asiakasryhmä ja olemme molemmat myös työskennelleet heidän parissaan. Tästä syystä Palvelusäätiön idea opinnäytetyön aiheesta aiheutti meissä molemmissa heti innostusta ja aitoa kiinnostusta. Haluamme osaltamme auttaa ja tukea kehitysvammaisia henkilöitä heidän sosiaalisessa kanssakäymisessään ja uusien ihmissuhteiden solmimisessa. Konseptin kehittämisen kautta voimme olla vaikuttamassa

siihen, että meillä kaikilla on yhtäläinen mahdollisuus tulla nähdyksi ja kohdatuksi mahdollisesta vammasta ja tuentarpeesta huolimatta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITTEET

2.1 Perustelut aiheen valinnalle sekä kokemuksia maailmalta

Opinnäytetyömme on tehty yhteistyössä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön ja Sexpo-säätiön kanssa osana ”Jotta kukaan ei jäisi yksin”-hanketta. Hankkeen projektipäällikön Markku Vellaksen (2018) mukaan hankkeen yhdeksi osaksi oli ideatasolle noussut ajatus ”hitaiden deittien”-konseptista. Mielestämme aihe on ajankohtainen ja pidimme sitä heti alusta saakka tärkeänä ja merkityksellisenä. Yksinäisyys on tänä aikana paljon puhuttava yhteiskunnallinen ilmiö ja se tulee erityisen näkyväksi kehitysvammaisen henkilön elämässä, jossa sosiaalista vuorovaikutusta saattavat vaikeuttaa kehitysvammaisuuden mukanaan tuomat kommunikaation erityispiirteet sekä heidän kykynsä toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (Jones 2009; Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 2).

Tämän tyyppistä toimintaa ei Suomessa ole aikaisemmin ideoitu ja organisoitu, mutta etsiessämme tietoa aiheesta löysimme samankaltaista toimintaa ulkomailta. Vuonna 2004 Isossa-Britanniassa käynnistyi useampikin hanke, joiden tarkoituksena oli tukea kehitysvammaisia henkilöitä deittailussa ja uusien ystävyssuhteiden luomisessa. Tällaisia hankkeita olivat muun muassa the Relationship Support Service ja Stars in The Sky. Hankkeet otettiin todella hyvin vastaan kehitysvammaisten henkilöiden ja heidän lähipiirinsä keskuudessa. (Jones 2009.)

Vuonna 2007 Ison-Britannian Oxfordshiressä käynnistettiin ystävyteen ja deittailuun erikoistunut projekti nimeltään Mates 'N' Dates. Sen toiminta oli suunnattu kehitysvammaisille henkilöille ja sen tarkoituksena oli auttaa yksinäisiä ihmisiä kohtaamaan toisiaan. (Jones 2009; Jones & Magowan 2010.)

Osana projektia järjestettiin kuukausittain tapahtumia, joilla pyrittiin tukemaan kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisia suhteita. Tapahtumat koostuivat muun muassa tansseista, visailuilloista ja speed datingistä. Hankkeeseen kuului erilai-

sia työpajoja liittyen muun muassa seurusteluun, turvallisuuteen ja seksuaaliterveyteen. Projekti myös organisoii ja tarjoii tukea yksilöllisille deiteille. Mates 'N' Datesin puolesta treffeille oli mahdollista saada mukaan henkilö, joka tarpeen tullen tuki treffeillä olevien henkilöiden toisiinsa tutustumista. Treffeille osallistujilta pyydettiin jälkikäteen palautetta treffeistä ja kummankin kanssa tehtiin yksilöllinen suunnitelma siitä, kuinka asian kanssa jatkossa edetään. Mates 'N' Dates tekee yhteistyötä Oxford Brookes Universityn kanssa. Molemmiin puolista hyötyä saavutetaan, kun opiskelijat voivat suorittaa harjoitteluitaan osana toimintaa. (Jones 2009; Jones & Magowan 2010.)

Yhtenä osana heidän toimintaansa on siis "speed dating slowly". Se tarkoittaa tutustumista uusiin ihmisiin tai perusteellisemmin tutustumista vanhoihin tuttuihin hieman perinteistä speed datingia rauhallisemmalla vauhdilla. Näihin tapahtumiin kutsutaan henkilöitä, jotka ovat tutustumassa ihmisiin romanttisessa mielessä ja etsivät seurustelukumppania. Ennen varsinaista tutustumisvaihetta tapahtumassa on erilaisia leikkimielisiä pelejä, joiden tavoitteena on oppia toisten osallistujien nimiä ja saada ihmiset liikkumaan mahdollisesti tutun ja turvallisen ihmisen viereltä mahdollisimman paljon ja kohtaamaan toisiaan. Varsinainen tutustumisvaihe alkaa sillä, että ihmiset asettuvat kahteen riviin istumaan toisiaan vastapäätä. He tutustuvat toisiinsa kyselemällä ja vastailemalla kysymyksiin noin viiden minuutin ajan. Kun viisi minuuttia on kulunut, ihmiset siirtyvät keskustelemaan toisen henkilön kanssa. Osallistujille annetaan lomake, johon he voivat kirjata henkilön, jonka kanssa haluaisivat tavata uudestaan. Tutustumisten jälkeen käydään lyhyt palautekeskustelu Mates 'N' Dates -ohjaajan tai vapaaehtoisen kanssa. Mikäli löytyy pareja, joista molemmat haluavat nähdä toisensa jatkossa, tuetaan heitä yksilöllisten treffien järjestämisessä. Deittailuun osallistujat voivat halutessaan saada henkilökunnalta apua ja tukea uusien deittien sopimiseen. Projektin kautta ihmisten oli mahdollista saada tukea deittailuunsa, vaikka he olisivatkin tavanneet toisensa projektin ulkopuolella. (Jones 2009; Jones & Magowan 2010.)

Projektin toiminta on kehittynyt ja vakiintunut. Sen piirissä on noin 200 jäsentä ja heidän ikähaarukkinsa on 18-75 vuotta. Jäsenet kertovat, että projektilla on suuri merkitys heidän elämässään. Se on mahdollistanut paljon asioita, joita he eivät

olisi ilman projektin apua ja tukea kyenneet tekemään. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi uusien ihmisten tapaaminen, luottamuksellisten ystävyysuhteiden rakentaminen ja joissakin tapauksissa pitkien parisuhteiden syntyminen ja jopa avioliitto. He kokevat myös, että projektin osallistuminen on parantanut heidän itseluottamustaan ja -tuntoaan. Pelon, turvattomuuden, eristyneisyyden ja tuomituksi tulemisen tunteet ovat vaihtuneet iloon, oman arvon tuntoon ja optimistisyyteen elämässä yleensä. (Roberts 2019.)

Myös Skotlannissa on tällä hetkellä käynnissä paljon Oxfordshiren projektia muistuttava Dates-n-mates projekti, joka toimii neljällä paikkakunnalla. Se on deittailuun ja ystävyteen erikoistunutta toimintaa ja sen tarkoituksena on tukea kehitysvammaisia henkilöitä löytämään merkityksellisiä ihmissuhteita. (Dates-n-mates Scotland n.d.)

Yllä mainituissa projektissa on vahvasti samat periaatteet ja lähtökohdat kuin opinnäytetyömme Slow Dating -konseptilla. Projektin toteutustavat ja opinnäytetyömme konsepti eroavat kuitenkin toimintatavoiltaan ja sisällöltään melko paljon toisistaan.

2.2 Slow Dating -konseptin kehittäminen ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on pilotoida, kehittää ja arvioida Slow Dating -konseptia kehitysvammaisille henkilölle. Tämän prosessin pohjalta tuotamme materiaalia, jonka avulla voi esimerkiksi järjestää kehitysvammaisille henkilöille suunnatun deitti-illan Slow Dating -periaatteella. Opinnäytetyöprosessimme aikana kehitämme ja testaamme materiaaliamme järjestämässämme tapahtumissa ja muokkaamme sitä käyttökokemusten perusteella toimivammaksi ja asiakaslähteisemmäksi. Käyttökokemusta mittaamme lomakehaastattelun (liite 1&2) avulla. Raportoimme prosessista ja arvioimme sen vaikutuksia opinnäytetyössämme toimintatutkimuksellisella ja osallistavalla otteella.

Slow Dating -konseptin on tarkoitus toimia sosiaalisen kynnyksen madaltajana sekä mahdollistaa ja tukea kehitysvammaisten henkilöiden toisiin ihmisiin tutustumista ja ihmissuhteiden luomista. Testaamme, muokkaamme ja kehitämme

konseptin toimivaksi, jotta sitä voidaan hyödyntää eri ihmisryhmien kanssa ajasta ja paikasta riippumatta. Idea konseptiin kumpuaa Speed datingin maailmasta, jossa lyhyessä ajassa tavataan paljon uusia ihmisiä. Slow Dating tarkoittaa hitaita deittejä, joten konseptissa uuden ihmisen tapaamiseen on varattu enemmän aikaa sekä tukea. Tutustumista on helpottamassa Slow Dating -kysymyskorttipakka käyttöohjeineen sekä osallistujan tukikortteineen.

Kehitysvammaisilla henkilöillä on usein vuorovaikutukseen ja kanssakäymiseen liittyviä erityispiirteitä ja haasteita. Heidän on myös usein haasteellisempaa päästä vaikuttamaan omaan elämäänsä liittyvien päätösten tekoon sekä toimia tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. (Seppälä 2017, 108-112.) Otamme nämä asiat huomioon kehittäessämme konseptia. Näihin taustatietoihin peilaten muodostuivat opinnäytetyömme tutkimuskysymykset.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

- Minkälaista tukea kehitysvammaiset henkilöt kaipaavat toisiinsa tutustumisessa?
- Millaisia kokemuksia kävijät saivat Slow Dating -tapahtumista?
- Millaisena Slow Dating -konsepti näyttäytyy kehitystyön tuloksena?

Sosiaalinen vuorovaikutus, yhteiskunnallinen osallisuus ja läheiset ihmissuhteet ovat tärkeitä meille jokaiselle myös psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta. Sosiaaliset suhteet vaikuttavat positiivisesti henkilön yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja madaltavat kynnystä uusien ihmissuhteiden syntymiseen. (Lyyrä & Tiikkanen 2007.) Opinnäytetyömme tavoitteena on Slow Dating -konseptin avulla helpottaa kehitysvammaisten henkilöiden toisiinsa tutustumista ja sosiaalisten suhteiden muodostumista.

2.3 Kohdeorganisaation kuvaus

2.3.1 Kehitysvammaisten Palvelusäätiö

Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kanssa. Kehitysvammaisten Palvelusäätiö on vuonna 1992 kehitysvammaisten Tukiliiton toimesta perustettu omaisjärjestötaustainen palveluiden tuottaja ja kehittäjä. Tavoitteena on tukea erityisiä tarpeita omaavia henkilöitä ja heidän läheisiään luomalla yksilöllisiä ratkaisuja ja kehittämällä laadukkaita palvelumalleja. Kehitysvammaisten Palvelusäätiön keskeisimpiä toimintoja ovat vaikuttamis- ja kehittämistoiminta sekä asuntojen hankinta ja rakennuttaminen. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Mikä KVPS n.d.)

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö tekee yhteiskunnallista vaikuttamistyötä valtakunnan tasolla eri järjestöjen ja toimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehdään muun muassa Veikkauksen, Aran, Valviran, kuntien ja kehitysvammaisten henkilöiden sekä heidän perheidensä kanssa. Lainsäädäntöön vaikuttaminen sekä kehitysvammaisten ihmisten ja heidän lähipiirinsä elämän hyvien edellytysten tukeminen ovat tärkeässä roolissa. Vaikuttamistoimintaan kuuluu myös tiedon tuottaminen eri tahoille, kuten viranomaisille ja poliittisille päättäjille sekä kehitysvammaisille ihmisille ja heidän lähipiirilleen. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Vaikuttamistoiminta n.d.)

Kehittämistoiminnan ja -hankkeiden koordinointi ja koulutuksen ja järjestäminen ovat yksi Kehitysvammaisten Palvelusäätiön tärkeistä tehtävistä. Keskeisenä tavoitteena näissä toiminnoissa on yksilölähtöisen ajattelutavan lisääminen ja kehitysvammaisten henkilöiden täysivaltaisen ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen. Kehitysvammaisten Palvelusäätiö pyrkii vaikuttamaan kehitysvammaisen ihmisen ja hänen lähipiirinsä vaikuttamis- ja valinnan mahdollisuuksiin. Kehitysvammaisten henkilöiden oman äänen kuuluminen yhteiskunnassa on tärkeä perusajatus. Kehittämistoimintaan kuuluu myös työyhteisöjen tukeminen sekä koulutuspäivien ja seminaarien järjestäminen. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Kehittämistoiminta n.d.)

Kehitysvammaisten Palvelusäätiön visiona on kehitysvammaisen tai erityistä tukea tarvitsevan henkilöiden hyvä elämä, aito osallisuus ja heidän läheistensä luottamus. Visiota toteuttavaan strategiaan kuuluu kehitysvammaisen henkilön oman näköisen elämän tukeminen palveluiden kehittämisen ja toimintamallien luomisen avulla. Strategiassa korostuu yhteistyö kehitysvammaisen henkilön, hänen perheensä sekä asuinkuntansa kanssa. Toiminta on avointa ja uudistuvaa. Omassa lähiympäristössä aktiivisena kansalaisena elämisen tukeminen on myös osa strategiaa. Tärkeää on myös ilon ja välittämisen henki. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Visio n.d.) Kehitysvammaisten Palvelusäätiön arvojen perustana on kunnioitus kehitysvammaisia henkilöitä ja heidän läheisiään kohtaan. Arvot ovat luotettavuus, tuloksellisuus, ihmisen kunnioitus ja uudistaminen eli jatkuva liikkeellä olo. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Arvot n.d.)

2.3.2 Jotta kukaan ei jäisi yksin -hanke

Tärkeä osa Kehitysvammaisten Palvelusäätiön toimintaa ovat kokeilemalla kehittäminen ja erilaiset kehittämishankkeet. Yksi vuosina 2017-2019 käynnissä oleva hanke on nimeltään: Jotta kukaan ei jäisi yksin. Hankkeen toteuttaa yhdessä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kanssa Sexpo- säätiö sekä Autismisäätiö. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Kotimaiset projektit n.d.) Teemme opinnäytetyömme osana tätä hanketta.

Tavoitteena valtakunnallisessa hankkeessa on kehitysvammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden yksinäisyyden vähentäminen. Yksinäisyydellä on merkittävä vaikutus yksilön hyvinvointiin ja siihen on monia erilaisia syitä. Vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien ihmisten kohdalla yksinäisyydestä ei voida puhua ainoastaan yksilön ominaisuutena, vaan myös yhteiskunnan rakenteilla on siihen vaikutusta. Kehitysvammaisilla ihmisillä on yleensä haastavampaa löytää ystäviä tai seurustelukumppania kuin muilla ihmisillä. Tähän vaikuttaa esimerkiksi tuen tarve tunne- ja ihmissuhdetaidoissa sekä kohtaamispaikkojen- ja tilaisuuksien puuttuminen. Hankkeessa yksinäisyyttä pyritään vähentämään vahvistamalla ihmisten osallisuutta ja poistamalla erilaisia ihmisten kohtaamisen tiellä olevia esteitä sekä lisäämällä ihmisten vaikutusmahdollisuuksia sosiaalisissa verkostoissa. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 1-3.)

Hankkeessa luodaan ja kehitetään alueellista pysyvää tukea, verkostoja ja erilaisia vapaaehtoistoiminnan muotoja. Tarkoituksena on valtakunnallisen verkoston luominen, joka pystyy tukemaan alueellisesti toimivia verkostoja. Erityistä tukea tarvitsevat henkilöt ja heidän lähipiirinsä pystyvät itse näiden tukiverkostojen avulla toimimaan aktiivisesti sosiaalisten suhteiden luomisessa ja sitä kautta yksinäisyyden vähentämisessä. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 1-3.)

Tavoitteena hankkeessa on myös lisätä erityistä tukea tarvitsevan henkilöiden ja hänen lähipiirinsä tietämystä ja taitoja sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä ja yksinäisyyden vähentämisessä. Aitojen ja merkityksellisten vapaa-ajan viettoon tarkoitettujen tilaisuuksien ja kohtaamisten järjestäminen on myös yksi hankkeen tehtävistä. Tilaisuuksissa on mahdollista turvallisesti ja tuetusti harjoitella sosiaalisia taitoja ja toisten kohtaamista. Kyseisen asiakasryhmän kanssa toimivien työntekijöiden ammattitaidon kehittäminen tämän asian tiimoilta nähdään myös tärkeäksi yksinäisyyden torjumisessa. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus. 2016, 1-3.)

Jotta kukaan ei jäisi yksin- hankkeeseen kuuluu ajatus Slow Datingin hyödyntämisestä kehitysvammaisten henkilöiden vuorovaikutuksen tukemisessa. Hankkeen käynnistyttyä eräs toimintaan osallistunut henkilö toi esille halunsa tutustua uusiin ihmisiin mahdollisesti myös deittailu tai seurustelu mielessä. Asiakkaasta lähteneeseen toiveeseen haluttiin vastata ja sen toteuttamiseksi alettiin kartoittaa mahdollisia yhteistyökumppaneita. (Vellas 2018.) Valittuamme Slow Datingin opinnäytetyömme aiheeksi, lähdimme kehittämään konseptia yhdessä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kanssa.

Hankkeessa on mukana myös Sexpo-säätiö. Se on ihmissuhteiden ja seksuaalisuuden asiantuntijasäätiö, joka on toiminut vuodesta 1969 edistääkseen seksuaalista hyvinvointia Suomessa. Se tuottaa muun muassa koulutusta, neuvontaa, terapiaa ja konsultointia seksuaalisuuteen ja ihmissuhteisiin liittyen. Toimintaan kuuluu myös erilaisiin hankkeisiin osallistumista, tutkimusta ja kehittämistä sekä vapaaehtoistyötä. (Sexpo-säätiö n.d.) Säätiön tavoitteena on, että kaikki ihmiset

voisivat toteuttaa seksuaalisuuttaan tasapainoisesti, tyydyttävästi ja tasa-arvoisesti. Tavoitteena on rakentaa myönteistä ja avointa seksuaalikulttuuria sekä edistää seksuaalioikeuksien toteutumista. Positiivinen suhtautuminen seksuaalisuuden koko kirjoon, nähdään tärkeänä osana Sexpon toimintaa. Seksuaalioikeuksien edistäminen nostettiin Sexpon johtavaksi teemaksi vuosituhannen vaihteessa. Tällöin erityisiksi kohderyhmiksi määriteltiin seksuaali-, ihmissuhde- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat ihmiset sekä erityistä tukea tarvitsevat henkilöt. (Ahtola, Forsström & Paalanen 2019, 9.)

2.4 Aiheeseen liittyvät aikaisemmat tutkimukset

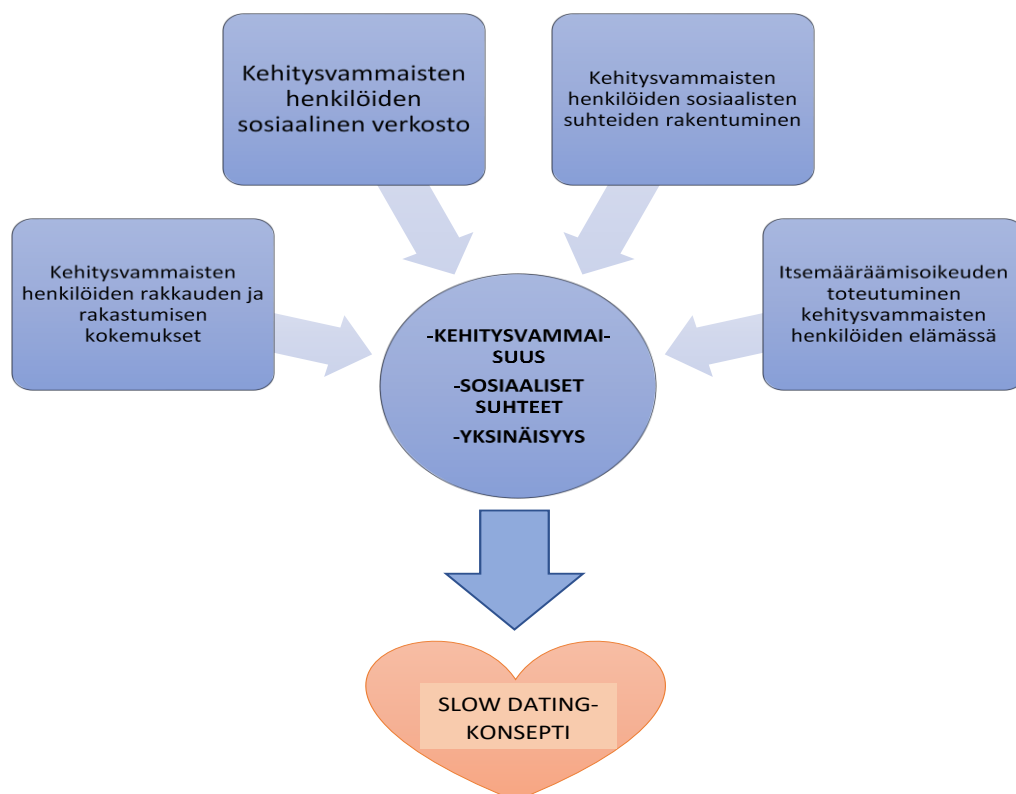
Valitsemamme aihe osoittautui sen verran erityiseksi, ettei kukaan ollut sitä aikaisemmin täysin samasta lähtökohdasta tutkinut. Löysimme useampia tutkimuksia, jotka liittyivät omina tutkimuksinaan kohtalaisen läheisesti opinnäytetyömme teoreettiseen viitekehykseen, mutta mikään aiempi tutkimus ei yhdistänyt näitä kaikkia teorioita samaan tutkimukseen. Näissä tutkimuksissa aiheina olivat olleet kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisten suhteiden rakentuminen ja sosiaalinen verkosto heidän ympärillään, itsemääräämisoikeuden toteutuminen ja rakkauden ja rakastumisen kokemukset.

Virpi Annala-Suojanen (2017) on tarkastellut pro gradu- tutkimuksessaan kehitysvammaisten henkilöiden kokemuksia itsemääräämisoikeudestaan ja sen toteutumisesta heidän elämässään. Keskeisinä tuloksina tutkimuksesta nousi esille huomio siitä, kuinka tärkeänä asiana oikeus päättää oman elämänsä asioista koettiin ja kuinka puutteellisesti tämä kuitenkin monen tutkittavan kohdalla toteutui. (Annala-Suojanen 2017, 4.) Erikssonin (2008) Kehitysvammaliiton tutkimuksessa erityisenä painopistealueena esille nousi itsemääräämisoikeuden toteutuminen rakkaus- ja ystävyyssuhteiden rakentumisessa. Varsinkin tällä osa-alueella esiintyi tutkimuksen perusteella isoja haasteita. (Eriksson 2008, 13, 164-165.)

Hanna Heikkilän pro gradu- tutkimuksessa tarkasteltiin kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisia suhteita ja verkostoja heidän ympärillään. Tutkimuksen tuloksena havaittiin, että tutkimukseen osallistuneiden kehitysvammaisten henkilöiden

verkostot olivat keskenään hyvin heterogeenisiä ja että verkostot koostuivat pääasiassa perheestä, suvusta ja ammattilaisista. Lisäksi oli huomionarvoista, että kehitysvammaisten henkilöiden ystäväpiiri koostui pääasiassa muista kehitysvammaisista henkilöistä. (Heikkilä 2015, 56-58.) Neljäntenä tärkeimpänä aikaisempaan tutkimuksena löysimme Jenni Mattilan pro gradu -tutkimuksen ”Kyllä mun mielestä kaikki tarvii rakkautta”, jonka keskeisenä tuloksena oli havainto siitä, kuinka tärkeitä rakkaus ja rakastumisen tunteet ovat kaikille meistä (Mattila 2015, 60, 64). Näiden lisäksi professori Juho Saari on tehnyt Suomessa merkittävää työtä tutkimalla yksinäisyyttä ja sen vaikutuksia niin yksilön- kuin yhteiskunnan tasolla. Yksinäisyys ja yksinäisyyden kokemukset ovat yksi opinnäytetyömme teoreettisen viitekehyksen osa-alueista ja hyvin keskeinen käsite Slow Dating -konseptimme taustatekijöinä.

Edellä mainittujen tutkimusten tulokset osoittavat sen, että opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen ja että kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisten suhteiden muodostumisen tukemiselle on tarvetta. Aikaisemmissa tutkimuksissa lähtökohtana oli toiminut kehitysvammaisten henkilöiden oma kokemus ja heidän äänensä tuli tutkimuksissa vahvasti esille. Haluamme opinnäytetyössämme varmistaa sen, että kehitysvammaiset henkilöt pääsevät itse mahdollisimman paljon osallistumaan konseptin kehittämiseen sen jokaisessa vaiheessa. Ajatuksena on, että kehitysvammaisen henkilö on konseptia käyttäessään aktiivinen toimija ja että konsepti tukee hänen itsemääräämisoikeutensa toteutumista ja lisää aitoa osallisuutta.

KUVIO 1. Aikaisemmat tutkimukset teoreettisen viitekehyksen ja konseptin luomisen taustalla

Yllä olevaan kuvioon (kuvio 1) on vielä visualisoitu aikaisempi aiheeseen liittyvä tutkimus, opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys sekä siitä kumpuava konsepti. Konsepti muodostaa työmme varsinaisen keskiön.

3 KEHITYSVAMMAISUUDEN ERITYISPIIRTEET JA SOSIAALISTEN SUHTEIDEN MONET MUODOT

Opinnäytetyömme teoreettinen lähtökohta rakentuu aiheeseen liittyvien keskeisten käsitteiden ympärille. Näitä ovat kehitysvammaisuus, sosiaaliset suhteet ja yksinäisyys sekä yksilön tasolla että yhteiskunnallisena ilmiönä. Käsittelemme pääluvussa aluksi edellä mainittuja teorioita omina kokonaisuuksinaan ja peilaamme niitä kehitysvammaisuuteen kappaleessa 3.4.

3.1 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammaiset henkilöt ovat suurin yksittäinen vammaisryhmä, mutta heidän tarkkaa lukumääräänsä ei tiedetä tarkasti. Tutkimusten mukaan Länsimaissa kehitysvammaisten henkilöt muodostavat noin 1% väestöstä ja erilaisia neurologisia erityisvaikeuksia, oppimiseen liittyviä pulmia ja kehityshäiriöitä on noin 3%:lla väestöstä. (Arvio & Aaltonen 2011, 13.)

Kehitysvammaisuus on yksi vammaisuuden tyypeistä ja sen määrittelyyn on olemassa hyvin monia erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia. Perinteisesti kehitysvammaisuutta on määritetty lääketieteen ja diagnostiikan kautta, erilaisilla toimintakyvyn mittareilla tai sosiaalisesta näkökulmasta. Olennaisinta sen määrittelyssä on ymmärtää, että kehitysvammaisuus vaikeuttaa yksilön kykyä ymmärtää ja oppia uusia asioita. (Vernerinet 2019.) Älyllisen kehitysvammaisuuden taso voi vaihdella hyvin lievältä aina syvään älylliseen kehitysvammaisuuteen. Tämä vaihtelu aiheuttaa sen, että yksilöiden väliset erot arjen toiminnoista selviämisen suhteen ovat toisistaan hyvin poikkeavat. Kuitenkaan yksin älyllisen kehitysvammaisuuden taso ei riitä kuvaamaan yksilön kykyä selvitä elämässä. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 14-17.)

Kehitysvammaisuuden määrittely muuttuu hitaasti ajan kuluessa. Perinteisen diagnoosikeskeisen luokittelun sijaan määrittely on nykyään paljon aikaisempaa laajempaa ja se ottaa monipuolisemmin huomioon yksilön erityispiirteet ja näkee

kehitysvammaisuuden laajemmassa kontekstissa. Tätä laajentunutta näkökulmaa edustaa hyvin muun muassa The American Association on Intellectual and Developmental Disabilities-järjestön (AAIDD) määritelmä kehitysvammaisuudesta, joka ottaa huomioon yksilön kyvyt, ympäristön ja toimintakyvyn osana elämässä selviämistä. Tämän määritelmän mukaan älyllinen kehitysvammaisuus on vammaisuutta ainoastaan näiden edellä lueteltujen osa-alueiden vuorovaikutuksen tuloksena. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 16.) Vernerinet (2018) määrittelee kehitysvammaisuutta myös sosiaalisen mallin kautta. Siinä korostuu ajatus siitä, että jostakin ihmisen ominaisuudesta tulee vammaisuutta yhteiskunnan asettamien esteiden ja asenteiden kautta. Tärkeässä roolissa on myös yksilön oma kokemus vammaisuudestaan sen ymmärtäminen, että kehitysvammadiagnoosin saaneet ihmiset ovat keskenään hyvin toisistaan poikkeavia. Ihminen on aina paljon muutakin kuin pelkkä diagnoosi paperilla. (Vernerinet 2018.)

Tässä opinnäytetyössä määrittelemme kehitysvammaisuuden yksilön alentuneeksi kyvyksi selvitä arjesta ja elämästään ja ennen kaikkea kiinnittäen huomiota kehitysvammaisuuden aiheuttamiin erityispiirteisiin henkilön sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallisuudessa. Tämä näkyy muun muassa opinnäytetyöhömmä osallistuneiden henkilöiden mahdollisuuksissa osallistua oman elämänsä suunnitteluun, itseä koskevien päätösten tekoon ja yhteiskunnan palveluiden tasavertaiseen käyttöön. Nämä osa-alueet korreloivat hyvin vahvasti sitä, miten yksilö oman elämänsä kokee ja kuinka täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä hän näyttäytyy sekä itselleen että ympäröiville ihmisille. Näitä mittareita tarkastellessa myös yksilön sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus nousevat keskeiseen rooliin. Niillä on suuri vaikutus elämänlaatuun ja arjen sujuvuuteen ja mielekkyyteen.

3.2 Sosiaaliset suhteet ja niiden merkitys

3.2.1 Sosiaalisten suhteiden määrittelyä

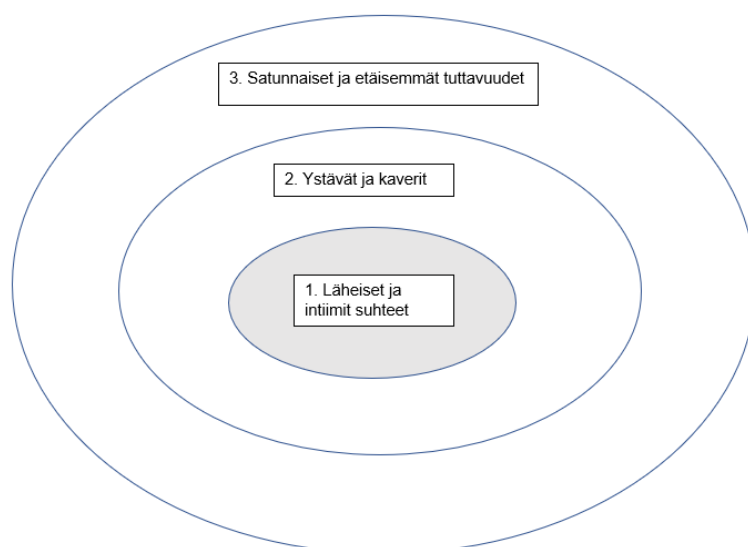
Tiikkanen (2007) on käyttänyt Weissin (1973) määritelmää yhteisyyden eri ulottuvuuksista sosiaalisten suhteiden kontekstissa (Theoretical model of the provisions of social relationships). Siinä todetaan, että ihmisillä on erilaisia tarpeita ja odotuksia eri sosiaalisille suhteille. Ihmisen elämän aikana nämä tarpeet ja odotukset vaihtelevat yksilöllisesti, mutta yksi ihminen ei kuitenkaan riitä täyttämään kaikkia odotuksia, joita meillä on vuorovaikutuksellisille suhteille. Me tarvitsemme vuorovaikutussuhteiltamme muun muassa läheisyyttä, rakkautta, kiintymystä ja lohtua. Toisaalta meille on tärkeää kuulua johonkin yhteisöön, jolla vastaamme sosiaalisen liittymisen tarpeeseen. Yksi tärkeä sosiaalisiin suhteisiin liittyvä odotus on mahdollisuus toisen hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä arvostuksen saaminen. Avun ja neuvojen saaminen on myös tärkeää meille sosiaalisissa suhteissa. Tärkeintä on kuitenkin se, millaiseksi yksilö itse arvioi ihmissuhteiden ja niiden kanssakäymisen laadun. Yhteisöllisyyden kokemuksen muodostumiseen vaikuttaa vuorovaikutussuhteiden laadun lisäksi osallisuutta ja kanssakäymistä mahdollistavat tekijät sekä positiivinen mieliala. (Tiikkanen 2007, 155-156.)

Ihminen tarvitsee läheisyyttä ja yhteisöllisyyttä, eli rinnalleen toista ihmistä. Useissa tutkimuksissa sosiaalisilla suhteilla, sosiaalisella tuella ja sosiaalisella aktiivisuudella on osoitettu olevan vaikutusta ihmisten psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen. Tarkasteltaessa terveyden ja sosiaalisten suhteiden yhteyttä kaksi termiä nousevat esiin. Nämä ovat sosiaalinen tuki ja sosiaalinen verkosto, jolla tarkoitetaan yksilön ihmissuhteita ja niiden rakennetta. Sosiaalisissa suhteissa ja verkostoissa yksilö pääsee toimimaan yhdessä toisten kanssa ja jakamaan kiinnostuksen kohteita ja näkemyksiä. Yhteenkuuluvuuden tunne on meille ihmisille tärkeää. Sosiaalisella tuella puolestaan tarkoitetaan vuorovaikutuksessa tapahtuvaa prosessia, jonka seurauksena voidaan nähdä positiivisia vaikutuksia ihmisen psyykkiseen, sosiaaliseen sekä somaattiseen terveyteen ja hyvinvointiin. (Lyyra & Tiikkanen 2007, 70-72.)

Yksilöillä on erilaisia tarpeita ja odotuksia sosiaalsiin suhteisiin liittyen. Näitä ovat muun muassa turvallisuuden ja rakkauden kokemukset. Sosiaalisilla suhteilla voi olla yksilön näkökulmasta myös negatiivisia vaikutuksia. Ihmisen oma kokemus sosiaalisten suhteidensa laadusta ja riittävydestä vaikuttaa enemmän yksilön terveyteen kuin sosiaalisten suhteiden laskennallinen määrä ja rakenne. Suuri sosiaalinen verkosto ei siis takaa yksilön positiivista kokemusta sosiaalisissa suhteissa. (Lyyra & Tiikkanen 2007, 71-72.)

Laine (2005) käyttää käsitettä sosiaaliset ihmissuhteet ja hänen mukaansa tämä nimitys on ajankohtainen silloin, kun ihmisten välinen vuorovaikutus on toistuvaa ja molemmin puolista. Sosiaalsiin ihmissuhteisiin kuuluu myös toisen toimintaan liittyvät odotukset. Ystävyysuhteet, muut positiiviset ihmissuhteet ja näiden kautta syntyneet verkostot ovat tukemassa yksilön psyykkistä hyvinvointia koko hänen elämänsä ajan. (Laine 2005, 140.)

Myös Kehitysvammaisten Tukiliiton julkaisussa *Mieli myllertää* (2008) käytetään sosiaalisten suhteiden sijasta käsitettä ihmissuhteet. Ihmissuhteista muodostuvat sosiaaliset verkostot ovat erittäin suuressa roolissa, kun mietitään mielenterveysongelmilta suojaavia tekijöitä. (Hongisto, Repo & Björkman 2008, 24-25.) Ihmisten sosiaaliset suhteet ja -verkostot muodostuvat kolmesta eri tasosta. Nämä tasot ovat: läheiset ja intiimit suhteet, ystävät ja kaverit sekä etäisemmät ja satunnaiset tuttavuudet. (Barnett & Parker 1995, 213.) Alla olevaan kuvioon (kuvio 2) olemme havainnollistaneet Barnett & Parkerin määritelmän ihmissuhteista ja sosiaalisista verkostoista.

KUVIO 2. Ihmissuhteet ja sosiaaliset verkostot (Barnett & Parker 1995, 213.)

Yksilön sosiaalisten suhteiden ytimen muodostavat läheiset ja intiimit suhteet. Tällaisia suhteita ovat esimerkiksi perhe-, ystävä- ja parisuhteet. Ytimeen sijoittuvat siis henkilöt, joiden kanssa ollaan usein tekemisissä ja heidät koetaan kaikista läheisimmiksi. Toinen kerros muodostuu ystävästä ja kavereista. Heidän kanssaan nähdään ja pidetään yhteyttä säännöllisesti, mutta ei kuitenkaan välttämättä jokapäiväisesti. Uloimmalla kehällä ovat niin sanotusti ”hyvän päivän tutut”, jotka muodostuvat satunnaisista ja melko etäisistä tuttavista. Keskustelu tällä uloimmalla kehällä olevan ryhmän kanssa jää yksilön näkökulmasta pinnalliseksi ja tapahtuu harvoin. Esimerkkejä tällä kehällä olevista henkilöistä ovat naapurit tai vanha luokkakaveri. (Hongisto, Repo & Björkman 2008, 24-25.)

Ihminen tarvitsee sosiaalisia suhteita kustakin sosiaalisen verkoston tasolta voidakseen hyvin ja jotta hänen elämänsä olisi täysipainoista. Ihmisen verkosto saattaa olla esimerkiksi sairauden tai jonkun muun tekijän vuoksi rajoittunut vain satunnaisiin tuttuihin ja hänen kanssaan työskenteleviin henkilöihin. Mikäli joltain näistä sosiaalisen verkoston tasolta puuttuu suhteita, saattaa ihminen tuntea itsensä ulkopuoliseksi. (Hongisto, Repo & Björkman 2008, 25.)

Kuten edellä todettiin, laadukkailla sosiaalisilla suhteilla on meidän ihmisten hyvinvoinnin kannalta suuria vaikutuksia. Yksi tärkeä tavoitteemme tässä opinnäytetyössä on olla tukemassa ja rakentamassa kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisia suhteita ja niiden muodostumista.

3.2.2 Ystävyys- ja parisuhteet

Ystävyys voidaan määritellä perheen ulkopuoliseksi lämpimäksi tunnesuhteeksi, joka toimii vastavuoroisesti. Suurimmalla osalla ihmisistä on luontainen tarve läheisiin ystävyys-suhteisiin. Läheiseen ystävyteen kuuluu erilaisia tunteita. Näitä ovat muun muassa yhteenkuuluvuus, luotettavuus, samaistuminen, kiintymys ja mieltymys. Olennaisena osana hyvään ystävyys-suhteeseen kuuluu myös prososiaalinen käyttäytyminen. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilö haluaa toiselle hyvää odottamatta siitä mitään hyötyä itselleen. Läheisessä ystävyys-suhteessa ih-

misellä on mahdollisuus kiintymyksen tunteen lisäksi jakaa omia suruja ja huoliaan. Edellä mainitun lisäksi ihminen kaipaa ympäristöä, jossa voi kokea kuuluvansa ryhmään, saada ymmärrystä toisilta ryhmän jäseniltä, osallistua erilaiseen motivoivaan toimintaan ja tehdä sosiaalista vertailua. Tämän tyyppisen ympäristön tarjoavat kaverit ja heidän kanssaan muodostetut sosiaaliset verkostot. Ihminen kaipaa sekä läheisiä ystävyysuhteita että kavereiden kanssa ylläpidettävää sosiaalista verkostoa riippumatta siitä, minkä ikäinen hän on. Näiden suhteiden tarjoamat hyväksytyksi tulemisen ja yhteenkuuluvuuden kokemukset luovat meidän ihmisten kaipaamaa emotionaalista turvallisuutta. Ystävien ja kavereiden puuttuminen nähdäänkin yhtenä suurena yksinäisyyttä aiheuttavana ongelmana. (Laine 2005, 144-147, 161.)

Salmivalli (2005) käyttää Steven Asherin ja Jeff Parkerin (1989) määritelmää ystävyysuhteiden monista tehtävistä. Näitä ovat muun muassa kumppanuus, hauskanpito ja erilaisten virikkeiden saaminen. Keskeisimpiä ystävyysuhteiden merkityksiä ovat muun muassa läheisyyden kokemukset, sosiaalisten taitojen kehittyminen sekä emotionaalisen tuen ja avun saaminen. Tärkeää on myös tunne siitä, että yksilöllä on joku ihminen, johon hän voi luottaa. (Salmivalli 2005, 36.)

Ystävyysuhteet antavat yksilölle emotionaalisten ja sosiaalisten voimavarojen lisäksi myös kognitioon voimavaroja. Ystävien kautta yksilö saa paljon tietoa itsestään, toisista sekä ympäröivästä maailmasta. Ystävyysuhteissa syntyvät näkemyserot kasvattavat yksilön kognitiivista kehitystä. Eri mieltä ollessaan ystävät joutuvat perustelemaan eriäviä näkemyksiä toisilleen. Ystävyysuhteet valmistavat ihmistä myös tuleviin ihmissuhteisiin. Niissä opetellaan taitoja, joita tarvitaan läheisissä ihmissuhteissa. Näitä ovat esimerkiksi läheisyys ja luottamus. (Salmivalli 2005, 38.) Ystäviltä saatu palaute toimii rakennuspalikkana yksilön rakentaessa käsitystä itsestään. Saatu palaute vaikuttaa siihen, kuinka hän tulevaisuudessa kohtaa muita ihmisiä ja kokee tyydyttäviä sosiaalisia suhteita. Jos yksilöllä on huonoja kokemuksia sosiaalisista suhteista ja niiden muodostamisesta, tai ne puuttuvat kokonaan, saattaa se hankaloittaa positiivisten suhteiden solmimista tulevaisuudessa. (Laine 2005, 175.)

Ystävyys- ja toverisuhteiden laatu on yksi tärkeä vaikuttava tekijä arvioitaessa sen vaikutuksia myönteiseen sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen. Pelkkä olemassa oleva ystävyysuhde ei riitä tätä asiaa takaamaan, vaan merkittävässä roolissa ovat ystävyysuhteen laatu ja ystävien yksilölliset ominaisuudet. Positiiviset asiat, kuten läheisyys ja kannustus tukevat kehitystä, mutta puolestaan huonoilla toverisuhteilla on yksilöön yleensä negatiivisia vaikutuksia. (Laine 2005, 177.)

Voidaan nähdä, että ryhmään kuuluminen ja vastavuoroinen ystävyysuhde ovat yksilölle hyödyllisiä asioita hieman eri näkökulmista. Ryhmään kuuluminen tuo hyvää harjoitusta yhteistyötaitoihin, jämäkkyyteen ja johtajuuteen. Näitä kykyjä tarvitaan ryhmässä toimimisen lisäksi yhteiskunnassa toimimisessa. Sanotaan, että lapsille ystävyysuhteet tarjoavat alustan, jossa on mahdollista harjoitella esimerkiksi luottamusta, läheisyyttä, jakamista, sitoutumista ja uskoutumista. Nämä ovat taitoja, joita tarvitaan myöhemmin läheisissä ihmissuhteissa kuten esimerkiksi parisuhteessa. (Salmivalli 2005, 38.)

Parisuhteessa osallisena on kaksi aikuista ihmistä ja sen liikkeelle panevana voimana ja lähtökohtana on rakastuminen. Parisuhteen osapuolilla on yhteinen päämäärä ja selkeä tavoite pitkäkestoisesta yhdessäolosta. Jotta pysytään turvaamaan parisuhteen jatkuvuus, tarvitaan osapuolten kasvua ja kehitystä sekä yksilöinä että yhdessä. (Airikka 2003,11.) Perinteisen kahden henkilön välisen parisuhdekäsityksen rinnalle on tänä päivänä noussut myös useamman henkilön muodostama monisuhde eli polyamoria. Monisuhhteessa elävät henkilöt ajattelevat, ettei rakkauden ja kumppanuuden tunteita ja seksuaalisen halun osoittamista tarvitse rajoittaa vain yhteen kumppaniin. (Sexpo-säätiö, Suhteen säännöt 2019.)

Airikka (2003) mainitsee kunnioituksen ja arvostuksen saamisen, turvallisuuden ja läheisyyden tunteet sekä seksuaalisen kanssakäymisen tarpeen vaikuttajina syiksi siihen, miksi ihminen haluaa parisuhteen. (Airikka 2003,11.) Ihmisluonteelle on ominaista, että yksilö kokee rakastamisen ja rakastetuksi tulemisen kokemuksen yhtenä merkityksellisimmistä tuntemuksista. Monelle meistä tavoitelluimpia asioita elämässä ovat lämpimiä, molemmin puolisia tunteita sisältävä parisuhde, tyydyttävä seksielämä ja ehkä merkittävimpana perheen perustaminen. Näiden tarpeiden tyydyttäminen tuottaa monella tasolla ilon ja onnen kokemuksia

sekä synnyttää voimakkaita tunteita. Kun ihminen kokee tulevansa ymmärretyksi ja arvostetuksi, tuottaa se kokonaisvaltaista hyvää oloa ja jaksamista. (Seppänen 2013, 8.)

3.3 Yksinäisyys yksilön ja yhteiskunnan tasolla

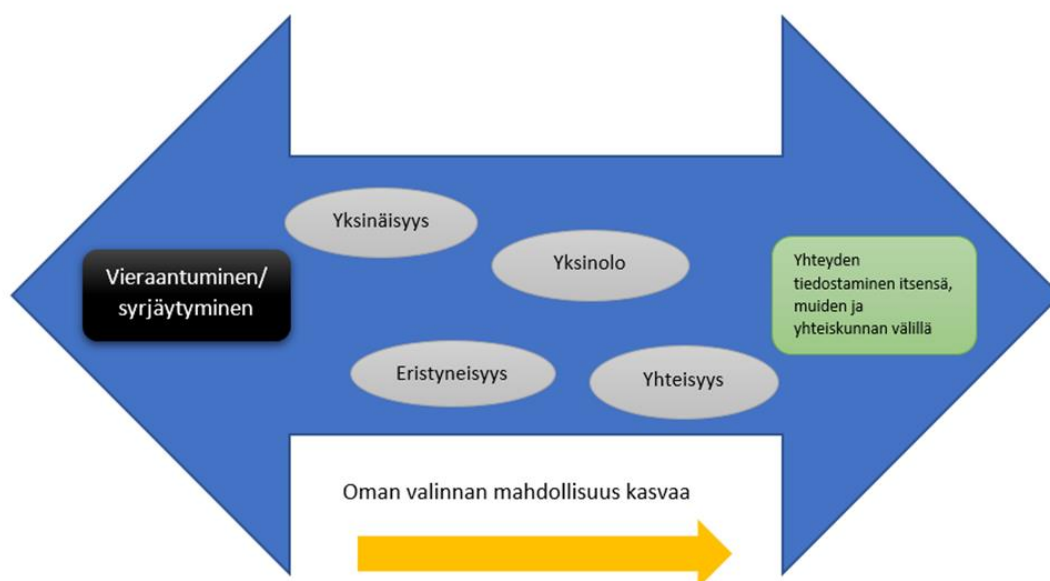
Yksinäisyys määritellään usein puutteellisista vuorovaikutussuhteista johtuvaksi subjektiiviseksi kokemukseksi. Yksinäisyyden tunteen on tutkittu vaikuttavan erilaisiin fyysisiin ja psyykkisiin sairauksiin. Erilaiset toimintakyvyn haasteet liikkumisen ja kommunikaation saralla sekä aistiongelmät vaikuttavat yksilön sosiaalisten suhteiden luomiseen ja ylläpitoon. Tämä puolestaan saattaa omalta osaltaan vaikuttaa sosiaaliseen eristäytymiseen ja yksinäisyyteen. Myös erilaiset luonteenpiirteet, tilannetekijät, tavoitteet, motiivit, selviytymiskeinot sekä oma elämänhistoria ja paikallinen kulttuuri vaikuttavat yksinäisyyden kokemuksen taustalla. (Tiikkanen 2007, 146, 150-153.)

Yksinäisyyttä voidaan määrittää olevan sekä emotionaalista että sosiaalista. Emotionaalinen yksinäisyys näyttäytyy kielteisenä tunteena, johon yhdistyy monia muita kielteisiä tunteita. Masentuneisuus, huonoksi koettu terveys, vaikeudet selviytyä päivittäisistä toimista ja yksin asuminen ovat emotionaalista yksinäisyyttä voimakkaimmin määrittävät tekijät. Sosiaaliseen yksinäisyyteen liittyvät esimerkiksi vajavaiset vuorovaikutussuhteet sekä tekijät, jotka vaikeuttavat kanssakäymistä ja yksilön osallisuutta. (Tiikkanen 2007, 150-152.) Sosiaalisen verkoston puuttuminen tai tyytymättömyys olemassa olevaan verkostoon vaikuttaa sosiaalisen yksinäisyyden kokemukseen (Laine 2005, 162).

Sosiaalinen yksinäisyys aiheuttaa ihmiselle ulkopuolisuuden ja poissuljetuksi kokemisen tunnetta. Joskus henkilö saattaa kokea itsensä kokonaan näkymättömäksi muille ihmisille. Emotionaalinen yksinäisyys yhdistyy mielenterveysongelmiin useammin kuin sosiaalinen yksinäisyys. Siihen on tutkittu liittyvän ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja voimakkaita levottomuuden tunteita. Näistä kahdesta yksinäisyyden muodosta emotionaalisen yksinäisyyden katsotaan olevan pidemmällä aikavälillä haitallisempaa. Molemmat näistä yksinäisyyden muodoista aiheuttavat ihmiselle esimerkiksi alemmuuden tunnetta, merkityksellisyys-

den kokemuksen puutetta, itseluottamuksen vähenemistä ja kokemusta syrjäytymisestä. Vaikeammat psykososiaaliset ongelmat nousevat pintaan, kun yksinäisyys pitkittyy. Tällöin kuvaan saattavat muun muassa astua masennus, psykoottisuus, erilaiset pelot sosiaalisissa tilanteissa sekä itsetuhoisuus. Nämä taas ovat suomalaisen tutkimuksen mukaan omalta osaltaan vaikuttamassa esimerkiksi työttömyyteen, velkaantumiseen ja päihteiden käyttöön (Junttila 2016, 56.) Saari (2016) käyttää edellä mainitun yksinäisyyden muotojen erottelusta käsitteitä koettu yksinäisyys (loneliness) ja sosiaalinen eristyneisyys (social isolation), johon liittyy sosiaalisten suhteiden vähäisyys (Saari 2016, 14).

Yksinäisyyden ja sen lähikäsitteiden välisiä suhteita voidaan hahmottaa tietynlaisena jatkumona (kuvio 3). Kaksisuuntaisen nuolen toisessa päässä positiivisena ääripäänä on yhteyden tiedostaminen itsensä, muiden ja yhteiskunnan välillä. Nuolen toisessa päässä on puolestaan sävyiltään negatiiviset vieraantuminen ja syrjäytyminen sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Nuolten keskivaiheelle sijoittuu käsitteitä, jotka muuttuvat sitä positiivisemmaksi mitä lähemmäksi mennään nuolen oikeaa reunaa. Negatiivisimmasta positiivisimpaan päin mentäessä käsitteet ovat yksinäisyys, eristyneisyys, yksinolo ja yhteisyys. Mitä lähemmäksi siirrytään nuolen positiivista reunaa, sitä suuremmaksi yksilön oman valinnan mahdollisuus kasvaa. (Tiikkanen 2007, 154-155.)

KUVIO 3. Yksinäisyyden ja sen lähikäsitteiden väliset suhteet

Kuviossa 3 tuodaan esille yksin olon ja yksinäisyyden eroavaisuudet. Ihminen saattaa olla omasta tahdostaan yksin, olematta yksinäinen. Toisaalta taas, vaikka vuorovaikutussuhteita olisikin, yksilö ei välttämättä koe yhteisyyden tunnetta, vaan kokee olonsa yksinäiseksi. Yksinäisyys ei ole yksilön valinta, toisin kuin yksinolo. Eristyneisyys puolestaan on yksilön tekemä kompromissiratkaisu ja se sijoittuu yksinolon ja yksinäisyyden välille. Ihminen saattaa eristäytyä omasta tahdostaan riippumatta ja huomaamattaan. Lähimpänä nuolen oikeaa laitaa olevalla yhteisyydellä tarkoitetaan vuorovaikutussuhteisiin liittyvää positiivista tuntemusta tai kokemusta. Kun ihminen kokee yhteisyyttä, hänestä tuntuu, että vuorovaikutussuhteet toteutuvat hänen tarpeitaan ja odotuksiaan vastaavalla tavalla. Yhteisyys sisältää vahvasti myös yhteenkuuluvuuden tunteen. Yhteisyyttä tunteva ihminen ei koe itseään yksinäiseksi, vaikka olisikin yksin. Merkityksettömän yhdesäolon ja yhteisyyden erottaa vastavuoroisuus sekä kokemukset samankaltaisuudesta, luottamuksesta ja arvostuksesta. Nämä ovat yhteisyyden kokemuksele ominaisia piirteitä. (Tiikkanen 2007, 154-155.)

Voidaan sanoa, että tavoitteenamme on opinnäytetyöprosessimme lopputuloksena kehittämämme Slow Dating -konseptin avulla mahdollistaa kehitysvammaisten henkilöiden siirtyminen kohti nuolen oikeaa reunaa. Tällöin henkilön kokemus omasta itsestä sekä kuuluvuudesta yhteisöön lisääntyy, mikä taas vaikuttaa myönteisellä tavalla henkilön positiiviseen ajatteluun.

Yleisesti yksinäisyys määritellään epämiellyttävänä ja ahdistavana subjektiivisena kokemuksena, jonka nähdään johtuvan puutteista tai tyytymättömyydestä ihmisen sosiaalisissa suhteissa. Voidaan ajatella, että yksinäisyys on seurausta siitä, että yksilön toiveet ja olemassa olevat olosuhteet ovat ristiriidassa. (Laine 2005, 161.) Yksinäisyyttä on tutkimusmielessä lähestytty lähinnä sosiologian ja psykologian näkökulmista. Ilmiönä se on monimutkainen ja näin ollen lähestymistavatkin ovat monimuotoisia. Ne ovat kuitenkin yhdistettävissä neljäksi keskeisimmäksi teoriaksi. Tiikkanen (2006) on koonnut kyseiset teoriat selkiyttäväksi taulukoksi. Ne ovat psykodynaaminen, eksistentiaalinen, kognitiivinen ja interaktionistinen teoria. Suurin ero teorioiden välillä on siinä, mikä on syynä sosiaalisten suhteiden puutteiden vaikutuksiin yksinäisyyden kokemukseen ja miten nämä puutteet vaikuttavat. Toisissa teorioissa painottuvat luonteenpiirteet, toiset taas näkevät syyn olevan vahvemmin tilannetekijöissä. (Tiikkanen 2006, 11.)

TAULUKKO 1. Keskeiset yksinäisyysteoriat (Tiikkanen 2006, 11.)

Yksinäisyysteoria	Yksinäisyyden lähtökohta
Psykodynaaminen teoria (Fromm-Reichmann 1959)	Lapsuuden kokemukset ja varhaisen vuorovaikutuksen epäonnistuminen
Eksistentiaalinen teoria (Moustakas 1961)	Ihmisen olemassaoloon väistämättömästi kuuluva ilmiö
Kognitiivinen teoria (Perlman Peplau 1982)	Kognitiivisen prosessin kautta havaittu ristiriita itselle tärkeänä pidettyjen ihmissuhteiden ja olemassa olevien sosiaalisten suhteiden välillä
Interaktionistinen eli vuorovaikutusteoria (Weiss 1973)	Puutteelliset vuorovaikutussuhteet; emotionaalinen ja sosiaalinen yksinäisyys

Näillä lähestymistavoilla on kuitenkin myös yhteisiä piirteitä. Kaikki määrittelevät yksinäisyyden subjektiiviseksi, kielteiseksi kokemukseksi, joka liittyy puutteisiin sosiaalisissa suhteissa. Jokaisessa teoriasuuntauksessa nousee vahvasti esille se, että yksinäisyys ei ole sama asia kuin sosiaalinen eristyneisyys, joka voidaan todeta objektiivisesti. Ihminen voi olla yksin kokematta itsensä yksinäiseksi. (Tiikkanen 2006, 11-12.)

Saari (2016) määrittelee yksinäisyyden yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessaan *Yksinäisten Suomi* hän kuvaa yksinäisyyttä merkittävänä yhteiskunnallisena eriarvoisuuden muotona, joka on esteenä arvokkaalle ja omien tavoitteiden mukaiselle elämälle jopa sadoille tuhansille suomalaisille. Yksinäisyys on vaikuttamassa suomalaisten terveyteen ja hyvinvointiin enemmän kuin mikään muu yksittäinen muuttuja. Yhteiskunnallisena tasolla huomiota kiinnitetään esimerkiksi mielenterveysongelmiin ja ylipainoon, mutta Saaren mukaan pitäisi nähdä syyt näiden ongelmien takana. Yksi merkityksellinen asia näiden ongelmien taustalla on yksinäisyys. (Saari 2016, 5.)

Suomalaisia on erilaisissa tutkimuksissa tituleerattu maailman onnellisimmaksi kansaksi. Hyvän elämänlaadun keskiarvon taakse kätkeytyvät eri väestöryhmien välillä vallitsevat erot terveydestä ja hyvinvoinnista puhuttaessa. Mitattiinpa asiaa sitten yksilön subjektiivisesta näkökulmasta tai objektiivisella tasolla, nämä erot

ovat selvästi nähtävissä. Saari (2016) nostaa yhdeksi tähän asiaan voimakkaasti vaikuttavaksi tekijäksi yksinäisyyden, jota suomalaiset kokevat. Tämä selittää myös omalta osaltaan sitä, miksi suomalaisten elämänlaatu ei ole noussut käsi kädessä elintason kohenemisen kanssa. Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti pieni- ja keskituloisten henkilöiden elintason nousuun. Elintason kohenemisen lisäksi elämänlaatuun vaikuttaa suuresti sosiaalisten suhteiden laatu ja määrä. Tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa kiinnitetään huomiota edellä mainittujen ryhmien elintason nousuun, mutta jätetään sosiaalisten suhteiden määrän ja laadun tukeminen vähemmälle. Kun nämä kaksi asiaa ovat epätasapainossa, taloudellinen kehitys ei muutu sosiaalisesti edistykseksi. (Saari 2016, 9-10.)

Yksinäisyyteen ja sen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin on yhteiskunnassamme herätty viimeisimmän vuosikymmenen aikana niin tutkijoiden, poliitikoiden kuin toimittajienkin taholta. Useissa tutkimuksissa on osoitettu, että yksinäisyys on merkittävä terveys- ja hyvinvointiongelmien syy sekä seuraus. Yksinäisyyden on myös osoitettu olevan keskeinen yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta määrittävä tekijä. Aikaisemmin tutkijat yhdistivät terveyden ja hyvinvoinnin haasteet seuraukseksi yksilön valinnoista tai sosioekonomisesta asemasta, mutta nykytutkimus näkee ne selittyväksi edellä mainitut vaikuttavat tekijät yhteen kytkevällä yksinäisyydellä. Yksinäisyys kätkeytyy myös palveluiden käyttämisen tai käyttämättä jättämisen taakse. Toisaalta se voi olla syy hakeutua palveluihin, mutta toisaalta taas se selittää myös palveluiden ulkopuolelle jäämistä. Näin ollen yksinäisyys voidaan nähdä perinteisten syiden taakse kätkeytyvänä juurisyynä. (Saari 2016, 10.)

Yksinäisyyteen liittyvän tutkimusten lisääntyttä on huomiota alettu kiinnittää yksilöiden ja rakenteiden sijaan enemmän sosiaalisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen ihmisten välillä. Tärkeiksi huomioiksi ovat nousseet myös ihmistä erilaisissa elämän muutostilanteissa kannattelevat sosiaaliset verkostot, -sidokset sekä erilaiset vuorovaikutuksen muodot. On todettu, että yksilöiden välistä vuorovaikutusta muokkaavat myös ihmisten asemaan liittyvät statuserot. Niissä liittyvät yhteen yhteiskunnalliset hierarkiat, joissa yhdistyvät kulttuuriset erot, rakenteelliset jaot ja sosiaaliset suhteet. Ne puolestaan myötävaikuttavat terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien vajeiden ja erojen syntymiseen. Yhteiskunnallinen eriarvoisuus

on vaikuttavana tekijänä yksinäisyyteen, yksinäisyys taas aiheuttaa yksilön kohdalla haasteita hyvinvoinnin ja terveyden saralla. Tämä puolestaan vaikuttaa hänen toimintakykyynsä sekä aiheuttaa eriarvoisuutta yksilön mahdollisuudessa valita mieleisensä tapa elää. Tämän asian taustalla oleviin tekijöihin voidaan vaikuttaa ja näin ollen ne kuuluvat julkisen vallan toimenpiteiden piiriin. Saari (2016) toteaa, että todellinen perusturva suomalaisille ovat haastavina aikoina tukena olevat ja kannattelevat sekä hyvinä aikoina kanssa iloitsevat, toiset ihmiset. (Saari 2016, 10-11.)

3.4 Kehitysvammaisuus, kommunikaatio ja sosiaaliset suhteet

Tämä kappale nivoo yhteen teoreettisen viitekehiksemme kommunikaatioon, sosiaalisiin suhteisiin ja yksinäisyyteen liittyvät käsitteet suhteessa kehitysvammaisuuteen. Edellä mainittuja teorioita tarkastellaan peilaten niitä siitä näkökulmasta, miten ne näyttäytyvät kehitysvammaisten henkilöiden elämässä.

3.4.1 Kommunikaatiokyvyt ja temperamentti sosiaalisten taitojen perustana

Kehitysvammaisuuteen liittyy usein sekä kielellisen kehityksen häiriöitä että puheen tuottamisen haasteita. Tämä johtuu siitä, että puhuminen ja puheen ymmärtäminen vaativat aivoissa monien eri alueiden sujuvaa yhteistoimintaa, mikä voi kehitysvammaisilla henkilöillä olla estynyt johtuen yleisestä jälkeenjääneisyydestä, aivovauriosta tai molemmista edellä kuvatuista tekijöistä yhdessä. On tutkittu, että vain kaksi kolmasosaa kehitysvammaisista henkilöistä kykenee selviytymään arjen kommunikointitilanteista pelkän puheen avulla ja loput tarvitsevat puheen tueksi korvaavia tai tukevia kommunikointimenetelmiä eli AAC-menetelmiä (Augmentative and Alternative Communication). Tällaisia menetelmiä ovat muun muassa kuvat, viittomat sekä kirjoittamalla kommunikoiminen. (Kaski ym. 2012, 131, 178.) Nämä menetelmät eivät kuitenkaan yksinomaan johda sujuvaan ja tarkoituksenmukaiseen vuorovaikutukseen, vaan avainasemassa kommunikaatiotilanteessa on keskustelukumppani. On erityisen tärkeää, että hän on ai-

dosti kiinnostunut kommunikoimaan henkilön kanssa ja haluaa, että vuorovaikutussuhteen vastapuoli tulee ymmärretyksi. Myös tasavertainen ja arvostava suhtautuminen kehitysvammaiseen henkilöön on omiaan auttamaan toimivan ja antoisan vuorovaikutussuhteen syntymisessä. (Tukiliitto 2017.)

Kommunikointitaitojen lisäksi yksilön temperamentti muodostaa pohjan hänen sosiaalisille taidoilleen. Temperamentti voidaan selittää primitiivisenä ja luontaisena tapana, jonka mukaan ihminen toimii. Se koostuu yksilölle ominaisista tavoista reagoida sekä sisäisiin että ulkoisiin ärsykkeisiin, kuten vaikka väsymykseen, nälkään tai jonkin tilanteen esiin nostamiin tunteisiin. Jokainen yksilö reagoi edellä mainituissa tilanteissa omalla tavallaan ja näiden reaktioiden eroavaisuutta selittää osaltaan temperamentti. Se on yksilön pysyvä ominaisuus, joskin kasvatusta, kypsyminen ja ympäristön vaikutukset muokkaavat sitä läpi yksilön elämän. Aivojen kehitys ja uuden oppiminen lisäävät yksilön valmiuksia toimia muuttuvissa tilanteissa monipuolisemmin ja joustavammin. Taustalla vaikuttavat yksilön temperamentin ohjaamat reaktiot jäävät tämän kehityksen myötä enemmän piiloon tai tulevat esiin vasta siinä vaiheessa, kun jotakin todella yllättävää ja äkillistä tapahtuu. (Keltikangas-Järvinen 2008, 12-18.)

Kehitysvammaisuuden mukanaan tuomien erityispiirteiden vuoksi voidaan olettaa, että heillä on muita henkilöitä vähemmän opittuja toimintamalleja ja selviytymiskeinoja omien tunteidensa aiheuttamiin reaktioihin ja käyttäytymiseen. Tämän vuoksi temperamentin aiheuttamat ominaisuudet näkyvät heissä ehkä voimakkaammin, kuin vammattomilla ihmisillä. (Seppälä 2017, 108.) Tämä on yksi syy siihen, miksi kehitysvammaisilla henkilöillä on vammattomiin ihmisiin verraten suhteessa enemmän haasteita sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kanssakäymisessä (Seppälä 2017, 113).

Yksilön temperamenttiominaisuudet voidaan jakaa useaan eri ulottuvuuteen, joista jokaisella on merkityksensä sille, miten yksilö reagoi ja käyttäytyy sosiaalisissa suhteissa. Tällaisia ulottuvuuksia ovat muun muassa sosiaalisuus, emotionaalisuus, ensireaktio uuteen asiaan, tapahtumaan, ihmiseen tai sosiaaliseen tilanteeseen, aktiivisuus, sekä sopeutuminen muutoksiin ja joustavuus muutostilanteissa. (Keltikangas-Järvinen 2008, 31-32.) Näiden temperamenttipiirteiden

tai niiden yhdistelmien merkitys sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kanssakäymisessä ja sen sujumisessa tai epäonnistumisessa on merkittävän suuri. Tätä on kuitenkin toisinaan haasteellista tunnistaa ja todentaa. Erityisen merkityksellistä asian tunnistaminen on tehtäessä yhteistyötä kehitysvammaisten henkilöiden kanssa. On tärkeää, että heidän kanssaan yhteistyötä tehtäessä kunkin persoonalliset temperamentin piirteet tulisivat tunnistetuiksi ja huomioiduiksi siinä, miten henkilön kanssa toimitaan. Tämä on omiaan tukemaan yksilön persoonan positiivista kehitystä. (Seppälä 2017, 109-110.)

Yksilön vuorovaikutukseen heijastuvat temperamenttiominaisuudet ovat synnynäisiä, mutta sosiaaliset taidot sen sijaan kasvun ja elämäkokemuksen myötä opittuja. Nämä taidot kehittyvät läpi yksilön elämän alkaen jo aivan varhaislapsuudesta ja jatkuen läpi elinkaaren kaikki vaiheet. Yksilöllä on elämänsä aikana useita eri rooleja, joihin jokaiseen liittyy omat vaatimuksensa sosiaalisista taidoista. Kouluiässä ja opiskeltaessa eteen tulee erilaisia odotuksia ja vaatimuksia, joissa käyttäytymistä ja sosiaalisia taitoja arvioidaan suhteessa asetettuihin odotuksiin. Eri työpaikoilla ja erilaisissa ammateissa toimittaessa vallitsevat erilaiset käyttäytymissäännöt. Sosiaaliin taitoihin kuuluu olennaisena osana myös eettinen ja moraalinen aspekti. Tällä tarkoitetaan sitä, että oivaltavan ja taitavan käyttäytymisen lisäksi toiminnan on oltava moraalisesti ja eettisesti hyväksyttävää. Tämä edellyttää yksilöltä vahvaa ymmärrystä siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Seppälä (2017) avaa tämän asetelman haastavuutta kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla kertoen, että heillä spontaani oppiminen on vähäisempää, hitaampaa ja sattumanvaraisempaa kuin vammattomilla ikätovereilla. Tämän kehityksen myönteisessä tukemisessa kehitysvammaisen henkilön kanssa työskentelevillä henkilöillä on suuri vastuu. (Seppälä 2017, 110.)

3.4.2 Sosiaaliset taidot ja seksuaalisuus kehittyvät läpi elämän

Ihmisen kasvamisessa omaksi itsekseen tärkeässä roolissa ovat positiiviset ja vaihtelevat vuorovaikutustilanteet. Kehitysvammaisilla henkilöillä on luontaisesti samankaltainen tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi toimivan vuorovaikutuksen kautta kuin kellä tahansa meistä. Vuorovaikutuksella on iso rooli siinä, kuinka hy-

vin henkilö kokee voivansa vaikuttaa omaa elämäänsä koskevien päätösten tekeen sekä kokea osallisuutta niin omassa arjessaan kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. (Tukiliitto 2017.)

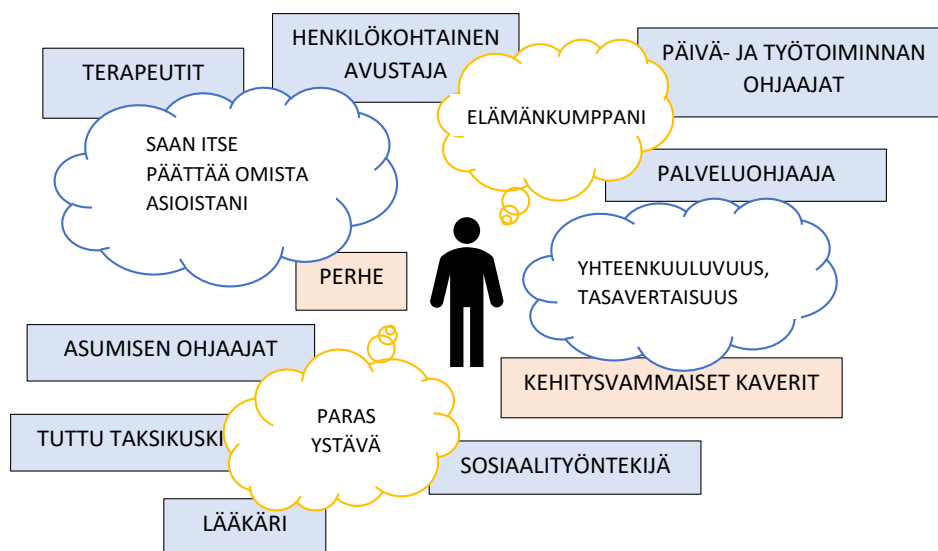
Kehitysvammaiset henkilöt luovivat sosiaalisissa suhteissa varhaislapsuuden aikana yleensä varsin hyvin. Vammattomat lapset suhtautuvat heihin pääosin avoimesti ja suvaitsevasti. Haastavaksi tilanne muuttuu siinä vaiheessa, kun yksilö saavuttaa nuoruusiän. Tälle aikakaudelle on tyypillistä se, että nuorten kriteerit sosiaaliselle hyväksynnälle ovat tiukat. Tullakseen kohdelluksi hyvänä tyyppinä yksilön on hallittava todella laaja kirjo sosiaalisen kanssakäymisen pieniä ja hienovaraisia vivahteita, joissa sosiaalisesti kömpelölle nuorelle voi käydä huonosti. Selviytymiskeinoksi näissä tilanteissa kehitysvammaiselle nuorelle valikoituu monesti jääminen itseään nuorempien lasten seuraan ja leikkivän lapsuuden jatkaminen heidän kanssaan. Tämä ikäkausi kehitystehtävineen on kehitysvammaiselle nuorelle erityisen haastavaa aikaa. Tässä kohdassa laaja-alaiset kognitiiviset rajoitukset heikentävät yksilön luottamusta omiin kykyihinsä selvitä eteen tulevissa sosiaalisissa tilanteissa. Tämä muodostaa haasteen yksilön myönteisen identiteetin rakentumiselle. (Seppälä 2017, 111-112.)

Itsensä vertaaminen muihin ja meille ihmisille tyypillistä. Tämä pätee myös kehitysvammaisiin henkilöihin. Seppälän (2017) mukaan tämä jatkuu heidän kohdallaan läpi elämän ehkä vielä voimakkaammin kuin vammattomilla ihmisillä. Nuoruudessa se näkyy siinä, kuinka ikätoverit käyvät ulkona, ajavat mopolla ja solmivat ensimmäiset seurustelusuhteensa. Täysi-ikäiseksi tultaessa ainakin pojat menevät armeijaan, jatko-opinnoista valmistumisen jälkeen vammattomat ikätoverit siirtyvät työelämään ja perustavat perheen. Kehitysvammaisilla henkilöillä ei ole samanlaisia valmiuksia ja mahdollisuuksia kokeilla ja harjoitella näitä erilaisissa sosiaalisissa ulottuvuuksissa olevia rooleja, vaan he tarvitsevat tukea ja ohjausta päivittäisestä elämästä suoriutumiseen. Tämä tuki muodostuu niin turvasta kuin myös rajoista ja kontrollista. Kehitysvammaisen henkilön lähiyhteisö mahdollistaa henkilölle tiiviit kontaktit muihin kehitysvammaisiin henkilöihin ja heidän kanssaan toimiviin vammattomiin henkilöihin, mutta rajaa samalla yksilön mahdollisuuksia muihin vuorovaikutussuhteisiin. Tästä syystä kehitysvammaisen

henkilö saattaa pärjätä loistavasti tutussa ja turvatussa ympäristössä, mutta hänen sosiaaliset taitonsa osoittautuvat puutteellisiksi tuttujen elämänpiirien ulkopuolella. (Seppälä 2017, 112.)

Kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisten verkostot koostuvat osin edelläkin mainittujen syiden takia pitkälti heidän elämässään keskeisesti mukana olevista ammattilaisista sekä muista vammaispalveluiden käyttäjistä. Osana Mieli myllertää projektia (2008) tehtiin pienimuotoinen tutkimus, jossa selvitettiin kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisia verkostoja. Vanhemmat ja hyvät sosiaaliset suhteet heidän kanssaan näyttelivät suurta roolia monilla tutkimukseen osallistuneilla henkilöillä. Joillakin läheisten ja intiimien suhteiden piiriin kuului myös kumppani. Myös etäisemmät ja satunnaiset tuttavuudet pitivät sisällään suhteita, joilla oli yksilölle paljon merkitystä. Näiden suhteiden piiriin sijoittuu myös ammattihenkilöstö. Sosiaalisten verkostojen osa-alue, johon kuuluvat ystävät ja kaverit, jäi kuitenkin monella tutkimukseen osallistuneella vähäiseksi. Ystäviä ja kavereita, joiden kanssa viettää vapaa-aikaa ja tehdä arjen mukavia asioita, oli vähän. Vanhemmat näyttävät tällaisissa tilanteissa täyttävän ystävän tai kaverin puuttumisen tuoman aukon. Tämä tuo haasteita kehitysvammaisen henkilön arkeen ja hyvinvointiin. On kuitenkin paljon tilanteita, joihin ihmisen tulisi mennä itsenäisesti ystävän tai kaverin kanssa, ilman omia vanhempia. (Hongisto ym. 2008, 25.)

Seuraavaan kaavioon on kiteytetty esimerkin omaisesti tilanne, jollaisena kehitysvammaisen henkilön sosiaalinen verkostokartta hänen ympärillään voi näyttäytyä. Kaaviossa siniset tahot muodostuvat pääosin viranomaisista ja ammattilaisista, vaalean väriset tahot ovat kehitysvammaisen henkilön elämässä läheisempiä ihmissuhteita. Pilvenhattarat puolestaan kuvaavat valitettavan usein vain haaveen tasolle tai ainakin selkeästi paitsioon jääviä sosiaalisen vuorovaikutuksen osa-alueita.

KUVIO 4. Kehitysvammaisen henkilön sosiaalinen verkostokartta

Kehitysvammaisten henkilöiden parisuhteiden muodostumista on haitannut merkittävästi se, että heitä on perinteisesti pidetty sukupuolettomina ja heidän seksuaaliset tarpeensa on pyritty kieltämään. Tämän taustalla on infantilisointi, eli lapsena pitäminen ja siitä johtuva kontrollointi ja täysivaltaisuuden epääminen. Infantilisoinnissa on kyse siitä, että henkilön sosiaalinen ikä sivuuttaa hänen oikean ikänsä. Tyypillisimmillään tämä koskee vanhuksia ja vammaisia henkilöitä, joille molemmille on yhteistä avun tarve sekä riippuvuus muista ihmisistä. Lapsena pitäminen aiheuttaa sen, ettei henkilön koko persoona pääse esiin, eikä hän tästä syystä pääse vaikuttamaan oman elämänsä valinnan mahdollisuuksiin niin hyvin kuin olisi oikein. Fyysisesti tai kommunikaatiokyvyiltään rajoittunutta henkilöä pidetään usein myös henkisiltä taidoiltaan avuttomana. (Ahponen 2009, 102-104.)

Seksuaalisuuden kieltämisestä tai sen tukahduttamisesta huolimatta kehitysvammaiset henkilöt kehittyvät samassa aikataulussa kuin vammattomat ikätoverinsa. Tästä syystä heillä on samanlaiset tarpeet ja toiveet liittyen seksuaalisuuteen ja parisuhteeseen, mutta vammaisuuden vuoksi ympäristö aiheuttaa suuria haasteita normaalin elämän toteutumiseksi sen kaikessa kirjossaan. (Kaski ym. 2012, 211.) Seksuaalisuuden toteuttaminen kuuluu osaksi itsemääräämisoikeutta. Kehitysvammaisilla henkilöillä on yhtäläinen oikeus haaveilla tulevaisuudesta sekä parisuhteesta kuin vammattomillakin henkilöillä. (Flinkkilä 2016.) Seurustelusuh-

teen muodostumista haittaa, että kehitysvammaisen ihminen on vain osittain itsenäinen. Tunteita voi kohdistaa keneen vain, mutta seurustelusuhteen aloittaminen vaatii kykyä edes osittaiseen itsenäisyyteen tai vastaavasti avustavien henkilöiden panostusta asiaan. Kehitysvammaisilla henkilöillä on yhtä lailla oikeus solmia parisuhde ja elää elämänsä joko yksin tai yhdessä jonkun kanssa. Asiassa on yhä edelleen suuria haasteita, vaikka monessa suhteessa on mentykin vuosien saatossa eteen päin. Nykyään osa kehitysvammaisista pariskunnista elää tavallisten perheiden tapaan yhdessä saaden arkeensa ja elämänsä sujumiseen tarvitsemansa avun, tuen ja ohjauksen. Suuressa roolissa tässä ovat kehitysvammaisten henkilöiden läheiset sekä heidän ympärillään työskentelevät ammattilaiset, jotka ovat omalla työpanoksellaan mahdollistaneet heille erilaisia toimivia ratkaisuja ja tukimuotoja. (Ahponen 2009, 105-106.)

3.4.3 Vuorovaikutuksen erityispiirteet mielenterveyden osatekijöinä

Sosiaalisiin tilanteisiin liittyy vaikeuksia, jotka näyttäytyvät kehitysvammaisilla henkilöillä aivan samoin, kuten kenellä tahansa meistä. Tiedämme kaikki sen tunteen, kun tapaaminen ei suju hyvin tai vaikka puolison kanssa tulee riitaa. Kehitysvammaisen henkilön kannalta on eduksi, jos vuorovaikutustilanteet ovat selkeitä, hallittuja ja etenevät tietyn ennako-olettaman mukaisesti. Tällaisissa tilanteissa he suoriutuvat yleensä varsin hyvin, mutta tilanne muuttuu haastavaksi siinä kohdassa, jos tilanteisiin liittyy äkillisiä muutoksia, riitaisuutta tai epäselvyyttä. Siinä vaiheessa kehitysvammaisen henkilön kyky selvittää vuorovaikutustilanteesta heikkenee selkeästi. (Seppälä 2017, 113.)

Edellä kuvatussa tilanteessa voidaan puhua sosiaalisesta kömpelyydestä. Ei ole kiinni siitä, miten hyvää henkilö tarkoittaa, vaan hänen käyttäytymisensä voi siitä huolimatta olla tilanteeseen nähden sopimatonta. Sosiaalisesti kömpelölle henkilölle on todella haastavaa mukauttaa omaa toimintaansa siihen, miten vuorovaikutussuhteen vastapuoli toimii tai keskustelee. Hänellä saattaa olla vaikeuksia hahmottaa läheisyyden ja etäisyyden sopivaa suhdetta. Ristiriitatilanteet ja vuorovaikutusongelmat ovat hänelle vaikeita ratkaista, eikä hän välttämättä pysty hahmottamaan oman toimintansa vaikutuksia suhteessa keskustelukumppaniin.

E erityisen pulmallisina he kokevat sosiaalisen vuorovaikutuksen monimutkaisimmat muodot, joita ovat muun muassa kritiikin vastaanottaminen ja antaminen, suostuttelu, ryhmästä tuleva paine ja siihen reagoiminen sekä neuvottelemineen. (Lavoie 2019.) Edellä mainitut asiat osoittavat Slow Dating -konseptimme tarpeellisuuden ja toimivat perusteina sille, miksi riittävällä tuella ja ohjauksella on niin keskeinen rooli konseptimme toteuttamisessa.

Sosiaalisen kanssakäymisen sujuminen tai sen haasteet ovat riippuvaisia vuorovaikutussuhteen molemmista osapuolista. Vuorovaikutussuhteen toimivuuteen vaikuttavat muun muassa osapuolten sosiaaliset taidot, henkilökohtaiset motiivit, orientoituminen vuorovaikutustilanteeseen sekä käsitykset toisesta ja omasta itsestä. Tästä syystä kehitysvammaisen henkilön suoriutuminen vuorovaikutustilanteissa on pitkälti kiinni siitä, miten muut ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. Millaisella ennakko-odotuksella he tilanteeseen tulevat, muokattavatko keskustelun tasoa automaattisesti vastaamaan keskustelukumppanin kykyjä ja suhtautuvatko he häneen alentuvasti, huolehtivasti tai vähätellen. (Seppälä 2017, 117.) Jos käy niin, että kehitysvammaisen henkilön todellista osaamista ja ominaisuuksia ei nähdä vamman takaa, vaan tieto kehitysvammaisuudesta vaikuttaa hänen saamaansa kohteluun, voidaan puhua stigmasta. Stigmalla tarkoitetaan erilaisuutta ja epätavallisuutta ja siihen kohdistunutta syrjintää sekä leimaamista. Siinä yhteen ihmisjoukkoon ajatellaan kuuluvan yksi tai useampi negatiivisena koettu piirre tai ominaisuus, jonka perusteella koko kyseinen ihmisryhmä määritellään sosiaalisesti poikkeaviksi henkilöiksi. (Saarinen 2013, 62-63.)

Stigman kokemineen vaikuttaa voimakkaasti siihen, miten kehitysvammaisena henkilö kokee itsensä suhteessa muihin. Sillä on havaittu olevan itsetuntoa, elämälaatua ja psyykkistä hyvinvointia heikentävä vaikutus. On hyvin selvää, että jos henkilö kokee toistuvasti ja pitkään jatkuen itsensä sosiaalisesti poikkeavaksi ja muihin verrattuna huonompana tai kyvyttömänä, niin ennen pitkää henkilö samaistuu tähän kokemukseen ja alkaa itsekin uskoa niin. Tämä taas ajan kuluessa altistaa henkilön vakaville psyykkisille oireille ja saattaa myötävaikuttaa masennuksen ja ahdistuneisuuden syntymiseen. (Seppälä 2017, 117.)

Kehitysvammaisilla henkilöillä on havaittu olevan jopa 3-4 kertaa enemmän erilaisia mielenterveyden ongelmia kuin vammattomilla ihmisillä. Suomessa arviolta 10-15 prosentilla kehitysvammaisista henkilöistä on diagnosoitava psyykinen sairaus. Määrän arvioimista vaikeuttaa kuitenkin se, että usein käyttäytymisen pulmat ovat moninainen vyyhti, johon vaikuttavat mahdollisen mielenterveyden häiriön ohella myös monet muut henkilön ominaisuuksiin liittyvät seikat. (Mielenterveystalo n.d.)

Niin kehitysvammaisen kuin vammattomankin henkilön mielenterveyden myönteisessä tukemisessa läheisillä ja tärkeillä ihmisillä on keskeinen rooli. Toiset ihmiset voivat auttaa kehitysvammaista henkilöä rakentamaan itselleen eräänlaisia pärjäävyyden strategioita. Sellaisia ovat esimerkiksi käyttäytymismallit sosiaalisissa tilanteissa, itsenäisen elämän harjoittelu, suojautuminen hyväksikäytöltä ja niin edelleen. Uhka mielenterveydelle on, että epäonnistumiset selitetään aina omasta huonommuudesta johtuviksi. Ympäristö voi tukea löytämään suhteellisuutta asioihin. Joskus epäonnistumiset johtuvat vain olosuhteista. Suurin selviytymistä ja elämänlaatua vahvistava tekijä on kuitenkin sosiaalinen tuki. Sosiaaliset verkostot vahvistavat omalta osaltaan pärjäävyyttä ja auttavat henkilöä luomaan ja ylläpitämään kutakuinkin positiivista käsitystä itsestään. (Hongisto ym. 2008, 13.)

3.4.4 Kehitysvammaisten henkilöiden kokema yksinäisyys

Yksinäisyys koskettaa kaikkia yhteiskuntamme jäseniä. Erityisen kovalla kädellä se koettelee fyysisesti ja psyykkisesti poikkeavia henkilöitä, joilla on vain rajalliset mahdollisuudet itse lievittää yksinäisyyttä. Kehitysvammaisten henkilöiden kokema yksinäisyys on erilainen kirjo läheisten ihmisten puutetta, kokemuksia ulkopuolisuuden tunteesta sekä osattomuudesta tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 2.)

Yksinäisyys ei ole kuitenkaan pelkästään yksilön ominaisuus, vaan osaksi se on myös syvällä yhteiskunnan rakenteissa. Usein ratkaisuna yksinäisyyteen nähdään yhteisöllisyyden vahvistaminen, mutta se taas auttaa lähinnä vai heitä, joilla on tarpeeksi voimavaroja sosiaaliseen elämään. Kehitysvammaisten henkilöiden

osallisuus yhteiskunnassa on usein sidoksissa siihen, millaiset heidän elinolosuhteensa ovat ja kuinka hyvin henkilö tulee itsenäisesti toimeen arjessaan ja elämässä eteen tulevilla kommunikointitilanteilla. Kehitysvammaiset henkilöt asuvat usein varsin suojatusti, mikä voi rajoittaa heidän itsenäistä liikkumistaan ja kaventaa sosiaalista verkostoa merkittävästi. Lisäksi pienet tulot rajoittavat harrastuksiin ja tapahtumiin osallistumista. Kaikki edellä mainitut syyt myötävaikuttavat siihen, että kehitysvammaisilla henkilöillä on haasteita löytää ystäviä ja seurustelukumppaneita. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 3.)

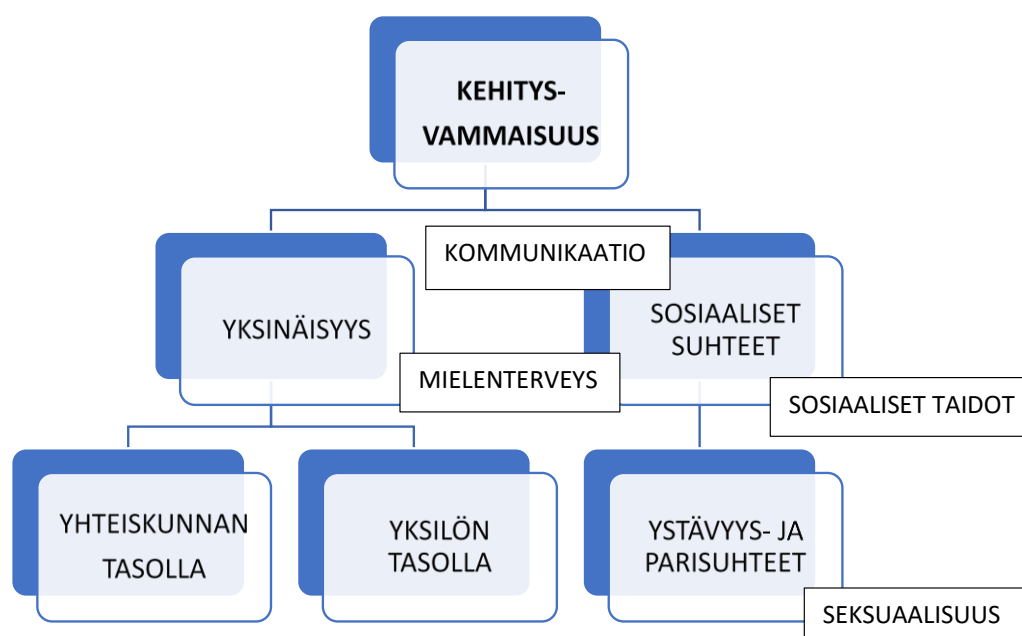
Usein kun ihmiset puhuvat omasta onnellisuudestaan, sitä määrittäväksi tekijäksi muodostuu onnistuminen henkilökohtaisissa suhteissa. Puhuttaessa kehitysvammaisista ihmisistä, he viettävät usein päivänsä toisten ihmisten ympäröimänä ja voidaankin sanoa, että he eivät ole kirjaimellisesti katsottuna fyysisesti yksin. Onkin enemmän kyse siitä, että meille ihmisille on tärkeää tuntea olevamme erityinen ja tärkeä jollekin tietylle henkilölle. Koemme tulevamme niin sanotusti valituksi. Tämä on se tunne, joka kehitysvammaisilta henkilöiltä monesti puuttuu. (Jones 2009.)

Yksinäisyys on monisyinen ja haasteellinen ongelma tänä päivänä. Erityisen syvältä se koskettaa heitä, joilla on asiasta omakohtaista kokemusta. Yksi tällainen henkilö on KVPS:n asiantuntijaryhmän jäsen Petri Virolainen. Virolainen on autistinen ja kertoo, ettei hänellä ole ollut yhtään ystävää kolmeenkymmeneen vuoteen. Hän arvelee yksinäisyyden vyyhdin lähteneen liikkeelle jo kouluajoista, jolloin erilaisuutta ei hyväksytty. Virolaisen kokemuksen mukaan ihmisten ennakkoluulot ovat usein esteenä sille, ettei vammaisen kanssa ystäväyhteyttä. Hänen kohdallaan kaikki kuitenkin muuttui, kun hän sai ensimmäisen polkupyöränsä kymmenen vuotta sitten. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 5; Koskinen-Papunen 2015.)

Nykyään Petri Virolainen liikkuu pyörällään pitkiä matkoja tapaamassa vaikeasti vammaisia ihmisiä, ”jotta kukaan ei jäisi yksin”. Virolainen vieraillee reissuillaan vaikeasti vammaisten henkilöiden päivätoimintakeskuksissa ja asumisyksiköissä tavoitteenaan tarjota ystävyttä yksinäisille vammaisille. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 9.) Kehitysvammaisten Palvelusäätiön ja

Sexpo-säätiön hanke, jonka kanssa yhteistyössä opinnäytetyömmekin toteutetaan, pohjaa tähän Virolaisen rohkaisevaan ja kannustavaan tarinaan. Se osoittaa hienolla tavalla sen, että pitkällä aikavälillä pienet teot voivat aikaansaada suuria muutoksia ja yksinäisyyttä voidaan vähentää varsin pienillä teoilla. Nämä teot eivät ehkä riitä ratkaisemaan ongelmaa yhteiskunnan tasolla, mutta niillä on yksittäisen henkilön elämässä valtavan suuri elämänlaatua parantava vaikutus.

Alla olevaan kuvioon (kuvio 5) on koostettu opinnäytetyöprosessimme keskeisin teoreettinen sisältö. Kehitysvammaisuus luo opinnäytetyöllemme teoriapohjan ja muita teorioita käsitellään niin ominaan kuin peilaten niitä myös kehitysvammaisuuteen.

KUVIO 5. Opinnäytetyöemme teoriapohja

Kuviosta on nähtävissä lisäksi se, että kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla heidän sosiaalisiin suhteisiinsa vaikuttavat paljon kommunikaatiokyvyt ja sosiaaliset taidot ja toisaalta taas se, miten mielenterveys ja sen ongelmat ovat linkittyneinä yksinäisyyden kokemukseen ja puutteisiin sosiaalisissa suhteissa. Kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla sivuamme teoriassamme myös seksuaalisuutta ja sen historiaa ja erityispiirteitä.

4 KONSEPTIN LUOMISPROSESSI DESIGN-TUTKIMUKSELLISELLA OTTEELLA

Slow Dating -konseptimme luominen voidaan määritellä Design-tutkimukseksi, joka on yksi toimintatutkimuksen muodoista (Kiviniemi 2018, 232). Konseptin luominen ja kehittäminen tapahtuvat opinnäytetyöllemme asettamiin tutkimuskysymyksiin vastaamisen kautta.

KUVIO 6. Opinnäytetyömme pähkinänkuoressa

Yllä olevaan kuvioon (kuvio 6) olemme kiteyttäneet opinnäytetyöprosessimme kannalta keskeiset asiat. Kuvion keskellä on nähtävissä opinnäytetyömme tutkimuskysymykset. Niihin haemme vastauksia kuvion ulkoreunoilla olevien kokonaisuuksien kautta.

4.1 Toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö

Toimintatutkimus (action research) tarkoittaa todellisessa maailmassa tehtävää pienimuotoista interventiota eli väliintuloa. Olennaista on myös, että toimintatutkimuksen prosessissa tutkitaan tämän intervention vaikutuksia ympäristöön. Toimintatutkimuksen avulla pyritään etsimään vastauksia erilaisiin käytännön ongelmiin, parantamaan erilaisia sosiaalisia toimintatapoja ja käytänteitä sekä ymmärtämään niitä paremmin erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. (Metsämuuronen 2006, 102.) Toimintatutkimuksen tavoitteena on luoda uusia toiminta- ja ratkaisumalleja sekä lisätä tieteellistä ymmärrystä. Pyritään siis muuttamaan asioita ja kehittämään niitä entistä paremmiksi. Ei olla ainoastaan kiinnostuneita siitä, kuinka asiat ovat, vaan kuinka niiden tulisi olla. Nykytilan kartoitus ja tavoitteen asettaminen ovat kuitenkin tärkeässä roolissa. (Heikkinen 2006, 16-19.) Opinnäytetyössämme tämä näkyy siten, että tiedostettuamme kehitysvammaisten henkilöiden alentuneet sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation kyvyt, halusimme lähteä tukemaan tätä osa-aluetta aktiivisesti konseptia kehittämällä.

Metsämuuronen (2006) mukaan toimintatutkimus pyrkii etsimään vastauksia johonkin käytännön toiminnassa havaittuun ongelmaan tai kehittämään jo olemassa olevaa käytäntöä paremmin tarkoitusta palvelevaksi. Toimintatutkimus on tilanteeseen sidottua, se vaatii yleensä yhteistyötä ja on samaan aikaan myös osallistuvaa ja itseään tarkkailevaa. Toimintatutkimusta voi tehdä myös yksittäinen henkilö, vaikka yleensä kyseessä on laajemmin sosiaalisen yhteisön muutosprosessi. (Metsämuuronen 2006, 102.)

Perinteisessä tutkimuksessa paneudutaan siihen, kuinka asiat tällä hetkellä ovat ja teoreettista tietoa luodaan havaintojen pohjalta. Toimintatutkimus puolestaan tavoittelee tietoa, josta on käytännössä hyötyä. Eroavaisuutena perinteiseen tutkimukseen on myös se, että tutkija ei pysytele objektiivisena ja ulkopuolisena tutkijana, vaan hänellä tarkoituksenaan on vaikuttaa tosielämän kohteeseen interventiolla. Se on osallistuvaa, käytännönläheistä, reflektiivistä ja sosiaalinen prosessi, jolla pyritään todellisuuden muuttamiseen. Toimintatutkimuksessa tutkijat ovat osa prosessia sekä tutkijoina että osallisina. Siinä pyritään dialogisuuteen, tasavertaiseen osallisuuteen ja yhdessä ajattelemiseen. Eli tutkittavat kohteet ovat tärkeässä roolissa tutkimuksen teossa ja sekä tutkijat että tutkittavat

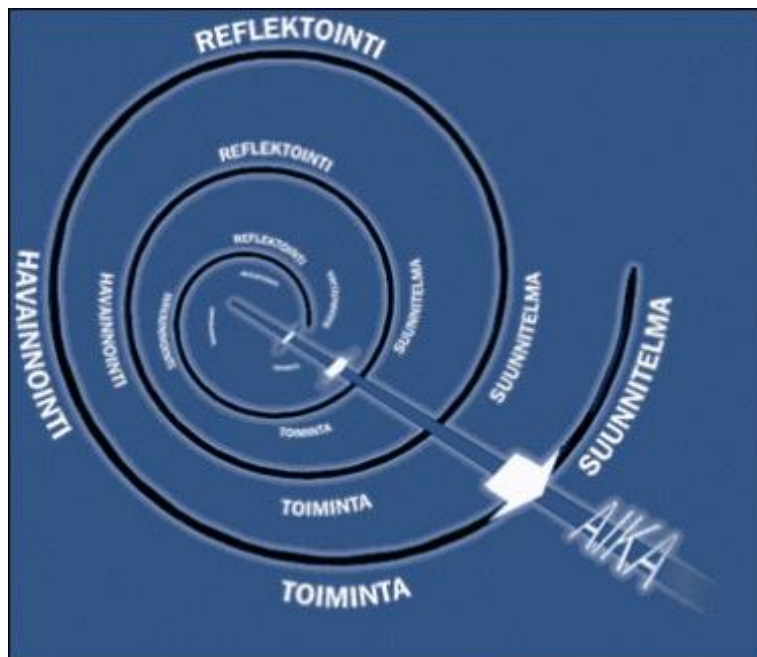
pyrkivät yhdessä kohti asetettua tavoitetta. Tutkija on siis aktiivinen ja vaikuttava toimija, joka pyrkii kehittämään toimintaa ja käytäntöjä parempaan suuntaan. (Heikkinen 2006, 19-20.) Slow Dating -konseptia on mahdotonta kehittää ilman aktiivista osallistumista ja havaintojen tekemistä pelkkään teoriaan ja aikaisempaan tietoon pohjautuen. Meidän osallistumisemme toimintaan ja sen kehittämiseen pitkin matkaa mahdollistaa sen, että osallistamme prosessiin samalla konseptin kohderyhmänä olevia kehitysvammaisia henkilöitä, mikä on parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamisen kannalta välttämätöntä.

Toimintatutkimusta voidaan kuvata asenteeksi tai mielentilaksi. Se on siis paljon enemmän kuin tutkimusmetodi. Toimintatutkimus perustuu tiedon hankintaan kehittämällä toimintaa ja toisaalta toiminnan kehittämiseen tutkimuksen avulla. (Heikkinen & Huttunen 2006, 200.) Heikkinen ja Syrjälä (2006) käyttävät toimintatutkimukseen liittyen sosiaalikulttuurisesta innostamisestakin tuttuja termejä voimaannuttaminen ja valtauttaminen. Pyrkimyksenä on saada ihmisen uskomaan heidän omiin kykyihinsä ja toimintamahdollisuuksiinsa sekä rohkaista heitä näkemään muutoksen mahdollisuudet. Tutkimus onkin onnistunut silloin, kun se saa osallistujat uskomaan omiin taitoihinsa ja kykyihinsä. Parhaassa tapauksessa se edesauttaa ihmisiä voimaantumaan ja luottamaan itseensä sekä parantamaan omia elinolojaan. (Heikkinen & Syrjälä 2006, 157.) Toimintatutkimus on hyvin käytännönläheistä, koska toimintaa kehitetään sen avulla. Noudatettaessa toimivuusperiaatetta voidaan sanoa, että tutkimus on onnistunut, jos se tuottaa entistä toimivampaa ja parempaa uutta käytäntöä. (Heikkinen, Huttunen, Kakkori & Tynjälä 2006, 171.)

4.1.1 Toimintatutkimus prosessina

Toimintatutkimus poikkeaa tavanomaisesta tietyn perinteisen kaavan mukaan etenevästä tutkimusprosessista muun muassa ongelmälähtöisyyden ja sykliisyyden kautta. Sykliisyys kuuluu olennaisena osana toimintatutkimukseen. Aluksi tehtyä suunnitelmaa seuraa kokeilu ja niitä taas seuraa kokemusten pohjalta parannettu suunnitelma. Usein toimintaa hiotaan peräkkäisten suunnitelmien ja kokeiluiden avulla. Näistä kokeiluista ja suunnitelmista muodostuu vuorovaikutuksellinen spiraali. (Heikkinen 2006, 19-20.)

Opinnäytetyössämme kehitämme alustavan rungon ja toimintatavat konseptilemme, testaamme sitä käytännössä ja teemme havaintoja ja huomioita toimivista ja kehittämistä vaativista seikoista testauksen aikana. Ensimmäisen testikerran jälkeen muokkaamme konseptiamme toimivampaan suuntaan tekemämme havaintojen ja huomioiden pohjalta. Tätä spiraalimaista syklisyyttä on mahdollista jatkaa niin pitkään, jossa suunnitelman, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin kautta olemme saavuttaneet tilanteen, jossa konseptistamme on saatu karsittua pois siinä toimimattomiksi havaitut asiat ja korvattua ne toimivilla käytänteillä.

KUVIO 7. Toimintatutkimuksen prosessi kuvattuna spiraalimallina (Suojanen 2014.)

Spiraalin pyörteistä voi mahdollisesti syntyä uusia kehittämisideoita. Ensin kar-
toitetaan nykytilanne ja ongelma. Sitten tehdään suunnitelma ja kokeilu ongel-
man ratkaisemiseksi. Havainnoinnin ja arvioinnin kautta suunnitelmaa paran-
taan ja kokeillaan käytännössä uudestaan. Uuden kokeilun jälkeen havainnointi
ja arviointi toistetaan ja tarvittaessa kokeillaan toimintaa uudelleen. Toimintatut-
kimus on siis prosessi, jossa kokeilemalla kehitetään toimintaa tutkimuksellisesti.
Tutkimuksen ja toiminnan reflektointi on tärkeässä roolissa toimintatutkimuspro-
sessissa. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 80.)

Toimintatutkimusprosessin aikana ymmärrys aiheesta ja sen tulkinta kehittyvät ja lisääntyvät. Perinteisessä tutkimuksessa on keskitytty siihen, miten asiat ovat. Toimintatutkimuksessa puolestaan keskitytään siihen, mihin suuntaan asiat ovat menossa. (Heikkinen 2006, 36.) Tutkimus voidaan siis hahmottaa tietynlaisena uudelleen toistuvana syklinä. Siinä vuorottelevat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Tutkijaa ohjaa tällöin halu toiminnan kehittämiseen. Toimintatutkimusraportit esitetäänkin monesti kertomusmuodossa. Näin edellä mainittu prosessi saadaan hyvin kuvattua. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 77.)

Toimintatutkimuksessa tutkimusongelmat täsmentyvät tutkimuksen edetessä. Kun toiminta ja reflektio ovat vuorovaikutuksessa, sen seurauksena saattaa syntyä uusia ongelmia, joihin on taas vastattava toisenlaisella tavalla. Onnistuneen toimintatutkimuksen seurauksena asiat ovat muuttuneet toisenlaiseksi verrattaessa aikaan ennen tutkimusta. Muutoksessa ovat tällöin olleet sekä ajattelutavat että sosiaalista toimintaa koskevat käytänteet. Täsmällisen tutkimussuunnitelman kirjoittaminen toimintatutkimusta tehdessä on haastavaa, koska se elää prosessin mukana. Suunnitelman teko on kuitenkin tutkimuksen hyvän toteutumisen kannalta erittäin tärkeää. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 86.)

4.1.2 Design-tutkimus

Design-tutkimuksesta käytetään myös nimiä kehittämistutkimus ja suunnittelututkimus ja siinä on nähtävissä monia yhteneväisiä piirteitä toimintatutkimuksen kanssa. Design-tutkimuksen lähtökohtana on toimintamallien kehittäminen. Toimintaa arvioidaan jatkuvasti ja tutkimus eteneekin toimintatutkimuksen tapaan sykleissä. Tärkeässä roolissa on myös tutkijoiden ja tutkittavien välinen yhteistyö ja yhdessä kehittäminen sekä monipuoliset tutkimusmenetelmät. (Kiviniemi 2018, 231-233.)

Tuotantotalouden ja tietojärjestelmäosaamisen puolella suunnittelututkimuksella (Design reseach) on vakaa asema. Design-tutkimus on viime vuosina ottanut jalansijaa myös erityisesti kasvatus- ja opetusosalalla. Edellä mainittujen alojen suunnittelututkimus saattaa kuitenkin erota toisistaan tavoitteidensa osalta jonkin ver-

ran. Onkin esitetty, että kasvatustieteen puolella otettaisiin käyttöön nimitys kasvatustieteellinen suunnittelututkimus tai kasvatusalan suunnittelutiede. (Kiviniemi 2018,194.)

Design-tutkimuksen sijoittumisesta tutkimuskentälle on useita eri näkökulmia, mutta esiin tulee vahvasti myös näkökulma siitä, että design- tutkimus on yksi toimintatutkimuksen suuntauksista (Kiviniemi 2018, 232). Järvisen (2007) mukaan suurin ero näiden kahden tutkimussuuntauksen välillä on niiden kasvu- alusta. Toimintatutkimus on kehittynyt yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen seurauksena ja design-tutkimus puolestaan matemaattisluonnontieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Hänen mukaansa näissä molemmissa tutkimusotteissa on piirteitä, joita toisessa lähestymistavassa kannattaisi hyödyntää. (Järvinen 2007, 52.)

Yhteisiä piirteitä toimintatutkimuksen ja design-tutkimuksen välillä ovat muun muassa tutkimuksen syklisyys, teorian ja empirian vastavuoroisuus sekä käytäntöjen tutkimuksellinen kehittäminen. Nämä kaksi tutkimuksen suuntausta ovatkin peruslähtökohdiltaan ja käytännönläheiseltä lähestymistavoiltaan hyvin lähellä toisiaan. Kiviniemi (2018) mainitseekin usean tutkijan allekirjoittavan ajatuksen siitä, että design-tutkimus on yksi toimintatutkimuksen muodoista. Toisaalta taas on myös esitetty näkemyksiä siitä, että yhtäläisyyden näiden kahden tutkimusotteen yhteneväisyyden eivät yllä pintaa syvemmillä, vaan ne ovat lähinnä näennäisiä. (Kiviniemi 2018, 195.) Tässä opinnäytetyössämme suhtaudumme design-tutkimukseen osana toimintatutkimusta. Eli teemme toimintatutkimuksellisen opinnäytetyön design-tutkimuksellisella otteella.

4.2 Opinnäytetyön aineisto

Toimintatutkimuksessa käytetään monipuolisia tutkimusmenetelmiä ja -aineistoja ja se eroaa aineiston hankinnan ja -analyysin osalta perinteisestä tutkimuksesta. Perinteisessä tutkimuksessa tutkija hankkii aineistonsa ulkopuolisen näkökulmasta ja analysoinnin pohjalta tekee tutkimuksen johtopäätökset. Toimintatutkimuksessa tutkijan oma kokemus asiasta tai tilanteesta on myös oleellinen osa

aineistoa. Myös tiedon esitystavan osalta on nähtävissä eroja toimintatutkimuksen ja perinteisen tutkimuksen välillä. Perinteisesti tieto esitetään vakuuttavasti ja loogisesti ja se perustellaan järkiperaisesti. Toimintatutkimus puolestaan käsittelee usein ihmisen toimintaa ja sitä ei voida aina ymmärtää syy-seuraussuhteina, vaan toimijoiden tarkoitusperät ovat myös tärkeässä roolissa. Heidän ratkaisujaan pyritään toimintatutkimuksessa ymmärtämään motiivien ja päämäärien kautta. (Heikkinen 2006, 20-21.)

Toimintatutkimuksessa tärkeimpiä tiedonhankinnan menetelmiä ovat osallistuva havainnointi, haastattelu ja havainnoinnin pohjalta kirjoitettu tutkimuspäiväkirja. Tutkimusaineistoa voivat olla myös erilaiset toiminnan aikana tuotetut muistiot, raportit, pöytäkirjat ja sähköpostit. Niitä ei voida kuitenkaan käyttää pelkkänä aineistona, koska niistä ei voi saada kokonaiskuvaa prosessista, mutta ne voivat täydentää sitä. Myös määrällisen aineiston hyödyntäminen toimintatutkimuksessa on mahdollista. Tästä esimerkkinä kyselylomake. Aineiston hankintajaksolle yksi leimallinen piirre on se, että sen aikana teoria, empiria ja tutkijan kokemukset ja havainnot nivoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. (Heikkinen 2006, 105-107.)

Opinnäytetyömme aineisto koostuu prosessin aikana pitämästämme tutkimuspäiväkirjasta ja osallistujien ja avustajien täyttämistä lomakehaastatteluista (liite 1,2,3 ja 4). Tutkimuspäiväkirjaamme keräsimme aineistoa järjestelmällisesti ja säännöllisesti. Toimintatutkijan tutkimuspäiväkirjalle on tyypillistä, että se koostuu kenttä tapahtumista, tutkimuksen etenemisen raportoinnista, tunnelmista ja vaikutelmista, palautteesta, oman toiminnan havainnoinnista, tiivistelmistä, yhteenvedoista ja kysymyksistä (Metsämuuronen 2006, 122-124). Tutkimuspäiväkirjaan kirjasimme prosessin edetessä vaihe vaiheelta etenemisemme, havaintomme ja johtopäätöksemme kokemastamme. Havainnot keräsimme siten, että tapahtumien aikana toinen meistä keskittyi enemmän ohjaamaan tapahtumaa ja toisen roolina oli keskittyä enemmän havaintojen tekemiseen osallistuvan havainnoinnin keinoin. Huomiomme painottuivat testitapahtumien käytännön sujuvuuteen sekä osallistujien kokemuksiin tapahtuman tarkoituksenmukaisuudesta ja miellyttävyydestä. Erityisinä painopistealueina meillä oli kiinnittää huomiomme niihin asioihin, joilla on tapahtuman sujuvuuden kannalta keskisin merkitys. Näitä ovat muun

maussa kysymyskorttien toimivuus sekä osallistujien tapahtuman aikana saama tuki ja ohjaus.

Osallistuvassa havainnoinnissa on tavoitteena ymmärtää yhteisön toimintaa mahdollisimman laajasti ja pyrkiä siihen, että ei rajata mitään mahdollista materiaali ennalta pois. Kentällä tutkimusta tehdessään tutkija on samaan aikaan sekä osallistuja että ulkopuolinen tarkkailija. Tutkija rooli siis vaihtelee tilanteen mukaan. (Heikkinen 2006,106.) Osallistuvan havainnoinnin huomiot kirjoitimme myös osaksi tutkimuspäiväkirjaamme. Jatkossa viittaamme tekstissä tutkimuspäiväkirjaamme kohdissa, joihin olemme sieltä havaintoja, huomioita ja perusteluita poimineet.

Lomakehaastattelumme lomakkeet (liite 1,2,3&4) pitivät sisällään sekä monivaihtokysymyksiä että avoimia kohtia. Näin saimme haastatteluistamme sekä määrällistä että laadullista tietoa. Olimme tehneet erilliset lomakkeet tapahtuman osallistujille sekä siellä avustajana olleille. Osa tapahtumaan osallistujista täytti lomakkeen itse, osan haastattelimme me ja osa täytti sen yhdessä tapahtumassa mukana olleiden avustajien kanssa. Lomakehaastatteluiden kysymykset oli laadittu siten, että niihin vastaaminen antoi meille mahdollisimman paljon tietoa konseptin kehittämisen tueksi. Lomakehaastattelun alkupuolen kysymyksistä suuri osa painottui kysymyskorttien toimivuutta kartoittaviin kysymyksiin jatkuen siitä osallistuneiden henkilöiden kokemuksiin saamastaan tuesta ja ohjauksesta. Kysymme lisäksi osallistujien ajatuksia tapahtuman vastaavuudesta heidän odotuksiinsa nähden.

4.3 Slow Dating -konseptin luominen

4.3.1 Kysymyskortit

Aloitimme Slow Dating -konseptin luomisen ideoimalla ja kehittämällä vuorovaiikutustilanteen tueksi suunnitellut kysymyskortteja. Konseptin kysymyskorttien kysymykset ovat Helsingissä, Liperissä ja Tampereella syksyllä 2018 järjestettyjen

Slow Dating -kysymystyöpajoihin osallistuneiden henkilöiden tuottamia. Kysymyksiä ovat olleet miettimässä kehitysvammaiset- ja autismikirjon henkilöt sekä sosiaalialan ammattilaiset. Osallistuimme Tampereen kaupunkilähetyksen Iltalinjalla järjestettyyn kysymystyöpajaan. Iltalinjalla on erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kohtaamispaikka, jossa tarjotaan matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa ja siellä on lisäksi mahdollisuus harrastaa sekä tavata muita ihmisiä. (Tampereen kaupunkilähetys ry. n.d.) Iltalinjalla järjestetyssä kysymystyöpajassa kerroimme tulevasta opinnäytetyöstämme sekä ohjasimme ja tuimme osallistujia miettimään kysymyksiä, joita olisi mielekästä kysyä uuteen ihmiseen tutustuttaessa.

Kävimme läpi kaikissa työpajoissa syntyneet kysymykset, muokkasimme ja täydensimme niitä. Meidän mielestämme on erityisen merkityksellistä, että kehitysvammaiset henkilöt ovat saaneet ideoida, mitä asioita on tärkeää ja kiinnostavaa kysyä uuteen ihmiseen tutustuessa.

KUVA 1. Slow Dating -kysymyskortit (Kuva: Päivikki Koskinen)

Slow Dating -konseptimme pitää sisällään valmiita kysymyskortteja, joiden avulla toiseen henkilöön tutustuminen on helpompaa. Kysymykset on jaettu värien perusteella eri tasoihin, jotta niitä voidaan hyödyntää mahdollisimman monen asiakasryhmän kanssa työskennellessä. Vihreät kortit ovat kuvitettuja perustietokysymyksiä, keltaisten korttien kysymyksiin voi vastata joko kyllä tai ei ja punaiset kortit ovat haastavampia ja monimutkaisempia kysymyksiä. Konseptin oheen on

laadittu myös ohjeet Slow Dating -tapahtuman järjestämisestä ja korttipakan käytöstä, jotta sitä voidaan mahdollisimman helposti ja monipuolisesti hyödyntää ajasta ja paikasta riippumatta.

4.3.2 Ensimmäinen tapahtuma Ravintola Kivenheitossa

Järjestimme ensimmäisen Slow Dating -tapahtuman torstaina 23.5.2019 Ravintola Kivenheitossa. Tapahtumaa oli markkinoitu ennakkoon hankkeen puolelta sosiaalisessa mediassa sekä sähköpostitse heidän yhteistyöverkostoilleen. Tapahtumaan ilmoittautui ennakkoon 17 henkilöä. Itse tapahtumassa osallistujia oli 18, joista kolme naista ja loput miehiä. Kaksi ennakkoon ilmoittautunutta jätti saapumatta ja yksi paikalle sattunut henkilö halusi myös osallistua, vaikkei ollut ilmoittautunutkaan.

Ennen tapahtumaa järjestelimme tilaa siten, että erottelimme pöytiä toisistaan sekä numeroimme paikat juoksevilla numeroinnilla. Keräsimme paikalle saapuneilta tietoinen suostumus -lomakkeet (liite 5) ja annoimme heille nimilaput rintaan kiinnitettäväksi. Aikaa alkuvalmisteluihin kului kaikkineen noin 45 minuuttia. Itse tapahtuma alkoi noin 15 minuuttia ilmoitetusta aikataulusta myöhässä.

Olimme sopineet työnjaon siten, että toinen meistä toimi tapahtumassa pääasiallisesti vetovastuussa ja toinen keskittyi enemmän havainnoimaan tapahtuman kulkua. Lisäksi meitä oli tapahtumassa avustamassa kaksi hankkeen työntekijää sekä tapahtumaan osallistuneiden henkilöiden omia avustajia.

Tapahtuman aluksi ohjeistimme henkilöitä tapahtuman kulusta sekä jaoimme pöydille kysymyskorttipakat. Olimme laatineet kysymyskorttien oheen keskustelun kulkua tukemaan tarkoitetut tukikortit sekä ”kenen kanssa haluaisit tutustua paremmin”-lomakkeet, joiden tarkoitus oli toimia tukena keskustelukumppania kohtaan osoitettavan kiinnostuksen merkinä. Päätimme kuitenkin jättää alun perin suunnittelemamme kommunikaation tukikortit ja ”kenen kanssa haluaisit tutustua paremmin”-lomakkeet pois käytöstä, koska koimme ne tapahtuman kannalta liian monimutkaisiksi ottaa käyttöön.

Ohjeistimme henkilöitä käyttämään pöydälle jaettuja kysymyskortteja aloittaen kysymysten kysyminen vihreästä pakasta ja siitä edeten keltaisiin ja punaisiin kysymyksiin. Aikaa keskustelulle varasimme noin 3-5 minuuttia yhtä paria kohden. Kiertelimme avustajien kanssa pöydissä auttamassa ja tukemassa keskustelun ylläpidossa. Iloinen puheensorina täytti tilan ja osallistujat lähtivät keskusteluun heti innolla mukaan hyödyntäen pöydillä olleita kysymyskortteja. Paikan vaihtuminen ilmoitettiin suullisesti kuuluvaan ääneen.

KUVA 2. Slow Dating -tapahtuma Ravintola Kivenheitossa (Kuva: Kaisa Salo)

Tapahtumaan osallistuneet henkilöt vaihtoivat paikkaa numeroaan seuraavan numeron kohdalle ja jatkoivat keskustelua uuden henkilön kanssa. Seuraavan vaihdon aikaan yksi osallistujista huomautti, että näin menetellen osallistujat päätyvät keskustelemaan joka toisella kerralla saman henkilön kanssa. Tämän vuoksi päädyimme ohjeistamaan osallistujia vaihtamaan paikkoja jatkossa siten, että parittomilla paikoilla istuvat henkilöt vaihtavat paikkaa seuraavalle parittomalle paikalle. Alkuperäinen ajatuksemme tapahtumaa suunnitellessamme oli ollut, että osallistujat olisivat sijoittuneet kahden vastapäätä olevan rivin muotoon, jolloin toinen rivi olisi vaihtanut paikkaa toisen pysyessä paikallaan. Kivenheiton tila osoittautui kuitenkin sen verran sokkeloiseksi, ettei tätä järjestelyä ollut mahdollista toteuttaa. Kaikkineen tapahtumassa suoritettiin kolme vaihtoa ja siten jokainen osallistuja pääsi keskustelemaan neljän henkilön kanssa. Yhdessä pöydässä keskustelua käytiin kolmen hengen porukassa.

Tapahtumaan varattu aika meni todella nopeasti. Haastattelimme keskustelun jälkeen tapahtumaan osallistuneita henkilöitä. Osa täytti lomakehaastattelun (liite 1) itsenäisesti, osa avustajansa kanssa ja osan haastatteluista suoritimme me yhdessä hankkeen työntekijöiden kanssa. Osallistuneiden henkilöiden haastatteluiden lisäksi myös osa tapahtumassa avustajina olleista henkilöistä täytti avustajille suunnatun lomakehaastattelun (liite 3).

Olimme ohjeistaneet osallistujia siten, että mahdollisen itseä kiinnostavan keskustelukumppanin löytyessä voi meille tulla sanomaan asiasta ja saatamme heidät tapahtuman jälkeen yhteen ja autamme keskustelun alkuun. Näin toimi yksi osallistujista.

Heti tapahtuman jälkeen samassa tilassa alkoi Villiklubi-tapahtuma, joten jouduimme lopettelemaan oman osuutemme melko nopeasti ja siirtymään toiselle puolelle Ravintolaa. Saimme heti tapahtuman loputtua positiivista-, mutta myöskin rakentavaa palautetta sekä osallistujilta että heidän avustajiltaan. Siirryimme hankkeen työntekijöiden kanssa käymään tapahtumaa läpi ja osa tapahtumaan osallistuneista henkilöistä jatkoi illanviettoa Villiklubin merkeissä.

KUVA 3. Tunnelmia Slow Dating -tapahtumasta (Kuva: Kaisa Salo)

4.3.3 Havaintoja ja kokemuksia ensimmäisestä tapahtumasta

Ensimmäisen Slow Dating -tapahtuman jälkeen suoritimme tapahtuman ja haastatteluiden läpikäymisen heti tapahtuman jälkeen. Näin saimme asiat ja haastattelut heti tuoreeltaan käsiteltyä ja mahdolliset alustavat muutokset tehtyä seuraavaa kertaa silmällä pitäen.

Ensimmäinen ajatuksemme tapahtumasta oli, että onnistuimme hyvin, mutta paljon kehitettävääkin on. Huomasimme hyvin nopeasti tapahtuman aikana, että kaikkia paikalla olleita avustavia henkilöitä tarvittiin ohjaamisessa ja tapahtumaan osallistuneiden henkilöiden avustamisessa, eikä varsinaiseen havainnointiin jäänyt aikaa niin paljon, kuin olimme suunnitelleet. Ohjeistuksemme tapahtumassa olivat osittain epäselviä ja toimimattomaksi osoittautunut tapa vaihtaa paikkaa pitää ratkaista selkeämmin seuraavaa kertaa silmällä pitäen. Kiinnitimme myös huomiota siihen, että korttien käytön ohjeistukseen tarvitaan selkeyttä. Nyt paikalla olleet osallistujat tukeutuivat hyvin paljon korttien kysymyksiin, vaikka niiden oli tarkoitus toimia tukena juttelun sujumisessa. Seuraavalla kerralla ohjeistamme osallistujia siten, että myös molemmat pöydissä istujissa voivat vastata kysymyksiin ja aiheesta voi keskustella laajemminkin tai tehdä lisäkysymyksiä.

Osallistujat antoivat palautetta siitä, että aikaa keskusteluille oli liian vähän ja useampikin vaihto olisi ollut mukava tehdä. Itse tapahtumaan varattu tila oli osan mielestä sekava ja tapahtuman kulku oli hiukan vaikea ymmärtää. Saimme kuitenkin myös paikasta ja tapahtuman kulusta positiivista palautetta. Tapahtuma koettiin mukavaksi ja tällaista toimintaa toivottiin järjestettäväksi säännöllisesti kerran kuukaudessa.

Tapahtuman nimi oli ainakin tällä kertaa harhaan johtava. Saimme siitä muutamalta henkilöltä palautetta. He olivat tulossa tapaamaan naispuoleisia henkilöitä, joita ei kuitenkaan paikalla kovin paljoa ollut. Ajatus sosiaalisten suhteiden tukemisesta myös ystävyysnäkökulmasta on hyvä ja toimiva, mutta tämä meidän hieman jälkikäteen syntynyt ajatuksemme ei ehkä ole kuitenkaan tavoittanut mainoksen nähneitä henkilöitä. Mainoksesta tulee melko perinteinen deittailuhenki-

nen olo. Muokkasimme mainosta seuraavaa tapahtumaa varten vastaamaan paremmin tapahtumamme perimmäistä ajatusta ja tarkoitusta, joka on kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa (liite 6&7).

Haastatteluista saamamme palautteen ja tekemiemme havaintojen pohjalta päädyimme muokkaamaan kysymyskortteja siten, että joidenkin korttien sanamuotoja hiukan muuteltiin, osa korteista kuvitettiin ja kysymyspaketit rakennettiin siten, että jokaiseen pöytään tulee seuraavalla kerralla toisistaan poikkeavat kysymykset. Näin uusia kysymyksiä tulee jokaisella juttukerralla, eivätkä samat kysymykset tule toistuvasti vastaan. Eniten mietintää meissä aiheutti se, kuinka toteutetaan jatkossa halukkaiden ihmisten juttelu tapahtuman jälkeen. Koimme paperisen lomakkeen huonoksi vaihtoehdoksi ja toisaalta taas asiasta suullisesti sanomiseen suoraan henkilölle itselleen saattaa olla melko korkea kynnyks. Tästä syystä päädyimme siihen ratkaisuun, että kysymme seuraavassa tapahtumassa asiasta tapahtumaan osallistuneilta henkilöiltä tapahtuman jälkeisen lomakehaastattelun (liite 2) yhteydessä.

Kokonaisuutena arvioiden ensimmäinen tapahtumamme meni kaiken kaikkiaan hyvin ja seuraavaa kertaa varten moni käytännön sujumiseen liittyvä asia tuli ratkaistua. Eräs tapahtumaan osallistunut henkilö oli kuvasi kaverinsa kanssa käymäänsä keskustelua tapahtumasta seuraavasti:

Ootko hullu, kun lähdet tollaseen? – Tottakai kaikkee täytyy kokeilla!

TAULUKKO 2. Kivenheiton Slow Dating -tapahtuman onnistumiset, epäonnistumiset ja tapahtuman jälkeen tehdyt toimenpiteet konseptin kehittämiseksi

Slow Dating -tapahtuma Kivenheitossa		
Onnistumiset	Epäonnistumiset	Konseptin kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet
Tapahtumapaikkaan oli helppo tulla.	Paikan vaihto sokkeloisessa tilassa ei sujunut suunnitelman mukaan.	Paikan vaihdon tapa ja toimivuus mietitään huolellisesti seuraavaa tapahtumaa silmällä pitäen.
Tila oli tunnelmallinen.	Tila oli sekava ja taustamelu häiritsi.	Seuraava tapahtuma järjestetään avoimemmassa tilassa, jossa liikkuminen olisi helpompaa ja kaikki näkisivät toisensa.
Kortit oliva osallistujille mieleiset ja he käyttivät niitä hyvin.	Korttien käytön tukeminen ja ohjeistus.	Tulevan tapahtuman ohjeistuksessa painotetaan ja tuetaan ihmisiä juttelemaan aiheesta rauhassa kiirehtimättä lukemaan seuraavaa korttia.
	Samoja kysymyskortteja useammassa pöydässä.	Korttipakkaa monipuolistetaan, jotta joka pöydässä olisi eri kysymykset.
	Joidenkin korttien kysymysten sanamuoto oli osallistujista hämmentävä.	Hämmentävät kysymykset muokataan/poistetaan.
		Vihreät kortit kuvitetaan paremman ymmärryksen ja itsenäisen toiminnan tukemiseksi.
Tapahtumaa toivottiin säännölliseksi.	Tapahtuman kesto liian lyhyt.	Seuraavaan tapahtumaan varataan enemmän aikaa.
Ihmiset pääsivät tuetusti kohtaamaan uusia ihmisiä.	Ohjeistuksen selkeys -> tapahtuman kulun selkeys.	Selkeyteen ja johdon mukaisuuteen kiinnitetään seuraavassa tapahtumassa huomiota.
		Seuraavassa tapahtumassa selvitämme mahdolliset toivomukset tapahtuman jälkeiselle keskustelulle lomakehaastattelun yhteydessä.
Markkinointi tavoitti osallistujia hyvin.	Mainos/Tapahtuman nimi antoi vähän väärän kuvan.	Mainoksen tekstiä ja kuvaa muokataan jotta tapahtuma ei vaikuttaisi niin seurustelupainotteiselta.
	Miehiä oli paljon enemmän suhteessa naisiin.	Toisen tapahtuman mainoksessa panostetaan erityisesti naisten osallistumiseen. Kaikille paikalle tuleville luvataan kynsilakka.

Yllä olevaan taulukkoon numero 2 olemme koostaneet ensimmäisen järjestämämme Slow Dating -tapahtuman onnistumiset ja epäonnistumiset. Taulukosta on myös nähtävissä konseptin kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet.

Ensimmäisen Kivenheitossa järjestetyn tapahtuman jälkeen mieleemme tuli, että voisimme testata kehitteillä olevaa konseptiamme aivan erilaisessa ympäristössä sosiaalialan ammattilaisten parissa. Siksi päädyimme testaamaan konseptiamme Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomi YAMK-ryhmän Kansainvälinen ja monikulttuurinen työ -kurssilla. Kurssilla mukana oli myös sosiaalialan opiskelijoita ja opettaja Michiganin yliopistosta. Saimme kanssaopiskelijoiltamme

kannustavaa ja positiivista palautetta sekä hyviä vinkkejä konseptin kehittämiseen. Tältä testikerralta nousikin ajatus siitä, että voisi olla hyvä, että korteissa olisi kuvia ymmärtämisen tukena. Ehdotuksen pohjalta työstimme mahdollisimman kuvaavia kuvia osaan korteista ja lisäsimme lomakehaastatteluun (liite 2) kysymyksen siitä, toimiko kuva korteissa ymmärryksen tukena.

Alkuperäinen ajatuksemme oli järjestää toinen Slow Dating -tapahtuma Seinäjoella Ravintola Amarillossa Villiklubin yhteydessä kesäkuun puolivälissä. Ilmoittautumisia tapahtumaan ei kuitenkaan tullut kuin muutama, joten tapahtuma päätettiin perumaan ja siirtämään toteutus alkusyksylle johonkin toiseen paikkaan. Päättelimme, että alkavat kesälomat saattoivat olla osittain selittäviä tekijöitä siihen, että ilmoittautuneita oli lopulta niin vähän.

Yhdessä hankkeen työntekijöiden kanssa ideoimme, että voisimme järjestää tapahtumaan muualla kuin ravintolassa ja testata sitä kautta konseptin toimivuutta täysin toisenlaisessa ympäristössä. Päädyimme järjestämään toisen kokeilutapahtuman Kehitysvammaisten Palvelusäätiön tiloissa Tulppaanitalolla. Saimme ensimmäisen kokeilun jälkeen palautetta paikaksi valikoituneen Ravintola Kivenheiton osittaisesta sopimattomuudesta tapahtuman järjestämiseen. Tapahtuman järjestäminen Tulppaanitalolla antaa meille uutta tietoa konseptin käytettävyydestä erilaisessa ja esteettömämmässä ympäristössä.

4.3.4 Toinen tapahtuma Tulppaanitalolla

Toinen Slow Dating -testitapahtuma järjestettiin Tulppaanitalolla tiistaina 3.9.2019 klo. 16:30-19:30. Tapahtuman kutsu ja mainos (liite 7) laitettiin jakoon hankkeen yhteistyökumppaneille kesäkuun lopussa ja tapahtumaa mainostettiin uudelleen vielä ennen tapahtumaa hankkeen nettisivuilla sekä sosiaalisessa mediassa. Määräaikaan mennessä ilmoittautumisia tuli 11, joista neljä naisia. Mukana oli ilmoittautunut myös kehitysvammaisten tuki Ry:n työntekijä, jonka tarkoituksena oli tulla tapahtumaan yleiseksi avustajaksi. Lopulta tapahtumaan saapui kaikkineen yhdeksän henkilöä, joista yksi saapui ilman ennakoilmoittautumista.

Ilmoittautuneista yksi naispuolinen henkilö sekä tapahtumaan yleisavustajaksi ilmoittautunut henkilö jättivät saapumatta. Yksi osallistujista tuli reilusti aikataulusta myöhässä.

Saavuimme Tulppaanitalolle ennen tapahtumaa ja järjestimme meille varatun tilan pöydät ja tuolit selkeään järjestykseen. Jaoimme kysymyskorttipakat pöytiin ja näissä uudistamissamme pakoissa kysymykset olivat nyt jokaisessa pöydässä toisistaan poikkeavat.

KUVA 4. Kaikki valmiina toista testitapahtumaa varten (Kuva: Kaisa Salo)

Hanke oli varannut käyttöömmme pientä välipalaa ja juotavaa, jotka asettelimme tarjolle. Osallistujia alkoi saapua paikalle noin puoli tuntia ennen tapahtuman alkua. Otimme heidät vastaan, keräsimme heiltä tietoinen suostumus- lomakkeet (liite 5) ja kirjoitimme nimilaput rintaan. Osallistujat ottivat tarjottavia ja pääsimme aloittamaan tapahtuman hiukan aikataulusta myöhässä.

Toinen meistä toimi tapahtuman vetovastuussa ja toinen havainnoijan ja avustajan roolissa. Ohjeistimme osallistujia tapahtuman kulusta ja aloitimme tapahtuman. Meidän lisäksi hankkeen työntekijä oli mukana avustajan roolissa ja

kolmella osallistujista oli oma avustaja mukanaan. Aikaa yksittäiselle keskustelulle varattiin noin kymmenen minuuttia. Emme määritelleet keskustelujen aikoja aivan tarkasti, vaan vaihdot tapahtuivat tilannetta havainnoimalla ja sopivaksi katsomamme ajan hetkellä.

KUVA 5. Deittailijat vauhdissa (Kuva: Päivikki Koskinen)

Olimme ohjeistaneet osallistujia vaihtamaan paikkaa aina vasempaan suuntaan. Osa vaihdoista oli hiukan epäselviä, koska kaikki osallistujat eivät erinäisistä syistä jokaisella kerralla vaihtaneet paikkaa. Kuitenkin kaikki löysivät aina uudet keskustelukumppanit. Alussa osallistujia oli parillinen määrä, mutta kesken kaiken tapahtumaan ilmestynyt myöhässä saapunut osallistuja muutti tilannetta siten, että avustajana hankkeen puolelta toiminut henkilö siirtyi myös keskustelemaan. Osassa vaihtoja myös me otimme osaa keskusteluihin avustaen ja osallistuen tarpeen mukaan.

KUVA 6. Keskustelu soljuu (Kuva: Päivikki Koskinen)

Kaikkineen tapahtumassa suoritettiin kahdeksan vaihtoa, joten yhtä vaille kaikki pääsivät juttelemaan toistensa kanssa. Keskusteluita käytiin kokonaisuudessaan noin puolitoista tuntia, jonka jälkeen haastattelimme tapahtumaan osallistuneet henkilöt sekä avustajina toimineet. Haastattelulomakkeen loppuun (liite 2) olimme lisänneet kysymyksen siitä, oliko tapahtumassa ollut joku sellainen henkilö, jonka kanssa keskustelua olisi mukava jatkaa myöhemminkin. Yksi haastatelluista toi esiin, että haluaisi vielä keskustella yhden henkilön kanssa, jonka kanssa ei ollut tapahtuman aikana päässyt keskustelemaan. Tämä järjestyikin tapahtuman päätteeksi hyvin. Keskustelun päätteeksi he olivat päätyneet vaihtamaan yhteystietoja ja alustavaa puhetta myöhemmästäkin tapaamisesta jo oli. Olimme tilanteessa läsnä ja tuimme heitä keskustelun sujumisessa ja asioiden sopimisessa.

Olimme saaneet haastattelut ja loppukeskustelut tehtyä noin puolen seitsemän aikaan. Meille jäi noin tunnin verran aikaa yli siitä, mitä olisimme tapahtumaan varanneet. Istuskelimme hetken yhdessä sohvilla ja ihmiset juttelivat keskenään.

Pikkuhiljaa osallistujat lähtivät siitä kukin omaan suuntaansa, ja me jäimme tämän jälkeen hetkeksi purkamaan tapahtuman sujumisen ja järjestelyt.

4.3.5 Havaintoja ja kokemuksia toisesta tapahtumasta

Koimme Tulppaanitalon tilana toimivammaksi tämän tyyppisen tapahtuman järjestämiseen ravintolaympäristöön verrattuna. Tila oli huomattavasti rauhallisempi ja ihmiset pystyivät keskittymään olennaiseen. Tila oli varattu ainoastaan meidän toiminnallemme, joten meillä ei ollut kiire poistua sieltä, vaan saimme muokata toimintaa ja sen kestoa oman tarpeemme mukaan. Myös tilan järjestäminen tarpeitamme vastaavaksi oli helpompaa avarassa tilassa.

Kun saimme pöydät järjestettyä haluamallamme tavalla, myös siirtymät keskustelukumppanin vaihtotilanteessa sujuivat paremmin. Osa keskustelijoista ei syystä tai toisesta kuitenkaan jokaisella kerralla vaihtanut pöytää tai osallistunut keskusteluun, joten tämä aiheutti hiukan haasteita paikkojen vaihtamisen sujuvuudessa. Jouduimme vähän soveltamaan paikkojen vaihtamisen systeemiä tilanteen mukaan, mikä aiheutti haasteita osalle osallistujista, jotka olisivat kaivaneet selkeää etenemisjärjestystä. Toinen tästä aiheutunut haaste oli se, että samaan pöytään jäänyt henkilö päätyi kyselemään samoja kysymyksiä uudelta keskustelukumppanilta, mikä saattoi toistuessaan aiheuttaa pientä turhautumisen tunnetta. Tämän vuoksi nämä kyseiset henkilöt päätyivät kuitenkin jatkossa myös vaihtamaan pöytää.

Ohjeistuksessa panostimme tällä kertaa siihen, että osallistujat käyttäisivät kysymyskortteja keskustelun tukena siten, että molemmat vastaisivat kortin kysymykseen. Kannustimme myös osallistujia jatkamaan keskustelua, jos korttien kysymyksestä nousi esiin joku mielenkiintoinen keskustelun aihe. Koimme kuitenkin, että kannustuksesta huolimatta keskustelu tukeutui melko pitkälti suoriin kysymyksiin ja vastauksiin korttien pohjalta. Keskustelunomainen vastavuoroisuus jäi puuttumaan. Teimme myös sen havainnon, että oheistuksessa olisi ollut hyvä kehottaa osallistujia esittelemään itsensä keskustelun aluksi. Nyt osa osallistujista tämän tekikin, mikä havaintojemme mukaan edesauttoi keskustelun sujuvaa aloittamista.

Pidempi keskustelu-aika oli toimivampi tämän tyyppisessä tapahtumassa. Ajan ollessa pidempi, ihmiset pääsivät paremmin vauhtiin keskusteluissa ja ehtivät kysyä enemmän kysymyksiä. Myös tuen antaminen mahdollistui paremmin tällä tavalla. Tapahtumaan osallistuneet avustajat olivatkin aktiivisesti avustamassa keskustelujen ylläpidossa.

Kaikkineen tapahtuma onnistui hyvin ja tekemämme konseptiin tekemämme muutokset osoittautuivat toimiviksi. Tapahtumaan osallistuneet henkilöt antoivat positiivista palautetta ja kertoivat viihtyneensä tapahtumassa. Saimme kyselyitä myös siitä, koska seuraava vastaava tapahtuma järjestetään. (Tutkimuspäiväkirja 2019.)

TAULUKKO 3. Tulppaanitalon Slow Dating -tapahtuman onnistumiset, epäonnistumiset ja tapahtuman jälkeen tehdyt toimenpiteet konseptin kehittämiseksi

Slow Dating -tapahtuma Tulppaanitalossa		
Onnistumiset	Epäonnistumiset	Konseptin kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet
Tapahtumapaikka oli toimiva.		
Tila oli erittäin toimiva. Liikkuminen esteetöntä, ei "ulkopuolisia häiriötekijöitä" ja kaikki näkivät hyvin toisensa.		Ohjeisiin kirjataan, että tapahtuma on mahdollista järjestää lähes minkälaisessa ympärisössä tahansa, mutta suosittelemme avaraa ja rauhallista tilaa.
Korttien kysymyksiin vastasivat molemmat osapuolet vastavuoroisesti.		
Kaikissa pöydissä oli eri kysymyskortit -> keskustelu monipuolistui.		
Osallistujat käyttivät kortteja mielellään ja se ruokki keskustelua.		
Tapahtumassa oli hyvin tarjolla apua ja tukea.		Ohjeissa painotetaan yleisten avustajien sekä tarvittaessa henkilökohtaisten avustajien tärkeyttä tuen ja osallisuuden näkökulmasta.
Tapahtumassa oli riittävästi aikaa keskustella yksittäisen henkilön kanssa sekä keskusteluille ylipäätään.	Tapahtuman kesto oli ehkä hieman liian pitkä (3h).	Ohjeisiin laitetaan ohjeellinen tapahtuma aika n. 10:lle hengelle sekä yksittäiselle keskustelulle.
Tapahtuman kulku ja ohjeistukset olivat selkeämmät.		
Paikan vaihdot onnistuivat selkeämmin ja paremmin.	Paikanvaihtotilanteissa ohjaajan oli välillä haastava saada puheen avulla huomio itseensä ja ohjeiden antamiseen.	Ohjeisiin kirjataan, että paikan vaihtamisen merkiksi olisi hyvä antaa jokin äänimerkki.
Ihmiset viihtyivät tapahtumassa hyvin ja toivoivat sille jatkoa.		
Halukkuuden ilmoittaminen tapahtuman ulkopuoliseen tapaamiseen/syvällisempään jutteluun onnistui hyvin lomakehaastattelun yhteydessä.		Ohjeisiin kirjataan, että toiveet keskustelun jatkamisesta tai myöhemmästä tapaamisesta käydään erikseen kysymässä tapahtuman jälkeen jokaiselta osallistujalta ja tapahtuman ohjaaja tai yleisavustaja toimii tarvittaessa tukena keskustelussa.
Mainos oli onnistunut välittämään sellaista kuvaa, että tapahtumasta voi löytää myös ystäviä.		
Naisia oli suhteessa enemmän paikalla.	Miehiä oli kuitenkin edelleen suurin osa.	Ohjeisiin kirjataan huomio siitä, että haluttaessa tapahtumaan yhtä paljon miehiä ja naisia, naisten paikalle saamiseen kannattaa yrittää erityisesti panostaa.

Olemme yllä olevaan taulukkoon (taulukko 3) koonneet Tulppaanitalon Slow Dating -tapahtuman onnistumiset ja epäonnistumiset. Taulukosta ilmenee myös konseptin kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet.

4.4 Aineiston analyysi

Opinnäytetyömme aineisto koostuu tutkimusprosessin aikana pitämästämme tutkimuspäiväkirjasta sekä tapahtumiin osallistuneiden henkilöiden ja heidän avustajinaan toimineiden henkilöiden lomakehaastatteluista. Osallistujien lomakkeita saimme takaisin 23 kappaletta ja avustajien lomakkeita 11. Jokainen osallistuja ei kuitenkaan ollut vastannut kaikkiin lomakkeen kysymyksiin. Tapahtumassa avustajina olleille henkilöille tehtyjä lomakehaastattelujen vastauksia käytimme konseptin kehittämiseen.

Laadulliselle tutkimukselle ominaiseen tapaan sekä aineiston kerääminen että analysointi tapahtuvat ainakin joiltakin osin yhtä aikaa. On kuitenkin huomion arvoista, että ennen varsinaista aineiston analysoimista aineisto on muokattava sellaiseen muotoon, että sen analysoiminen on ylipäätään mahdollista. (Metsämuuronen 2006, 122.) Opinnäytetyössämme se tarkoitti sitä, että kävimme molempien tapahtumien jälkeen saamamme lomakehaastattelut läpi ja koostimme saamistamme vastauksista yhteenvedon, josta pystyi numeerisesti havaitsemaan ilmiöiden esiintymistiheydet ja mahdolliset poikkeamat. Tutkimuspäiväkirjamme jäsentelimme siten, että siitä oli erotettavissa sekä tutkimusprosessin kuvaus että sen aikana tekemämme havainnot.

Tutkimuspäiväkirjamme piti sisällään tapahtuneiden asioiden kuvausta ja havaintojamme pitkin tutkimusprosessia. Tästä syystä tutkimuspäiväkirja on luokiteltavissa osaksi kenttämuistiinpanojen aineistoa. Metsämuuronen (2006) avaa kirjassaan kenttämuistiinpanojen neljää erilaista luokittelutapaa, jotka ovat sisällön analyysi, henkilösuhteiden analyysi, sosiaalisten tyyppien mukaan analysointi ja sosiaalisten rakenteiden kuvaus (Metsämuuronen 2006, 122-124). Käytimme aineistomme analysoimiseen kahta erilaista analysointimenetelmää. Lomakehaastattelut analysoimme käyttäen sekä SWOT- että sisällön analyysiä ja tutkimuspäiväkirjamme analysoimme hyödyntäen sisällön analyysiä.

TAULUKKO 4. Opinnäytetyömme aineisto ja aineiston analysointitavat

	Lomakehaastattelu: osallistujat	Lomakehaastattelu: Avustajat	Tutkimuspäiväkirja
Hankinta-aika	23.5.2019 (Kivenheitto) 3.9.2019 (Tulppaanitalo)	23.5.2019 (Kivenheitto) 3.9.2019 (Tulppaanitalo)	10/2018-09/2019
Aineiston määrä	14 9	8 3	1
Yhteensä	23	11	1
Vastaajaryhmä	Slow Dating tapahtumiin osallistuneet erityistä tukea tarvitsevat henkilöt	Slow Dating tapahtumissa avustajina toimineet henkilöt	Päivikki Koskinen Kaisa Salo
Aineiston hankintamenetelmä	Lomakehaastattelu itsenäisesti tai avustajan kanssa tehtynä	Avustajat vastasivat lomakehaastatteluun itsenäisesti	Osallistuva havainnointi ja säännöllinen huomioiden ja tapahtumien ylöskirjaaminen
Analysointitapa	Sisällön analyysi ja SWOT-analyysi	Sisällön analyysi ja SWOT-analyysi	Sisällön analyysi

Yllä olevasta taulukosta on nähtävissä opinnäytetyömme aineisto analysointitapoineen. Taulukko myös kuvaa aineiston hankinta-ajan, määrän, vastaajaryhmän ja hankintamenetelmän.

4.4.1 Aineistolähtöinen sisällön analyysi

Saadaksemme vastauksen siihen, millaisia kokemuksia kävijät saivat Slow Dating -tapahtumista, analysoimme tutkimuspäiväkirjaamme ja osallistujien lomakehaastatteluista saamamme avoimet kysymykset ja selkeimmin esiin nousseet määrälliset vastaukset sisällönanalyysin keinoin.

Sisällönanalyysin avulla aineistoa on mahdollista analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Sen avulla pyritään tuottamaan tiivis kuvaus tutkitusta asiasta yleisellä tasolla. Sitä voidaan kutsua tekstianalyysiksi, jonka avulla aineistosta tarkastellaan erityisesti inhimillisiä merkityksiä ja kokemuksia. Analysoimalla aineistosta pyritään muodostamaan yhteneväinen ja selkeä. Tavoitteena on siis lisätä informaatiota tutkitusta asiasta. Aluksi aineisto erotellaan osiin, jonka jälkeen osat käsitteellistetään ja yhdistetään uudelleen ehyiksi kokonaisuuksiksi. Aineiston analyysi siis perustuu loogiseen päättelyyn ja sen tulkintaan. Sisällönanalyysia on sekä aineisto- että teorialähtöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-122.) Valitsimme omassa opinnäytetyössämme aineistolähtöisen sisällönanalyysitavan.

Aineistolähtöisen eli induktiivisen sisällönanalyysin vaiheet ovat aineiston redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Redusoinnilla tarkoitetaan aineiston pelkistämistä ja klusteroinnilla ryhmittelyä. Abstrahointi puolestaan on vaihe, jossa teoreettiset käsitteet luodaan. Aineiston pelkistämävaiheessa siitä karsitaan pois kaikki tutkimuksen kannalta epäolennainen. Tämä voidaan tehdä joko tiivistämällä aineistoa tai pilkkomalla sitä osiin. Seuraava vaihe on aineiston klusterointi. Siinä aineisto ryhmitellään siten, että aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaan ilmiöön kuuluvat asiat ryhmitellään yhteneväisiksi kokonaisuuksiksi. Näiden kokonaisuuksien alapuolelle on mahdollista muodostaa niin sanottuja alaluokkia. Yksittäiset käsitteet ja tekijät tiivistyvät sisältyen yleisempiin käsitteisiin. Tämän luokittelun seurauksena aineisto tiivistyy. Tämän jälkeen on vuorossa aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi. Tiivistetystä aineistosta poimitaan tutkimuksen kannalta oleellimmat asiat ja niistä muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-125.)

Aloitimme prosessin käymällä tutkimuspäiväkirjamme läpi ja erottelemalla sieltä tapahtumien suoran kuvauksen havainnoistamme. Tämän jälkeen täsmensimme opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ja poimimme sekä havaintomme tutkimuspäiväkirjasta että lomakehaastatteluiden avoimet vastaukset tiivistäen tutkimuskysymyksien alle. Kävijäkokemusta kartoittaessamme päädyimme vielä luokittelemaan aineistosta nousevat havainnot ja avoimet vastaukset kolmeen eri kategoriaan, jotka olivat ohjaus ja tuki, Slow Dating -kysymyskortit ja kävijöiden kokemukset. Nämä edellä mainitut kategoriat syntyivät siten, että niiden esiintymistiheys oli sekä tutkimusaineistomme määrällisessä, että laadullisessa sisällössä suurin ja ne myös vastasivat parhaiten niihin osa-alueisiin, jotka olivat konseptin kehittämisen kannalta keskeisimpiä. Esimerkiksi ohjaus ja tuki -kategorian alle muodostui osallistujien vastauksia siitä, kuinka hyvin he kokivat tapahtuman aikana saaneensa ohjausta ja tukea ja millaista tukea he olisivat kaivanneet lisää.

4.4.2 Konseptin analyysi SWOT-analyysin avulla

Opinnäytetyömme aineiston analysoimisprosessia työstäessämme päädyimme analysoimaan sekä osallistujien että avustajina tapahtumissa toimineiden henki-

löiden lomakehaastattelut käyttäen SWOT-analysointimenetelmää. SWOT-analyysi sopi mielestämme parhaiten analysointimenetelmäksi konseptin kehittämisen näkökulmasta.

SWOT-analyysi on nelikenttämenetelmä, jossa tutkittavan asian vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet sekä uhkat nostetaan esiin ja niitä arvioidaan. Tutkittavaa asiaa määriteltäessä sen rajaaminen on ensiarvoisen tärkeää tulosten vertailukelpoisuuden takaamiseksi. Lyhenne SWOT muodostuu englannin kielen sanoista Strengths (vahvuudet), Weaknesses (heikkoudet), Opportunities (mahdollisuudet), ja Threats (uhkat). SWOT-analyysia tehtäessä saatetaan usein huomata, että samat asiat voivat sijoittua useamman otsikon alle. Sama asia saattaa siis olla esimerkiksi sekä uhka että mahdollisuus. (Lindroos & Lohivesi 2010, 219-220.)

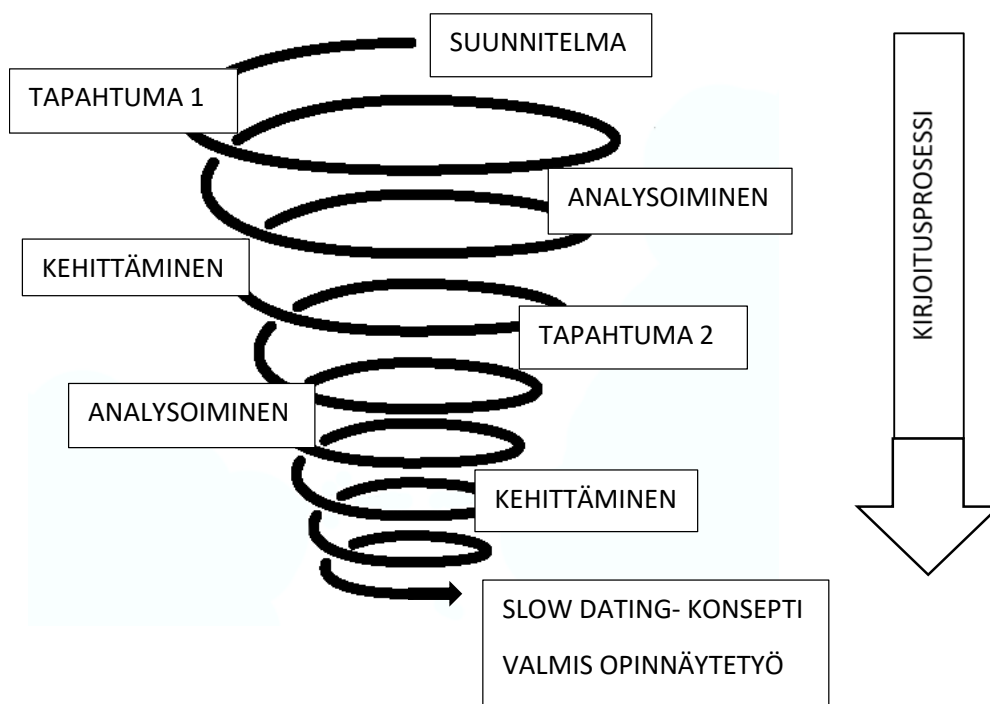
Kun SWOT-analyysiä käytetään tutkimusaineiston analysointiin, aineistosta poimitaan asiat, jotka viittaavat vahvuuksiin, heikkouksiin, uhkiin ja mahdollisuuksiin. Tämän jälkeen jokaisen ryhmän sisällä etsitään yhteinen nimittäjä, joka yhdistää havainnot. (Vilkkä 2006, 84.) Koimme, että paljon yritysmaailmassa kehittämiseen käytetty SWOT-analyysi on hyvin sovellettavissa toimintatutkimukselliseen opinnäyteyöhön, jonka tavoitteena on konseptin kehittäminen.

Analysoimme molemmat järjestämämme Slow Dating -tapahtumat erikseen, koska konseptin kehittämisen kannalta analysoiminen tapahtumien välissä oli välttämätöntä. Kävimme läpi tapahtumista saamamme osallistujien sekä avustajina toimineiden henkilöiden lomakehaastatteluiden materiaalit keräämällä ne yhteen ja laskemalla vastausten esiintymistiheydet ja kirjaamalla ylös saamamme avoimet vastaukset. Tämän jälkeen nostimme tarkastelun alle konseptin kehittämisen kannalta neljä keskeisintä muuttujaa, jotka olivat kortit, paikka, tapahtuman järjestäminen sekä ohjaus ja tuki. Kävimme jokaisen muuttujan läpi yksitellen keräten aineistostamme nousseet siihen liittyvät asiat jaotellen ne vahvuuksiin, heikkouksiin, uhkiin ja mahdollisuuksiin.

Analyysiin perustuen voidaan tehdä päätelmiä siitä, miten heikkoudet voidaan kääntää vahvuudeksi ja puolestaan taas, kuinka jo olemassa olevia vahvuuksia voidaan hyödyntää. Olemassa olevat mahdollisuudet pyritään hyödyntämään

mahdollisimman hyvin ja kun uhkat on tiedostettu, niitä pyritään välttämään. (Lindroos & Lohivesi 2010, 219-220.) Analysoimisen tuloksena tulimme tietoiseksi konseptin vahvuuksista ja heikkouksista ja teimme niiden perusteella tarvittavat muutokset toista tapahtumaa silmällä pitäen. Säilytimme konseptissa toimiviksi havaitut asiat ja pyrimme kehittämään niitä edelleen toimivampaan suuntaan. Erityishuomion kiinnitimme konseptissa havaittuihin heikkouksiin, joita pyrimme konseptin kehittämisen myötä muuttamaan vahvuuksiksi tai vaikuttamaan niihin siten, että niiden painopiste siirtyisi SWOT-taulukossa uhkien tai mahdollisuuksien puolelle.

Toistimme analysointiprosessin samalla kaavalla järjestettyämme toisen Slow Dating -tapahtuman Tulppaanitalolla. Tämän jälkeen meillä oli käsissämme molempien tapahtumien analyysien aineistot, joista pystyimme tekemään lopullisen yhteenvetoanalyysin konseptin kehittämiseksi lopulliseen muotoon. Tästä aineistosta kävi selväksi, mitkä asiat ovat konseptimme vahvuudet ja mitkä taas selkeitä heikkouksia, joihin emme voi kehittämisestä huolimatta vaikuttaa. Näiden lisäksi esiin nousi mahdollisia uhkia, jotka on hyvä ottaa huomioon etenkin tapahtumaa organisoidessa. Totesimme konseptimme pitävän sisällään myös mahdollisuuksia, joiden huomioon ottaminen mahdollistaa toimivan ja tarkoitusta hyvin palvelevan Slow Dating -tapahtuman järjestämisen.

KUVIO 8. Opinnäytetyöprosessimme etenemisvaiheet

Yllä olevaan kuvioon (kuvio 8) olemme koonneet opinnäytetyöprosessimme etenemisen. Kuvio 8 etenee toimintatutkimukselle tyypilliseen tapaan spiraalimaisesti, jossa toistuvat suunnitelma, toiminta, havainnointi ja reflektointi (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 80). Kirjoitusprosessi kulki mukana koko matkan ja piti sisällään niin teoratiedon keräämistä, tutkimuspäiväkirjaan havaintojen kirjaimista kuin itse opinnäytetyönkin kirjoittamista.

5 TULOKSET TUTKIMUSKYSYMYKSITTÄIN TARKASTELTUNA

Käsitlemme opinnäytetyömme tulokset jakamalla ne tutkimuskysymyksien kautta nimettyjen pääotsikoiden alle. Tällä tavoin toimien ne muodostavat ehjän ja kronologisesti etenevän jatkumon, josta on helposti nähtävissä konseptin kehittämisen eri vaiheet ja se, kuinka konseptin lopulliseen muotoon on päädytty.

5.1 Kehitysvammaisen henkilön vuorovaikutussuhteiden tukeminen

Asetimme opinnäytetyömme ensimmäiseksi tutkimuskysymykseksi sen, minkälaista tukea kehitysvammaiset henkilöt kaipaavat toisiinsa tutustumisessa. Tämä kysymys toimii pohjana Slow Dating -konseptimme luomiselle. Konseptimme pohjaa sisältönsä ja käytänteensä niihin erityispiirteisiin ja ominaisuuksiin, joita kehitysvammaisuus aiheuttaa henkilön sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen liittyen. Tästä syystä on tärkeää ymmärtää, millaista tukea kehitysvammaiset henkilöt kaipaavat, jotta valmis konseptimme todella vastaa tähän vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukemisen tarpeeseen. Kehitysvammaisuutta ja sen vaikutuksia heidän kommunikaatioonsa ja vuorovaikutukseensa olemme avanneet laajemmin opinnäytetyön luvussa 3. Tähän tulokset-osioon olemme koostaneet konseptin kehittämisen kannalta keskeisimmät huomioon otettavat asiat peilaten niitä tutkimuspäiväkirjamme havaintoihin. Käsitlemme tätä tutkimuskysymystä ensimmäisenä, koska siihen vastaaminen luo pohjan koko konseptin kehittämiseksi.

Seuraavalla sivulla olevaan pilveen (kuvio 9) olemme koostaneet sellaiset asiat, jotka muodostuvat haasteellisiksi kehitysvammaisilla henkilöillä liittyen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja uusien ihmissuhteiden luomiseen. Nämä kyseiset asiat nousivat esille useammastakin teoreettisesta lähteestä sekä opinnäytetyöprosessimme aikana tekemistämme havainnoista. Näitä haasteita olemme avanneet tarkemmin opinnäytetyömme kappaleessa 3.4. Pilven alla oleva sateenvarjo puolestaan kuvastaa kehittämämme konseptin näihin haasteisiin tarjoavia tuki-
muotoja.

KUVIO 9. Kehitysvammaisten henkilöiden keskeiset haasteet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja uusien ihmissuhteiden luomisessa sekä konseptin tarjoama tuki niihin

Kehitysvammaisten henkilöiden tuen tarve sosiaalisessa vuorovaikutuksessa vaihtelee paljon ja tuen tarpeen määrään vaikuttavat monet eri tekijät. Kehitysvammaisuus ja sen mukanaan tuomat erityispiirteet aiheuttavat heille usein pulmaa kommunikoinnissa. Tämä voi ilmetä muun muassa haasteena puheen tuottamisessa tai vaikkapa lukutaidon puutteena. Kommunikoinnin tueksi kehitysvammaisilla henkilöillä voi olla käytössään yksilöllisten tarpeidensa mukaan vaihtoehtoisia puhetta tukevia tai korvaavia menetelmiä. Näitä ovat muun muassa kuvat, viittomat sekä kirjoittamalla kommunikoiminen. On huomion arvoista, että sujuvan vuorovaikutuksen saavuttamiseksi henkilöt tarvitsevat usein näissä tilanteissa henkilökohtaista tukea ja ohjausta kommunikoinnin tueksi. (Papunet 2019.)

Kommunikoimisen pulmien lisäksi kehitysvammaisuuteen kuuluu myös usein erityistä haastetta sosiaalisten tilanteiden lukemisessa sekä niissä toimimisessa. Tämä voi ilmentyä muun muassa puutteellisena kykynä reagoida nopeasti muutuviin tilanteisiin, vaikeutena mukauttaa omaa toimintaansa vastaamaan keskustelukumppanin toimintaa tai erikoisena ja huomiota herättävänä käyttäytymisenä sosiaalisissa tilanteissa. (Seppälä 2017, 108, 113; Lavoie 2019.) Näitä taitoja on mahdollista parantaa toistuvan harjoittelun ja riittävän tuen ja ohjauksen avulla. On tärkeää, että kehitysvammaisen henkilö saa välitöntä positiivista ja rakentavaa palautetta toiminnastaan ja pystyy sen avulla mukauttamaan toimintaansa ja oppimaan paremmin niitä taitoja, joita vuorovaikutustilanteissa tarvitaan. On hyödyksi, jos kehitysvammaista tukeva henkilö on tuttu ja luotettava, jolloin heidän keskinäinen kanssakäymisensä muodostuu luontevammaksi ja antoisammaksi. (Tutkimuspäiväkirja 2019; Kaski ym. 2018, 180-181; Tukiliitto 2017.)

Kommunikoimiseen liittyvän tuen ja ohjauksen lisäksi moni kehitysvammaisen henkilö tarvitsee toisen ihmisen apua arkensa ja elämänsä sujumisessa. Monella voi olla haastetta esimerkiksi oman toiminnan ohjauksessa, ajan hahmottamisessa, arjen perustoiminnoissa sekä asioimisessa. Tärkeässä roolissa tässä ovat kehitysvammaisen henkilön vanhemmat, asumisyksiköiden ohjaajat ja kehitysvammaisen henkilön mahdolliset henkilökohtaiset avustajat. Heillä on paras tietotaito ja ymmärrys yksilön osaamisesta, taidoista ja tuen tarpeesta ja he voivat tämän tietotaidon avulla yksilöllisesti tukea henkilöä mahdollisimman itsenäiseen arjessa pärjäämiseen ja suoriutumiseen. Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kanssakäymisen kannalta heillä on myös keskeinen rooli toimia tukijoina ja mahdollistaa henkilön sosiaalisten suhteiden muodostuminen ja sujuminen sekä verkoston ylläpitäminen. (Vernerinet 2018; Tukiliitto 2017.) Slow Dating -konseptissamme painotamme riittävää ja tarkoituksenmukaista tukea ja ohjausta, jotta osallistujat saisivat tapahtumasta mahdollisimman paljon irti.

On tyypillistä, että kehitysvammaisten henkilöiden elinpiiri on pieni ja suojattu, jonka vuoksi heidän sosiaalinen verkostonsa on usein suppea ja koostuu pitkälti perheestä ja muista läheisistä, ammattilaisista sekä muista kehitysvammaisista henkilöistä (ks. kuvio 4). Tämä on omiaan aiheuttamaan sen, että sosiaalinen vuorovaikutus ympäristön kanssa vaikeutuu, eikä uusia sosiaalisia suhteita ole

helppo muodostaa ja ylläpitää. Tämän myötä myös sosiaalisten taitojen opettelemien vaikeutuu, eikä luontevia tilanteita niiden harjoitteluun synny niin usein, kuin olisi tarpeellista ja yksilön hyvinvoinnin kannalta mielekästä. (Hongisto ym. 2008, 25; Seppälä 2017, 111-112; Tutkimuspäiväkirja 2019.)

Tapahtumiimme osallistuneet kehitysvammaiset henkilöt toivat ilmi, että he kaipaavat matalan kynnyksen paikkoja ja tapahtumia, joissa tavata muita ihmisiä (Tutkimuspäiväkirja 2019). Slow Dating -tapahtumat ovat yksi tapa, jolla edellä mainittuihin asioihin voi vaikuttaa. Ne tarjoavat kehitysvammaisille henkilöille luontevan, turvallisen ja tuetun tavan tutustua uusiin ihmisiin ja sen myötä luoda uusia ja kenties hyvin merkityksellisiäkin ihmissuhteita. Tämän myötä heidän sosiaalinen verkostonsa laajenee ja kohtaamisen kynnyks madaltuu.

Pulmat kommunikoimisessa sekä sosiaalisten tilanteiden hallinnassa ja osaamisessa olivat keskeisessä roolissa kehittäessämme Slow Dating -konseptiamme. Konsepti on laadittu siten, että se ottaa huomioon nämä edellä mainitut asiat.

Kehitysvammaisilla henkilöillä on yhä tänäkin päivänä vammautonta väestöä haastavampaa ottaa tasavertaisesti osaa yhteiskunnan palveluihin ja osallistua omaa elämäänsä koskevien päätösten tekoon. Osiltaan tämä johtuu yhä edelleen kehitysvammaisuuden liitetystä voimakkaasta stigmasta ja siitä, että kehitysvammaiset henkilöt ovat eläneet hyvin suojattua elämää ja heidän arkensa ja elämänpiirinsä on ollut kutistuneena hyvin kapealle sektorille. (Saarinen 2013, 62-63; Tukiliitto 2017.) He ovat eläneet laitoksissa, joissa kaikki heidän tarvitsemansa palvelut on järjestetty laitoksen puolesta, eikä luontevaa yhteyttä muuhun yhteiskuntaan ja sen palveluihin ole ollut. (Vernerinet 2016.) Heitä on pidetty kyvyttöminä solmimaan oikeita parisuhteita ja heidän luonnolliset seksuaaliset tarpeensa on pyritty tukahduttamaan ja kieltämään. Yhä edelleenkin aihe puhuttaa paljon ja esimerkiksi kehitysvammaisten henkilöiden halukkuus solmia avioliitto tai hankkia lapsia muodostaa monen kehitysvammaisen henkilön vanhemmalle ja alalla toimiville ammattilaiselle todella haasteellisen eettisen ongelman. (Ahponen 2009, 102-105; Vernerinet 2014; Flinkkilä 2016; Ahtola ym. 2019, 22-26.)

Onnekseen ajat ovat muuttuneet ja asenneilmapiirissä on tapahtunut myönteistä kehitystä. Nykyään ymmärretään, että yhteiskunnallinen osallisuus, ihmissuhteet

ja seksuaalisuus ovat erottamaton osa meitä jokaista ja kuuluvat niin vammattomille kuin vammaisillekin henkilöille. (Ahponen 2009, 106.) Kehitysvammaiset henkilöt nähdään yhä useammin osana yhteiskuntaa ja esimerkiksi heidän sijoitumisensa tavallisille työpaikoille on lisääntynyt ilahduttavasti. Vanhat ja syrjässä sijainneet kehitysvammalaitokset on pääosin purettu ja niissä asuneet kehitysvammaiset henkilöt ovat löytäneet itselleen tarkoituksenmukaiset uudet kodit. (Kehitysvammaliitto n.d.; Ahponen 2009, 109-110.) Edellä mainitut asiat ovat osa laajempaa kokonaisuutta, jossa yhteiskunnan arvomaailma on muuttumassa riippumattomuuden ihannoinnista kohti inhimillisempiä arvoja. Tämä puolestaan edesauttaa kehitysvammaisen henkilön pärjäämistä, kun laadukas elämä kaikine puolineen nousee yhä enemmän esille yhteiskunnallisessa keskustelussa yhtenä suurena kehittämisen osa-alueena. (Kaski ym. 2012, 329.) Työtä asian eteen pitää edelleen tehdä, mutta asioiden voidaan ajatella menneen kuitenkin parempaan suuntaan viimeisien vuosien aikana. Ajattelemme myös, että luomallamme Slow Dating -konseptilla pystymme omalla pienellä panoksellamme vaikuttamaan edellä mainittuihin asioihin. Konseptin avulla kehitysvammaisille henkilöille mahdollistetaan onnistumisen kokemuksia vuorovaikutustilanteissa ja lisätään heidän kokemustaan yhteiskuntaan kuulumisesta. Kehitysvammaiset henkilöt kaipaavat itsetuntonsa tukemiseen heille tärkeiden ihmisten tukea ja arvostetuksi tulemisen kokemuksia. Myös kehitysvammaisten henkilöiden sekä heidän lähipiirinsä kanssa työskentelevillä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on tässä asenneilmapiirin muokkaamisessa äärimmäisen tärkeä rooli. Tämä pätee sekä välittömässä asiakastyössä että niissä tilanteissa, joissa pystymme omalla esimerkillämme ja toiminnallamme osoittamaan asian tärkeyden ja vaikuttamaan positiivisen kehityksen jatkumiseen edelleen. (Hongisto ym. 2008, 13; Tutkimuspäiväkirja 2019.)

5.2 Slow Dating -tapahtumien kävijäkokemukset

Konseptin kehittämisen lisäksi asetimme opinnäytetyömme yhdeksi tavoitteeksi kartoittaa, millaisia kokemuksia järjestämiimme tapahtumiin osallistuneet henkilöt tapahtumista saivat. Tähän kysymykseen saimme vastauksia tapahtumiin osal-

listuneiden henkilöiden lomakehaastatteluista sekä tapahtumien aikana suorittamamme osallistuvasta havainnoinnista, joiden muistiinpanot kirjoitimme osaksi tutkimuspäiväkirjaamme.

Yleisenä havaintona meillä oli molemmista tapahtumista se, että tapahtumiin osallistuneet henkilöt olivat avoimia ja he lähtivät toimintaan mukaan rohkeasti ja ennakkoluulottomasti. Iloinen puheensorina täytti tilan ja naurua kuului paljon. Osallistujat ottivat rohkeasti kontaktia sekä toisiinsa että paikalla olleisiin avustajiin ja meihin tapahtuman ohjaajiin. Oli meidän mielestämme tärkeää selvittää osallistujilta, miten he kokivat tapahtumien aikana saamansa ohjauksen ja tuen. (Tutkimuspäiväkirja 2019.)

Slow Dating -tapahtumiin osallistuneista 22 henkilöstä 19 koki saaneensa apua tapahtumien aikana erittäin hyvin. Kolme oli sitä mieltä, että oli saanut apua melko hyvin. Yksi osallistujista ei ollut vastannut tähän kysymykseen lainkaan. Taulukosta on nähtävissä, että tapahtumissa saatavilla ollut apu ja tuki oli suurimmaksi osaksi riittävää.

KUVIO 10. Osallistujien kokemukset avun saannista tapahtuman aikana

Päivikki tuli auttamaan aluksi, sitten pääsin vauhtiin.

Kysymyskortit koettiin hyväksi ja toimivaksi uusiin ihmisiin tutustumisen välineeksi. Niiden avulla oli helppo aloittaa keskustelu (15/23) ja pitää sitä yllä (9/23). Kysymyskorteilla oli myös jännitystä vähentävä vaikutus (10/23). Suurin osa osallistujista piti korttien käyttöä toimivana osana uuteen ihmiseen tutustumista.

KUVIO 11. Osallistujien kokemukset kysymyskortista

Lomakehaastatteluista ja omista havainnoistamme kävi myös ilmi, että kortit itsessään eivät ohjaa osallistujia tasapuoliseen ja vastavuoroiseen keskusteluun, minkä eräs osallistujistakin meille ensimmäisen tapahtuman haastattelun yhteydessä hyvin sanoitti:

Kortit yksinään johtivat hyvin mekaaniseen suoritukseen, eivät todelliseen keskusteluun. Konsepti sinänsä on hyvä, mutta ehkä tarvittaisiin enemmän tukea tai motivointia kohti todellista keskustelua.

Slow Dating -tapahtumiin osallistuneet henkilöt olivat saapuneet paikalle kukin omasta lähtökohdastaan katsoen. Osa oli paikalla silkasta uteliaisuudesta ja osa taas oli tullut paikalle etsimään mahdollista tulevaa seurustelukumppaniaan.

*Haluaisin löytää kumppanin.
Jos sattuu löytämään sielunkumppanin.*

Tämä lähtöoletus näkyi myös saamissamme vastauksissa. Kaikki neljä vastaajaa, jotka kertoivat, ettei tapahtuma vastannut odotuksia, olivat tulleet paikalle nimenomaan etsimään mahdollista tulevaa seurustelukumppania.

Tapahtuma oli muuten hyvä, mutta sain ihan erilaisen kuvan, kuin mitä oli. Tapahtuma ei täyttänyt odotuksiani. Tapahtumaa voisi mainostaa vielä laajemmin, jotta saataisiin vielä enemmän porukkaa paikalle.

KUVIO 12. Osallistujien kokemukset tapahtumasta

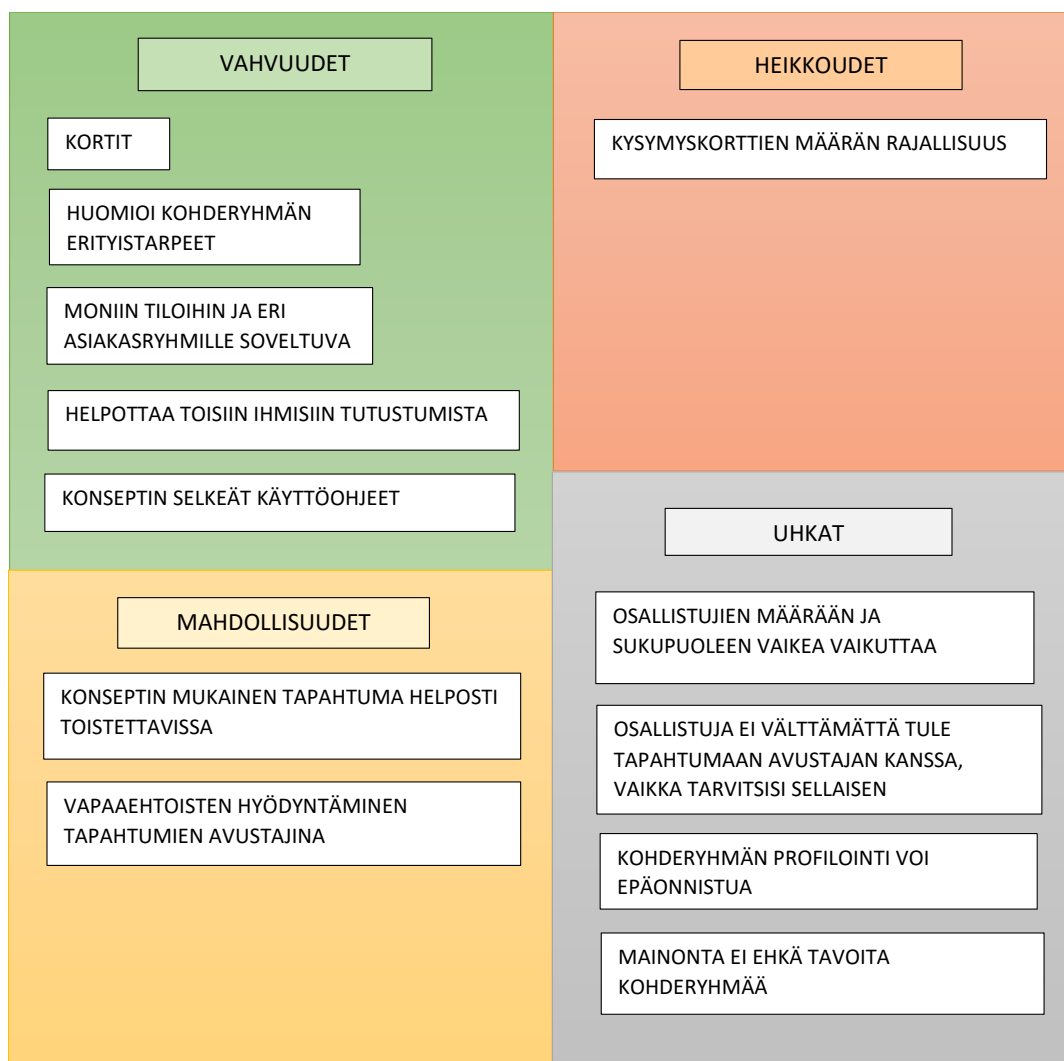
Loppujen vastaajien mielestä tapahtuma oli vastannut heidän odotuksiaan joko melko hyvin tai erittäin hyvin. Tapahtuman odotuksien ohella myös kohderyhmään kuulumisen kokemus oli yksi sellainen muuttuja, joka näkyi tapahtumiin osallistuneiden henkilöiden lomakehaastatteluiden vastauksissa. Molemmissa testitapahtumissamme oli henkilöitä, jotka kokivat olevansa väärässä paikassa ja kuuluvansa jonnekin ihan muualle. Meidän ajatuksenamme oli alusta saakka Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kanssa yhteistyötä tehdessämme kohdentaa tapahtumamme kehitysvammaisille henkilöille. Emme olleet osanneet ottaa huomioon, että termi ”erityistä tukea tarvitsevat henkilöt” on laaja käsite ja se pitää sisällään myös muun muassa neurokirjon diagnoosin omaavat sekä vammautuneet henkilöt.

Edellä lueteltujen asioiden lisäksi useammassa lomakehaastattelussa tuotiin esiin myös, että olisi hyvä, jos tapahtuma olisi toistuva. Suurin osa osallistujista kertoi tulevansa tapahtumaan toistekin, jos sellainen järjestettäisiin.

5.3 Slow Dating -konsepti SWOT-analyysin nelikentässä

Seuraavaan kuvioon (kuvio 13) olemme koonneet Slow Dating -konseptin kannalta keskeisimmät muuttujat SWOT-analyysin nelikenttään. Tiivistimme osallis-

tujien- ja avustajien lomakehaastatteluista sekä tutkimuspäiväkirjamme analysoinnista saamamme tulokset osaksi laajempia kokonaisuuksia, jotta pysyimme hahmottamaan konseptimme vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhkat.

KUVIO 13. Slow Dating -konseptin SWOT-analyysi

Kortit nousivat selkeästi yhdeksi konseptimme vahvuuksista. Ne helpottavat toisiin tutustumista, vähentävät jännitystä ja madaltavat kynnystä sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Käyttäjät kokivat korttien ulkoasun hyväksi, kysymykset kivoiksi ja kuvat vaikuttivat helpottavan kysymysten ymmärtämistä. Myös avustajina tapahtumissa toimineet henkilöt toivat esiin sen, että kortit vaikuttivat helpottavan keskustelua sekä palvelevan tarkoitustaan helpottamaan sosiaalisten suhteiden muodostumista.

The image shows five Likert scale forms arranged vertically. Each form has three points: 'Huonosti' (sad face), 'Ihan ok' (neutral face), and 'Todella hyvin' (happy face). A horizontal line with a vertical tick mark indicates the respondent's rating. Below each form is a 'Miksi?' (Why?) section with a handwritten answer.

- Form 1:** Rating is between 'Ihan ok' and 'Todella hyvin'. Answer: "Näkee ihmisiä, tuntee itsensä tärkeäksi".
- Form 2:** Rating is between 'Ihan ok' and 'Todella hyvin'.
- Form 3:** Rating is between 'Ihan ok' and 'Todella hyvin'. Answer: "Helppo puhua uusille ihmisille esittien avulla".
- Form 4:** Rating is between 'Ihan ok' and 'Todella hyvin'.
- Form 5:** Rating is between 'Ihan ok' and 'Todella hyvin'. Answer: "uusia kavereita ja kysymykset auttoivat keskustelemaan".

KUVA 7. Avustajien vastauksia lomakehaastattelun kysymykseen:

"Miten tapahtuma mielestäsi toimi tukena sosiaalisten suhteiden muodostumiselle?" (Kuva: Päivikki Koskinen)

Konseptin yhtenä vahvuuksista voidaan nähdä sen oheen laaditut selkeät käyttöohjeet (liite 8). Konseptin mukaisen tapahtuman pystyy ohjeisiin tutustuttuaan järjestämään myös ilman aikaisempaa aiheeseen perehtymistä. Ohjeissa on otettu huomioon erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden erityispiirteet, joita ovat muun muassa tuen ja ohjauksen tarve sosiaalisessa kanssakäymisessä. Ohjeituksessa on kiinnitetty huomiota tapahtuman ajankäyttöön, jotta aikaa uuden ihmisen tapaamiseen on riittävästi. Slow Dating -konseptin mukaisen tapahtuman voi järjestää monenlaisissa eri paikoissa ja se on sovellettavissa hyvin eri asiakasryhmien kanssa käytettäväksi. Paikan valinnassa on kuitenkin otettava tarkoin huomioon kohderyhmän erityispiirteet.

Tapahtuman sujuvan ja tarkoituksenmukaisen järjestämisen kannalta riittävä ohjaus ja tuki on ensiarvoisen tärkeää. Tapahtumassa avustajina toimivien henkilöiden ei ole pakko olla sosiaalialan ammattilaisia, vaan esimerkiksi opiskelijoiden ja muiden vapaaehtoisten hyödyntäminen voi tuoda tapahtuman sujuvuuteen lisää arvoa ja sisältöä.

Konsepti mahdollistaa sen, että Slow Dating -tapahtumasta on mahdollista tehdä esimerkiksi kuukausittain toistuva. Järjestämiimme Slow Dating -tapahtumiin osallistuneet henkilöt toivoivat, että tapahtuma voisi olla säännöllinen.

Hyvä idea, pitäisi olla esim. kerran kuukaudessa tai kahdessa kuukaudessa.

Kun tapahtuma olisi säännöllinen, konseptin toiminta tulisi ihmisille tutuksi ja tätä kautta he saisivat tapahtumasta mahdollisesti enemmän irti. Näin tapahtuma voisi myös mahdollistaa luontevan jatkumon henkilöiden tavata toisensa uudelleen.

Opinnäytetyöprosessimme edetessä muokkasimme konseptia siten, että saimme poistettua siinä alussa ilmenneitä heikkouksia, jolloin muuttujien painopiste siirtyi heikkouksista uhkien puolelle. Nelikentässä heikkouksien puolelle jäi lopulta kysymyskorttien rajallinen määrä. Saman ihmisen käyttäessä kortteja toistuvasti, tulevat hänelle vastaan samat kysymykset. Tämä tuli ilmi sekä osallistujien että avustajien lomakehaastatteluista. Emme näe tätä asiaa kuitenkaan selkeänä heikkoutena, koska mahdollisesti samojen kysymysten kysyminen uudelta ihmiseltä voi ruokkia keskustelua aivan uusiin suuntiin.

Hyvästä suunnittelusta ja organisoimisesta huolimatta on kuitenkin muuttujia, joihin järjestäjä ei välttämättä kuitenkaan pysty vaikuttamaan. Huomasimme jo testitapahtumat järjestettyämme, että osallistujien määrään ja sukupuoleen on vaikea vaikuttaa, vaikka markkinointiin kiinnitettäisiin erityistä huomiota. Uhkana saattaa olla, ettei mainonta kuitenkaan tavoita suunniteltua kohderyhmää. Erityistä huomiota tulee kiinnittää kohderyhmän tarkkaan profiloimiseen jo tapahtumaa markkinoitaessa. Konseptimme on suunnattu erityistä tukea tarvitseville henkilöille, mutta mielestämme tämä on yksinään liian laaja käsite. Tapahtumaa

markkinoitaessa on tärkeää tehdä selväksi se, mille asiakasryhmälle tapahtuma on suunnattu.

Yhdeksi uhkaksi nousi se, että paikalle tullut osallistuja ei välttämättä tule tapahtumaan oman avustajan kanssa, vaikka avustajalle olisi selkeästi tarvetta. Tällainen tilanne voi syntyä silloin, jos osallistuja tarvitsee erityisen paljon tukea lähes kaikissa toiminnoissaan tai vaikka jos hänen kommunikointimenetelmänsä on niin erityinen, ettei paikalla olevilla yleisavustajilla ole osaamista tai aikaa kokoaikaisen yksilöllisen tuen antamiseen.

Kokonaisuutena arvioiden olemme tyytyväisiä siihen, kuinka saimme konseptin kehittämistyön aikana siirrettyä alkuun heikkouksina näyttäytyneitä osa-alueita uhkien puolelle. Tämä mahdollistui siten, että tiedostimme ne ja teimme aktiivisesti töitä sen eteen, että konseptin kehittämisessä ja sen oheen laatimissamme ohjeistuksissa näihin asioihin kiinnitimme erityistä huomiota. Löysimme kehitystyön tuloksena asioita, jotka tiedostamalla ja toimintatapoja kehittämällä pystyimme mahdollistamaan sujuvan ja mahdollisimman esteettömän Slow Dating - tapahtuman järjestämisen.

6 POHDINTA

Analysoituamme ja tarkasteltuamme opinnäytetyömme tuloksia huomasimme, että ne muodostavat yhdessä ehjän kokonaisuuden ja että tulosten väliltä on löydettävissä selviä asiayhteyksiä. Kehitysvammaisuuteen liittyvät erityispiirteet lyövät leimansa opinnäytetyömme tuloksissa kaikkeen ja yhteys tulosten välillä voidaan kuvata kattotermin sosiaalinen kompetenssi kautta. Poikkeus (2008) määrittelee sosiaalisen kompetenssin siten, että sillä tarkoitetaan henkilön kykyä hyödyntää sekä omia että ympäristön resursseja, joiden avulla hän voi saavuttaa haluamiaan yksilöllisiä sekä sosiaalisia tavoitteitaan. Näitä ovat muun muassa ystävyysuhteet sekä vanhempana toimiminen. Käsitteenä sosiaalinen kompetenssi on monitahoinen, mutta useimmiten sillä tarkoitetaan kuitenkin yksilön kykyä tai pätevyyttä toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Poikkeus 2008, 126-127.)

Sosiaalinen kompetenssi on kokonaisuus, joka jakautuu useisiin eri osa-alueisiin. Ahvenainen, Ikonen & Koro (2001) ovat määritelleet sen koostuvan yleisestä myönteisyydestä, kyvystä ratkaista ristiriitoja, ryhmän normien ymmärtämisestä, kyvystä kommunikoida täsmällisesti ja luoda suhteita toisiin ihmisiin sekä myönteisestä minäkuvasta ja itsetunnosta. Heidän mukaansa sosiaalisesti kyvykäs ja pätevä henkilö pystyy ”lukemaan” sosiaalisia tilanteita siten, että hänen oma käyttäytymisensä on sopivaa tilanteeseen nähden. Hänellä on valmiuksia ja ymmärrys myönteisen vuorovaikutuksen aloittamiseen sekä kommunikaatiotilanteisiin vastaamiseen. (Ahvenainen ym. 2001, 47.)

Sosiaalista kompetenssia voidaan kuvata myös yläkäsitteenä yksilön sopeutuneelle käyttäytymiselle ja sosiaalisille taidoille. Sosiaaliset taidot ovat yksi iso kokonaisuus, joka nähdään hyvin keskeisenä asiana määriteltäessä sosiaalista kompetenssia. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan tietyn tyyppisiä käyttäytymisen taitoja, jotka on yleisesti koettu hyväksyttäväksi ja nähdään tilanteeseen nähden sopivina. Nämä taidot luovat pohjan yksilön rakentavaan vuorovaikutukseen toisten kanssa ja tuottavat yksilölle positiivisia kokemuksia vahvistaen näin hänen itsetuntoaan sekä käsitystä itsestään. (Kauppila 2006, 19, 125.) Sosiaaliset taidot

eivät ole synnynnäisiä, vaan ne kehittyvät ja jalostuvat läpi yksilön elämän. Sosiaalisten taitojen opetteleminen ja omaksuminen ovat avainasemassa matkalla kohti tilannetta, jossa yksilö pääsee vuorovaikutuksessaan haluamaansa lopputulokseen säilyttäen myönteiset välit toisiin ihmisiin. (Poikkeus 2008, 126-127.)

Kehitysvammaisilla henkilöillä on haasteita sosiaalisen kompetenssin useilla eri osa-alueilla. Syitä tähän on useita, mutta keskeisimpinä niistä voidaan nähdä kehitysvammaisten henkilöiden alentuneet kognitiiviset kyvyt, puutteet ja haasteet kommunikaatiossa sekä vammautonta väestöä vähäisemmät mahdollisuudet harjoitella sosiaalisen vuorovaikutuksen eri osa-alueita. (Seppälä 2017, 108.) Lavoie (2009) kuvaa artikkelissaan kehitysvammaisten henkilöiden puutteellista kykyä selviytyä eteen tulevista vuorovaikutuksen ja kommunikaation tilanteista käsitteellä sosiaalinen kömpelyys. Kömpelyys näkyy heikentyneenä suoriutumisenä sosiaalisen kompetenssin usealla osa-alueella ja vaikuttaa näin ollen merkittävästi heidän kykyynsä tulla toimeen sosiaalisesti kyvykkäinä ja tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä. (Lavoie 2009.)

Edellä kuvatun lisäksi on myös hyvin keskeistä se, miten kehitysvammainen henkilö kokee itsensä suhteessa toisiin ja millainen itsetunto hänelle on hänen elämänsä aikana muodostunut. Vahva ja positiivinen minäkuva muovaa yksilön persoonallisuutta ja vaikuttaa keskeisesti siihen, millainen kommunikoija hän on ja millaisena hän näissä tilanteissa näyttäytyy suhteessa toisiin henkilöihin. (Seppälä 2017, 111-112.) Näemme kehittämämme Slow Dating -konseptin välineenä, jonka avulla tuemme kehitysvammaisia henkilöitä, jotta heillä olisi paremmat mahdollisuudet saavuttaa henkilökohtaisia sosiaalisia tavoitteitaan ja saada harjoitusta sosiaalisen kompetenssin eri osa-alueilla.

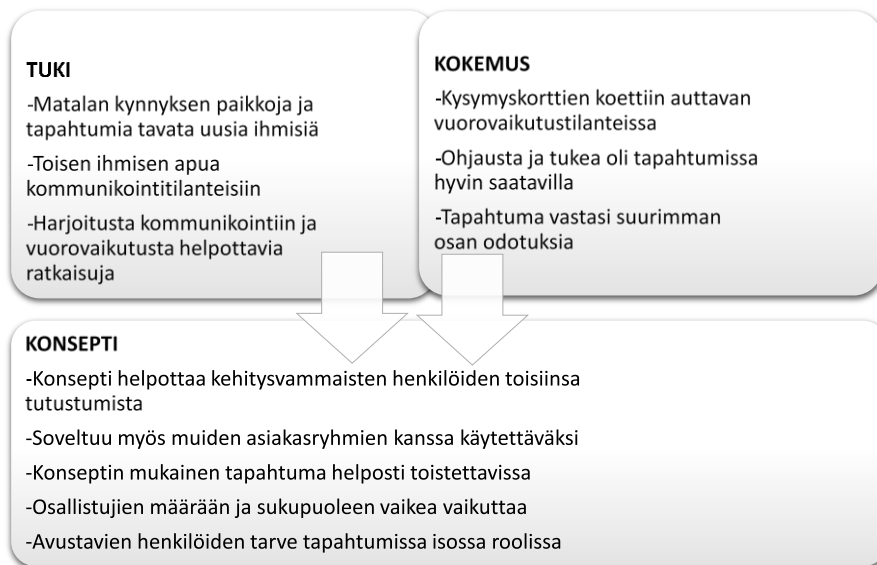
6.1 Opinnäytetyön tulosten yhteenveto ja tarkastelu

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli aluksi selvittää, millaista tukea kehitysvammaiset henkilöt kaipaavat toisiinsa tutustumisessa ja lähteä sen tiedon pohjalta luomaan konseptia, jolla helpotetaan heidän toisiinsa tutustumista ja tuetaan uu-

sien ihmissuhteiden syntymistä. Työmme keskeiset tulokset hahmottuvat parhaiten asettamiemme tutkimuskysymyksiä avulla. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset olivat:

- Minkälaista tukea kehitysvammaiset henkilöt kaipaavat toisiinsa tutustumisessa?
- Millaisia kokemuksia Slow Dating -tapahtumiin osallistuneet henkilöt tapahtumista saivat?
- Millaisena Slow Dating -konsepti näyttäytyy kehitysvammaisten tuloksena?

Alla olevasta kuvioista (kuvio 14) on nähtävissä yhteenvedon muodossa työmme kannalta keskeisimmät tulokset, jotka jakautuvat kolmeen osaan. Kuvio visualisoi ajatuksemme siitä, kuinka tuen tarpeen kartoituksen ja testitapahtumista saatujen kokemusten pohjalta muodostuu kehittämämme Slow Dating -konsepti.

KUVIO 14. Opinnäytetyömme keskeiset tulokset

Tuloksista käy ilmi, että suurimmat tuen tarpeet kehitysvammaisilla henkilöillä konseptimme käytön näkökulmasta liittyivät kommunikointitilanteisiin sekä niissä tukemiseen. Voidaankin todeta, että konseptin yksi tärkeä tehtävä on toimia sosiaalisen kompetenssin eri osa-alueiden kehittymisen tukena.

Edellä mainitut tuen tarpeet on myös todennut Hanna Heikkilä (2015) pro-gradu tutkielmassaan Sosiaalisen elämän ulottuvuudet, Sosiaaliset suhteet ja -verkotot kehitysvammaisen elämässä. Heikkilä toteaa, että kehitysvammaiselle henkilölle ei välttämättä ole helppoa ymmärtää ja noudattaa sosiaalisia pelisääntöjä, jotka ovat voimassa tietyissä tilanteissa. Oman käytöksen hillitseminen ja toisen henkilön vuorovaikutukseen liittyvien pienten vihjeiden ja vivahteiden tulkinta saattaa olla hankalaa. (Heikkilä 2015, 61.)

Tuloksemme osoittivat myös, että sopivien matalan kynnyksen tapaamispaikkojen ja tapahtumien puuttuminen muodosti ison haasteen kehitysvammaisten henkilöiden vuorovaikutustilanteiden muodostumiselle. Järjestämistämme testitapahtumista kävijät saivat pääosin myönteisiä kokemuksia. Näihin positiivisiin kokemuksiin lukeutuivat muun muassa kehittämämme kommunikointikortit, joiden koettiin helpottavan vuorovaikutustilannetta sekä tapahtumissa tarjolla ollut ohjaus ja tuki, joka mahdollisti osallistujille esteettömän ja sujuvan osallistumisen tapahtumaan ja konseptin testaamiseen.

Näiden asioiden pohjalta kehittyi Slow Dating -konseptimme. Olemme testanneet konseptia omissa testitapahtumissamme ja Michiganin Yliopiston opiskelijoiden kanssa osana kansainvälisyyden opintojamme. Näiden lisäksi opiskelijakollegamme järjesti konseptin mukaisen Slow Dating -tapahtuman seurakunnan sinkkuillansa. Palaute tapahtumista on ollut myönteistä ja olemme todenneet, että konseptin mukainen tapahtuma on helposti toistettavissa ja se soveltuu käytettäväksi useiden eri asiakasryhmien kanssa. Omissa tapahtumissamme keskeinen havaintomme oli, että konsepti myös aidosti helpottaa toisiin ihmisiin tutustumista. Näillä kokemuksilla on positiivinen vaikutus henkilön minäkuvaan ja sitä kautta hänen itsetuntoonsa, joka on taas yksi keskeinen sosiaalisen kompetenssin osa-alue. (Ahvenainen ym. 2001, 47)

Testitapahtumia järjestäessämme saimme huomata, että hyvästä suunnittelusta ja etukäteismarkkinoinnista huolimatta osallistujien ikään ja sukupuolijakaumaan oli vaikea kovin paljon vaikuttaa. Lisäksi tapahtumissa korostui avustavien henkilöiden merkitys tapahtuman sujuvuuden kannalta. He ovat tärkeässä roolissa konseptin mukaisten tapahtumien toteutuksessa, kun on kyse erityistä tukea tarvitsevista henkilöistä.

Johtopäätöksenä kaikesta tästä voidaan todeta, että Slow Dating -konsepti helpottaa toisiin ihmisiin tutustumista, tarjoaa matalan kynnyksen kohtaamispaikan sekä toimii väylänä tavata uusia ihmisiä kasvokkain. Tällaista toimintaa tarvitaan ja sille on kysyntää näinä aikoina, kun perinteinen kyläilykulttuuri on hiipunut ja vuorovaikutus on siirtynyt pitkälti virtuaaliseen maailmaan. Paraskaan interaktiivinen sovellus ei korvaa sitä kokemusta, mikä syntyy silloin, kun uuden ihmisen tapaa kasvokkain. Siinä tilanteessa välittyvät tunteet, eleet ja ilmeet paljon paremmin kuin virtuaalisessa maailmassa. Keskustelu soljuu ja väärinymmärretyksi tulemisen riski pienenee. Tämä on erityisen tärkeää kehitysvammaisten henkilöiden kanssa työskennellessä, koska heillä sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen liittyy erityisiä vammaisuuden mukanaan tuomia haasteita (Sepälä 2017, 108,113; Lavoie 2019).

Kehittämämme tapahtuma tuo yhteen samankaltaisia, mutta silti yksilöllisiä ja erilaisia ihmisiä. Lähtökohtana tapahtumaan osallistumiselle on uusien ihmisten tapaaminen, ja taustalla vaikuttavat motiivit ovat toki kaikilla yksilölliset. Osa saattaa etsiä elämänkumppania, osa kaipaa kaveria lenkille. Testitapahtumiin osallistuneista henkilöistä huokui rohkeus ja innokkuus. He olivat lähteneet tapahtumiin avoimin mielin katsomaan, mitä tapahtumalla on annettavanaan. Osa sai mitä odotti ja joku toinen taas totesi, ettei tapahtuma vastannut odotuksia, jos seurustelukumppania ei hyvästä yrityksestä huolimatta löytynytäkään. Kaikki kävijät lähtivät koteihinsa kuitenkin kokemusta rikkaampana. Koimme, että tapahtumaa vetävän ja osallistujia ohjeistavan henkilön asenteella on suuri merkitys tapahtuman sujuvuuden ja miellyttävyyden kannalta. Hänen innokkuutensa ja motivaationsa tarttuu ja leviää osallistujiin ja hän voi lisäksi omalla esimerkillään rohkaista osallistujia keskustelemaan ja ottamaan rohkeammin kontaktia toisiinsa.

Jotta kukaan ei jäisi yksin- hankkeen yhtenä keskeisenä tavoitteena on kehitysvammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden yksinäisyyden vähentäminen. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016,1-3.) Slow Dating -konsepti rakentui osaksi tätä hanketta ja se tukee osaltaan hankkeen tavoitteiden toteutumista. Saari (2016) toteaaakin, että yksinäisyys on valtavan suuri yhteiskunnallinen ongelma tämän päivän Suomessa. (Saari 2016, 5.) Yksinäisyys koskettaa meitä kaikkia, mutta erityisen kovalla kädellä se kurittaa heitä, joilla sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja kanssakäymiseen liittyy tavallista enemmän haasteita ja tuentarvetta. Kehitysvammaiset ja muut erityistä tukea tarvitsevat henkilöt kuuluvat juuri tähän ryhmään. (Jones 2009; Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, Avustushakemus 2016, 2.) Olemme molemmat työskennelleet kehitysvammaisten henkilöiden kanssa ja ymmärrämme tämän erityisryhmän tarpeet ja haasteet hyvin. Meille molemmille on tärkeää edistää heidän asioitaan rikkaamman ja elämyksellisemmän arjen ja elämän puolesta. Slow Dating -konsepti on yksi tapa madaltaa sosiaalisen vuorovaikutuksen kynnyksiä ja tukea kehitysvammaisia ja erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä sosiaalisen kompetenssin eri osa-alueilla.

Opinnäytetyöprosessimme kesti kaikkineen noin vuoden, jonka aikana konseptimme sai lopullisen muotonsa. Matkan varrelle sattui paljon yritys-erehdysmenetelmällä kerättyä oppia ja kehitystyötä, mikä on toimintatutkimuksen etenemiselle tyypillistä. Valmis konsepti on toimiva, mutta pitää sisällään edelleen osa-alueita, joita kehittämällä siitä olisi mahdollista tehdä vieläkin toimivampi. Yhtenä keskeisenä kehittämisen kohteena on korttipakan kysymysten määrä. Tällä hetkellä eri värisiä kysymyksiä on monipuolisesti ja melko paljon, mutta varsinkin konseptia useamman kerran käytettäessä edessä on väistämättä se tilanne, jossa samat kysymykset tulevat vastaan uudelleen. Tämä ei välttämättä haittaa, kun keskustelukumppani on uusi, mutta voisi silti olla mielekkäämpää, jos kysymyksiä olisi enemmän ja vieläkin monipuolisemmin. Erityistä huomiota voisi myös kiinnittää kuvitettujen korttien kuviin ja niiden selkeyteen. Kuvia kortteihin valittaessa olisi eduksi, jos niiden valintaan voisi kysyä mielipidettä suoraan käyttäjäryhmältä, eli kehitysvammaisilta henkilöiltä. Konseptin kysymyskorttien kuvat ovat meidän valitsemiamme, mutta tarkkaa varmuutta ei ole siitä, ovatko ne parhaat mahdolliset ja kuvaavimmat vaihtoehdot helpottamaan kysymysten asiassällön ymmärtämistä.

Ajatuksenamme on, että tulemme varsinaisen opinnäytetyöprosessimme jälkeen yhä edelleen kehittämään konseptia ja ottamaan tässä kehitystyössä huomioon nämä edellä mainitut seikat. Käymme tällä hetkellä neuvotteluita KVPS:n kanssa konseptimme tuotteistamisesta ja tavoitteenamme on saada konsepti osaksi KVPS:n omia myytäviä materiaaleja. Haluamme, että lopullinen ja täysin valmis konsepti on hiottu niin timanttiseen muotoon, että se on painotalosta tullessaan suoraan valmis käyttöön ilman, että sen käytössä tulevat vastaan nämä tällä hetkellä konseptissa vielä havaitut epäkohdat. Lopullinen konsepti pitää sisällään ohjeet konseptin mukaisen tapahtuman järjestämiseen (liite 8). Ohjeissa on kuvattu seikkaperäisesti kohta kohdalta ne asiat, jotka on hyvä ottaa huomioon Slow Dating -konseptin mukaisen tapahtuman järjestämisessä. Näiden ohjeiden avulla konseptin käyttäjä tietää tarkasti, miten tapahtuma tulee organisoida ja järjestää.

6.2 Slow Dating -konsepti

Valmis Slow Dating -konseptimme pohjautuu prosessin alussa kartoittamaamme teoriaan, pitämiimme testitapahtumiin ja näistä saatuihin tuloksiin. Valmis konsepti pitää sisällään kolmeen eri kategoriaan jaetun kysymyskorttipakan, ohjeet konseptin mukaisen tapahtuman järjestämiseksi (liite 8) sekä osallistujan tukikortin (liite 9). Ohjeista käy yksityiskohtaisesti ilmi ne asiat, mitkä tulee ottaa huomioon konseptin mukaisen tapahtuman järjestämisessä. Osallistujan tukikortti sisältää selityksen korttien väreille sekä tukea kommunikointitilanteisiin. Jos osallistuja ei syystä tai toisesta halua tai pysty ilmaisemaan jotakin tiettyä asiaa keskustelun kuluessa sanallisesti, hänen on mahdollista korttia näyttämällä ilmaista ajatuksensa.

Kysymyskortit on jaettu kolmeen eri väriin, jotka kuvaavat korttien kysymysten tyyppiä (liite 9). Saman väristen korttien selkäpuolella on myös kuvio kuvaamassa kysymyksen tyyppiä. Vihreät kortit pitävät sisällään kuvitettuja kysymyksiä, keltaiset ovat kyllä-ei -kysymyksiä ja punaisissa korteissa on avoimempia ja laajempia kysymyksiä. Voidaan siis ajatella, että korttien kysymysten vaikeustaso lisääntyy vihreästä kortista punaiseen siirryttäessä.

Konseptin osallistujan tukikortin tarkoituksena on selventää korttien värien merkitystä ja tukea keskustelun etenemistä sekä helpottaa tilanteita, joissa asian äänen sanominen voi tuntua kiusalliselta tai hankalalta. Esimerkkinä tästä kuva, jota näyttämällä henkilö voi ohittaa hänelle esitetyn kysymyksen. Olemme koostaneet konseptin ohjeisiin yksityiskohtaisen kuvauksen siitä, mitä tapahtuman järjestämisessä on tarkoituksenmukaista ottaa huomioon.

Tapahtumaa suunniteltaessa on tärkeää tehdä selväksi se, mille asiakasryhmälle tapahtumaa kohdennetaan. Tavoiteltujen osallistujien ikä ja sukupuoli sekä kuinka heidät tavoitetaan tapahtumaan, on hyvä pitää kirkkaana mielessä.

Tapahtumapaikkana parhaiten toimii avoin ja esteetön tila, jossa on mahdollisimman helppo liikkua myös erilaisten apuvälineiden kanssa, ja osallistujat pystyvät näkemään kaikki toisensa. Tila on hyvä olla varattu ainoastaan tapahtuman järjestämiselle, jotta tapahtumaan osallistumattomien keskustelun tuoma taustahälinä ei häiritse tapahtuman kulkua. Tilan akustiikkaan ja riittävään valaistukseen on hyvä kiinnittää huomiota.

Tapahtuman ajankohta on hyvä miettiä myös kohderyhmälle mahdollisimman sopivaksi huomioiden esimerkiksi koulujen loma-ajat. Aikaa tapahtumalle on hyvä varata riittävästi, jotta keskustelulle ylipäättänsä ja yksittäisille keskusteluille jää riittävästi aikaa. Esimerkiksi kymmenen hengen tapahtuman sopiva kesto on noin 1,5 tuntia.

Markkinointiin ja sen oikea-aikaisuuteen sekä kohdentamiseen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Kokemuksemme ja yleisten havaintojen perusteella tämän tyyppisissä tapahtumissa osallistujat ovat pääosin miehiä. Naisten paikalle saantiin on hyvä miettiä erilaisia kannustimia. Voi olla myös varteenotettavaa miettiä, järjestääkö tapahtuma osana jotakin muuta tapahtumaa vai pidetäänkö se omana yksittäisenä tapahtumanaan. Tämä valinta saattaa vaikuttaa olennaisesti tapahtumaan osallistuvien henkilöiden määrään sekä muihin tekijöihin.

Tapahtumaan kannattaa kerätä ilmoittautumiset etukäteen. Näin pystytään paremmin ennakoimaan avustajien tarvetta ja teroittamaan osallistujille sitä, että

tarvittaessa oma henkilökohtainen avustaja on tärkeä ottaa mukaan. Ilmoittautumisen yhteydessä kannattaa siis erikseen tiedustella tuleeko osallistuja avustajan kanssa vai itsenäisesti. Voi olla hyvä miettiä, mitä muuta ennakkotietoa tapahtuman järjestäjä osallistujista haluaa. Tällaisia asioita voivat olla muun muassa tieto allergioista tai avun tarpeesta ja laadusta tapahtuman aikana.

Ennen tapahtuman alkua on hyvä varmistaa, että tapahtumaan on tulossa riittävästi avustajia osallistujiin nähden. On hyvä, että osallistujien henkilökohtaisten avustajien lisäksi paikalla on myös yleisesti kaikkia osallistujia ja heidän välisiä keskusteluitaan tukevia henkilöitä. Myös mahdollisuus oppilaitosten kanssa tehtävästä yhteistyöstä tapahtuman tiimoilta kannattaa pitää mielessä.

Tapahtuman järjestäjän on fiksua mennä paikanpäälle tapahtumapaikalle tarpeeksi ajoissa ennen tapahtuman alkua. Tilan mukaan pöytiä ja tuoleja saattaa olla tarpeen järjestellä ja pöydät numeroida tai merkitä muuten jollakin selkeällä merkillä. Ennen tapahtuman alkua olisi myös hyvä ohjeistaa mahdolliset opiskelijat tai muut vapaaehtoisina tapahtumaan osallistuneet henkilöt tapahtuman kuluksi sekä niistä asioista, joissa heidän apuaan tullaan tarvitsemaan eniten. Itse tapahtuma alkaa paikalle tulleiden henkilöiden ilmoittautumisten vastaanottamisella, nimilappujen kirjoittamisella ja heidän ohjaamisellaan paikoilleen odottamaan. Kaikkien saavuttua ja tapahtuman alettua vetovastuussa oleva henkilö kertoo lyhyesti ja selkeästi tapahtuman tavoitteen, kulun sekä ne asiat, jotka osallistujien on hyvä tietää, jotta hän ymmärtää, mitä tulee tapahtumaan. Tapahtumassa henkilöt siis tutustuvat toisiinsa käyttäen hyödykseen pöydille jaettuja kysymyskortteja ja kyselemällä niiden kysymyksiä toisiltaan vuorotellen. Ohjeistuksessa kannattaa painottaa sitä, että korttien on tarkoitus toimia vain tukena keskustelussa ja että molempien keskustelijoiden on hyvä vastata esitettyyn kysymykseen. On siis erittäin hyvä, jos keskustelua tulee luonnostaan ilman kortteja ja jos kortit synnyttävät rönsyilevämpääkin juttelun aihetta. Osallistujille kerrotaan, että he saavat paikan vaihtamisen merkiksi äänimerkin, jonka jälkeen keskustelukumppani vaihtuu ja juttu jatkuu hetken päästä uuden henkilön kanssa. Paikkaa vaihdetaan siten, että jokainen osallistuja siirtyy keskustelun päätyttyä yhden tuolin itsestä katsottuna vasemmalle puolelle. Näin varmistetaan se, että jokainen osallistuja pääsee keskustelemaan mahdollisimman monen uuden ihmisen kanssa.

Paikalla olevilla avustajilla on tapahtuman kulun kannalta keskeinen rooli. Heidän tehtävänsä on olla käytettävissä, jos osallistujat tuntuvat kaipaavan henkilökohtaisempaa apua. Avustavien henkilöiden on hyvä kulkea osallistujien keskellä ja olla kuulolla, jos joku osallistujista tarvitsee apua vaikkapa lukemisessa tai rohkeudessa keskustelun aloittamiseksi. Tarvittaessa avustaja voi mennä hetkeksi myös osaksi keskustelua, jotta se pääsee vauhtiin. Osallistujille voi sanoa, että apua saa vaikka nostamalla käden pystyyn.

Keskusteluille on hyvä varata aikaa noin kymmenen minuutti paria kohden. Aika on ohjeellinen ja sitä on hyvä järjestäjän tarkkailla tapahtuman aikana, jotta keskustelun kesto on mahdollista joko pidentää tai lyhentää tarpeen mukaan. Paikan vaihtuminen on hyvä osoittaa joko sanomalla kuuluvaan ääneen tai erillisellä vapaavalintaisella äänimerkillä, kuten kellolla tai torven töräytyksellä.

Tapahtuman kokonaiskeston mukaan jokainen osallistuja ennättänee keskustella kaikkien paikalla olijoiden kanssa, jonka jälkeen hänellä on kokonaiskuva siitä, oliko osallistujista joku sellainen henkilö, jonka kanssa hän haluaisi vielä jatkaa juttelua. Tapahtuman lopuksi järjestäjä jakaa jokaiselle osallistujalle paperin, johon he voivat kirjoittaa sen henkilön tai henkilöiden nimet, jotka vaikuttivat kaikkein kiinnostavimmilta ja palauttaa lapun järjestäjälle. Järjestäjän ja paikalla olevien avustajien tehtävänä on saattaa toisistaan kiinnostuneet henkilöt yhteen jatkamaan keskustelua ja toisiinsa tutustumista. Tilannetta kannattaa hieman tarkkailla siitä näkökulmasta, olisiko tuki tarpeen keskustelun alkuun saattamiseksi tai uuden tapaamisen sopimiseksi. Tapahtuman lopuksi osallistujille on hyvä kertoa, jos tapahtuma on tarkoitus järjestää uudelleen, jolloin tulevaa tapahtumaa tulee samalla markkinoitua ja osallistujat saavat siitä tiedon suoraan järjestäjältä.

6.3 Opinnäytetyöprosessin eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön mukaan, vain sillä tavalla voidaan nähdä, että tutkimus on eettisesti hyväksyttävä ja luotettava sekä sen tulokset uskottavia. Laki määrittää rajat hyvälle tieteelliselle käytännölle ja niitä koskevien ohjeiden noudattaminen ja soveltaminen voidaankin nähdä tutkijoiden tietynlaisena itsesäätelynä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6; Tuomi &

Sarajärvi 2018, 150-151.) Suomessa ohjeistukset hyvästä tieteellisestä käytännöstä on uudistettu vuonna 2012 opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman tutkimuseettinen neuvottelukunnan sekä tiedeyhteisön yhteistyönä. Niiden tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen ja se, että mahdolliset loukkausepäilyt pystyttäisiin käsittelemään mahdollisimman oikeudenmukaisesti, luotettavasti ja tehokkaasti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.)

Ensimmäisenä tärkeänä tutkimuksen luotettavuutta mittaavana tekijänä voidaan pitää tutkimuslupien hankkimista. Niiden hankkiminen kuuluu olennaisena osana tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyöprosessimme alussa hankimme Kehitysvammaisten Palvelusäätiöltä tutkimusluvan opinnäytetyöllemme osana yhdessä täyttämäämme opinnäytetyösopimusta. Myös jokainen tapahtumissamme mukana ollut henkilö täytti tietoinen suostumus- lomakkeen ennen tapahtuman alkua (liite 5). Lomakkeessa henkilöt antoivat luvan lomakehaastatteluiden vastausten anonyymien käyttämisen tutkimuksemme aineistona sekä kuvaamiseen ja kuvien julkaisuun opinnäytetyöhömme liittyvissä yhteyksissä. Heillä oli toki myös mahdollista kieltäytyä luvan antamisesta, ja me toimimme heidän tahtonsa mukaisesti.

Edellä mainitussa opinnäytetyösopimuksessa sovimme yhdessä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön ja Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa muun muassa siitä, kuinka jakautuvat opinnäytetyöhömme liittyvät vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Sopimuksessa käytiin läpi opinnäytetyömme tarkoitus ja tavoitteet, raportoinnin ja salassapidon periaatteet, kustannusten jakautuminen sekä Kehitysvammaisten Palvelusäätiön organisaation edustajan rooli opinnäytetyömme ohjaamisessa.

Tutkimusaiheen valinta ja otsikon muotoilu voidaan nähdä eettisenä kysymyksenä. Tutkimuksen otsikko itsessään saattaa tutkijan tiedostamatta ohjata tutkimusta lukijan kannalta johonkin tiettyyn suuntaan. Onkin tärkeää tehdä lukijalle selväksi se, mitä aiotaan tutkia ja mistä näkökulmasta ja kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 153-154.) Olemme kuvanneet opinnäytetyömme lähtökohdat tarkasti kappaleessa 2: Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja tavoitteet. Kerromme myös asiakasryhmästä, jolle konsepti on suunnattu.

Lähtökohtana hyvälle tieteelliselle käytännölle on se, että tutkimusta tehtäessä, aineistoa tallennettaessa ja tuloksia esitettäessä sekä arvioitaessa on toimittu tarkasti ja rehellisesti. Koko prosessin aikana on noudatettava yleistä huolellisuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.) Meille oli alusta saakka selvää ja tärkeää, että tulemme toimimaan koko opinnäytetyöprosessimme ajan mahdollisimman rehellisesti ja tarkasti. Tämä näkyi siinä, että ymmärsimme kohderyhmämme erityispiirteet ja sen, millä keinoin pääsisimme prosessissamme mahdollisimman hyvään ja valitsemaamme erityisryhmää parhaiten palvelevaan lopputulokseen. Kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että ilmaisimme asiat mahdollisimman selkokielisesti ja ymmärrettävästi, jotta prosessiin osallistuneet henkilöt todella tiesivät mistä on kysymys ja mihin ovat lupaa antamassa.

Tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät ovat tärkeässä roolissa arvioitaessa hyvä tieteellistä käytäntöä. Tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaiset ja eettisesti kestävien menetelmien käytössä korostuvat avoimuus ja vastuullisuus, joka ulottuu tutkimuksen tekemisen lisäksi myös tulosten julkaisemiseen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.) Riittävä dokumentaatio on lisäksi kaiken luotettavuusarvioinnin lähtökohta ja siihen olennaisena osana liittyvä valintojen perustelu. Lukijalle tulee siis olla nähtävillä se, miksi jollakin tietyllä tavalla on toimittu. (Kananen 2014, 151.) Opinnäytetyötä tehdessämme pidimme tutkimuspäiväkirjaa aivan prosessin alusta saakka ja kirjoitimme sinne tarkat kuvaukset prosessimme eri vaiheista tapahtumineen, havaintoineen ja tuntemuksineen. Tutkimuspäiväkirjassamme emme käytä henkilöistä nimiä, joista heidät voisi tunnistaa. Myöskään valmiissa opinnäytetyössä yksittäisen osallistujan vastauksia ei voida yhdistää ja työhön laittamiimme kuviin meillä on kuvissa esiintyvien henkilöiden allekirjoittamat suostumukset. Olemme myös kirjoittaneet mahdollisimman avoimesti ja tarkasti opinnäytetyöraporttiimme prosessin kulun.

Kun tutkimuksessa hyödynnetään toisten tutkijoiden tuottamaa tietoa ja yleisesti kirjallisuutta, on sen tuominen esiin ehdottoman tärkeää. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.) Olemme omassa opinnäytetyössämme kiinnittäneet erityistä huomiota tarkkoihin lähdemerkintöihin ja

varmistaneet, että tekstissämme tulee ilmi se, mikä on omaa tuotostamme ja missä kohtaa lainaamme jonkun toisen henkilön ajatuksia.

Opinnäytetyössämme tarkastelimme kaikkea kokemaamme, havaintojamme sekä kuulemaamme objektiivisesti, emmekä pyrkineet missään kohtaa prosessia ohjailemaan tapahtumiin osallistuneita henkilöitä heidän mielipiteissään tai toiminnassaan. Kirjasimme ja raportoimme kaiken niin kuin se oli meille ilmaistu. Konseptin kehittämisen kannalta meille oli erittäin tärkeää, että saimme tietoomme sekä osallistujien hyvät että huonot kokemukset, jotta kehittämistyö olisi mahdollisimman tarkoituksenmukaista ja johtaisi parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Tutkimuksen aineiston kerääminen, säilyttäminen ja hävittäminen asianmukaisesti kuuluu hyvään tieteelliseen käytäntöön. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.) Keräsimme aineistomme anonyymisti ja säilytimme sen huolellisesti. Raportoidessamme kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että missään vaiheessa ei tule esille kuka kyseisen mielipiteen tai ajatuksen on ilmaissut. Prosessista syntyneet haastattelulomakkeet ja muut materiaalit tuhosimme asianmukaisesti prosessin päätyttyä.

Monipuoliset ja toisiaan tukevat lähteet lisäävät laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Evidenssin avulla saadaan vahvistusta tutkimuksessa esitetyille väitteille, perusteluille valituille toimintamalleille sekä tukea tulosten tulkintaan. (Kananen 2014, 152.) Tutkimuksen jokaisessa vaiheessa tutustuimme aiheesta aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin ja monipuolisesti eri lähteisiin ja saimme sieltä tukea omille ajatuksillemme ja löydöksillemme. Tätä kautta pystyimme hyvin reflektimaan toimintaamme ja tekemiämme valintoja.

Validiteetin käyttöön tutkimuksen luotettavuuden osoittajana on suhtauduttu ristiriitaisesti laadullisen tutkimussuuntauksen piirissä, ja se on saanut osakseen melko paljon kritiikkiä. Validiteetilla tarkoitetaan, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä alun perin on luvattu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160.) Olemme ristiriitaisesta tulkintatavasta huolimatta kuitenkin tässä opinnäytetyössämme päätyneet tarkastelemaan sen luotettavuutta validiteetin näkökulmasta. Koemme, että opinnäytetyömme luotettavuutta lisää se, että sen prosessi ja tulokset vastaavat

hyvin sitä, minkälaiset tavoitteet sille alun perin oli asetettu. Olemme opinnäytetyöprosessimme aikana useaan kertaan palauttaneet mieleen ja tarkentaneet opinnäytetyömme tarkoitusta ja tavoitteita, jotta suunta pysyisi selkeänä.

Kivijärvi (2018) nostaa esiin kaksi näkökulmaa, jotka lisäävät nimenomaan Design-tutkimuksen luotettavuutta. Nämä ovat tutkimuksen johdonmukaisuus yleisellä tasolla sekä kuvailu siitä, miten tutkimuksen metodologisessa osuudessa mainittujen tutkimusmenetelmien periaatteiden noudattaminen on onnistunut. (Kivijärvi 2018, 202.) Olemme pyrkineet tuomaan mahdollisimman tarkasti ja avoimesti esiin opinnäytetyöprosessin kulkua osoittaaksemme sen johdonmukaisuuden ja tavoitteellisuuden matkallemme kohti Slow Dating -konseptia. Opinnäytetyömme täyttää selvästi kuvailemamme toimintatutkimuksellisen Design-tutkimuksen piirteet ja tavoitteet. Prosessimme eteni sykleissä, jotka koostuivat tapahtumien suunnittelusta, toteutuksesta, analysoinnista ja kehittämisestä, uudelleen toteuttamisesta, toisen toteutuksen analysoinnista ja kehittämisestä sekä konseptin hiomisesta lopulliseen muotoon. Design-tutkimukselle on ominaista, että sen tavoitteena on kehittää ja tuottaa uusia toimintamalleja, jotka palvelevat käytäntöjä (Kivijärvi 2018, 202). Opinnäytetyömme tuloksena syntyi uusi Slow Dating -konsepti, joka parantaa ja tukee kehitysvammaisten henkilöiden toisiinsa tutustumista ja sosiaalisten suhteiden luomista.

Viime kädessä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tärkeimmässä roolissa luotettavuuden kriteeriä pohdittaessa on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä. Jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla, kuten esimerkiksi teorian, aineiston hankinnan ja tulosten raportoinnin kohdalla tutkijan on arvioitava toimintansa ja käyttämänsä menetelmän luotettavuutta. (Vilka 2015, 196.) Tutkimuksen luotettavuus on siis mukana koko tutkimusprosessin ajan ja se on otettava huomioon jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Ennakointi on siis tärkeää. (Kananen 2014, 151.) Opinnäytetyöprosessimme aikana kävimme keskusteluita tiiminä sekä tutkimme aiheeseen liittyvää teoriaa, jotta saimme valittua opinnäytetyöhömmme parhaiten sopivan toimintatavan tai esimerkiksi teoreettisen viitekehyksen. Opinnäytetyömme luotettavuutta ja eettisyyttä lisää myös koko opinnäytetyöprosessimme aikana ohjaajamme kanssa käymämme ohjauskeskustelut ja koko ryhmän yhtei-

set opinnäytetyöseminaarit. Ne tukivat työskentelyämme ja pitivät työskentelysämme mukana koko prosessin ajan tutkimuseettiset näkökulmat ja luotettavuuden arvioinnin.

6.4 Opinnäytetyöprosessin arviointia

Kaikkineen opinnäytetyöprosessia arvioidessamme voimme hyvällä omalla tunnolla sanoa sen menneen pääasiallisesti oikein hyvin. Merkittävänä asiana tässä on se, että olimme molemmat aivan alusta saakka hyvin innostuneita valitsemamme opinnäytetyön aiheesta. Tämä innostus kumpusi siitä, että pidimme valitsemaamme aihetta tärkeänä ja tämä innostus on kantanut meitä läpi koko prosessin. Innostus on jalostunut ja syventynyt matkan varrella. Sen ovat saaneet aikaan ne kohtaamiset, joita eteemme on tullut, ne naurut, jotka tapahtumissa on naurettu ja ne onnistumisen kokemukset, joita olemme saaneet auttaessamme osallistujia voittamaan pelkonsa ja kohtaamaan uusia ihmisiä. Tämä innostus ja syvältä kumpuava motivaatio on kantanut meitä molempia läpi niiden päivien, jolloin prosessin taakka on painanut hartioita, teorian kirjoittaminen on ottanut voimille ja työelämän ja opiskelun yhteen sovittaminen on aiheuttanut päänvaivaa. Olemme prosessin aikana kulkeneet läpi monien erehdysten ja onnistumisien ja sen myötä ajattelumme ja ymmärryksemme on rikastunut merkittävästi.

Sisäisen motivaation lisäksi yhtenä isona kantavana voimana prosessissa on ollut hyvä ja saumaton yhteistyö työelämän yhteistyökumppanimme Kehitysvammaisten Palvelusäätiön kanssa. Olemme saaneet hankkeen projektipäälliköltä ja hanketyöntekijältä arvokasta tietoa, taitoa ja näkemyksiä konseptin kehittämiseen ja tapahtumien järjestämiseen. He ovat auttaneet meitä läpi prosessin markkinoimalla tapahtumiamme ja osallistumalla konseptin kehittämistyön eri vaiheisiin, kun olemme heiltä niihin apua pyytäneet. Lopullisena huipennuksena pääsimme heidän kauttaan valtakunnallisille apuvälinemessuille Tampereelle esittelemään konseptiamme sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä tapahtumaan yleisönä osallistuville kävijöille marraskuussa 2019.

Saavutimme opinnäytetyöprosessin aikana sille asettamamme tavoitteet. Saimme luotua todellisesta tarpeesta kumpuavan konseptin, joka on havaittu hyväksi ja toimivaksi sille asetettuihin tavoitteisiin nähden. Konseptin luomisen lisäksi varsinainen opinnäytetyön kirjoitusprosessi kulki rinnalla kaiken aikaa. Ennen varsinaista opinnäytetyön alkuun saattamista kartoitimme aiheeseemme liittyvää taustateoriaa ja sen löytäminen tuntui aluksi kovin haastavalta. Aluksi löytämämme tutkimukset olivat vanhoja, eikä aiheeseemme liittyvää aineistoa ollut helppo löytää. Alkuun teoriapohja rakentuikin melko suppeaksi, mutta laajeni kuitenkin prosessin edetessä ja uudempiakin aihetta sivuavia tutkimuksia alkoi löytyä.

Suurimmat epäonnistumisen ja haasteen hetket koimme ensimmäisen testitapahtumamme yhteydessä. Emme hyvästä etukäteissuunnittelusta huolimatta olleet onnistuneet ottamaan huomioon kaikkia olennaisia asioita, vaan tapahtumasta jäi paljon kehitettäviä asioita. Näitä olivat muun muassa toimimattomasti suunniteltu tapa vaihtaa paikkaa sekä liian lyhyeksi suunniteltu tapahtuman kokonaiskesto, mistä syystä osallistujat ehtivät jutella vain muutaman uuden henkilön kanssa. Haasteita ilmeni myös etukäteismarkkinoinnissa, jonka seurauksena paikalle tulleet olivat saaneet tapahtumasta vääränlaisen kuvan, eivätkä siitä syystä saaneet tapahtumalta sitä, mitä siltä olivat odottaneet. Näistä edellä kuvatuista epäkohdista otimme opiksemme ja jalostimme toimintaa seuraavaa kertaa silmällä pitäen. Toisessa tapahtumassa huomasimme tekemiemme muutosten olevan toimivia ja palvelevan tarkoitusta paremmin.

Lomakehaastatteluita tehdessämme huomasimme, että olimme laatineet kysymyksiin ehkä hiukan liian monta vastausvaihtoehtoa sekä sen, että kysymyksiä oli melko paljon. Kaikki osallistujat eivät välttämättä suoraan tapahtuman jälkeen jaksaneet keskittyä koko haastattelun aikaa kaikkien kysymyksien perinpohjaiseen pohtimiseen.

Yksi opinnäytetyöprosessissamme kriittisesti tarkasteltava asia on valmiiseen konseptiin osana kuuluva osallistujan tukikortti, jonka käyttöä emme ole kuitenkaan prosessimme aikana testanneet käytännössä. Prosessin alussa suunnitelimme käyttävämme keskustelun tukena niin sanottuja kommunikoinnin tukikort-

teja, mutta päädyimme jättämään ne pois jo ensimmäisen tapahtuman yhteydessä. Osaltaan tämä johtui siitä, että koimme irrallisten korttien lisäävän sekaavuutta pöydille, jotka täyttyivät varsinaisista konseptin kysymyskortteista. Lisäksi havaitsimme, että tapahtumaan osallistuneilla henkilöillä oli käytössään yksilöllisiä tapoja helpottaa ja tukea kommunikointiaan, joten emme kokeneet meidän laatimiamme kortteja tarpeellisiksi. Samasta syystä emme hyödyntäneet niitä myöskään toisessa testitapahtumassa, vaan päädyimme vasta testitapahtumien jälkeen ideoimaan ja kehittämään keskustelun tueksi kortin eri näkökulmasta kuin aikaisemmin. Näin syntyi osallistujan tukikortti (liite 9), joka sisältää selityksen eri väristen kysymyskorttien merkityksestä sekä tukea kommunikointiin.

Keskinäinen vuorovaikutuksemme ja työnjakomme sujui hyvin. Ymmärsimme prosessimme kuluessa omat henkilökohtaiset vahvuutemme ja mielenkiinnon kohteemme suhteessa toisiimme. Pystyimme monipuolisesti hyödyntämään molempien luontaista osaamista, mutta samaan aikaan myös kehittämään ehkä heikompi osa-alueitamme. Prosessi auttoi meitä ymmärtämään työelämässä hankkimamme tiedon määrän ja pystyimme sitomaan sen osaksi prosessia. Tällöin se toimi parhaalla mahdollisella tavalla tukien teoriaa ja yhdistellen kaikkea kokeamaamme ja havaitsemaamme. Prosessista tuli ehjä kokonaisuus, joka osoittaa mielestämme hyvin ammatillisen kasvumme ja osaamisemme. Se sitoutti meitä pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kasvatti kykyämme hyvin laajamittaiseen ja syvälliseen prosessin läpi viemiseen.

6.5 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöprosessimme eteni sykleissä kestäen kaikkineen noin vuoden. Pidimme koko tämän ajan tutkimuspäiväkirjaa prosessin etenemisestä. Pitkin matkaa mieleemme tuli asioita, joiden äärelle pysähdyimme ja pohdimme niitä yhdessä. Kirjasimme nämä asiat ja pohdinnat ylös. Näistä pohdinnoista syntyivät ideamme siitä, miten konseptia voisi jatkokehittää ja mitä muita mielenkiintoisia asioita nousi, jotka jo yksinään riittäisivät jatkotutkimuksen aiheiksi.

Järjestettyämme ensimmäisen testitapahtuman ja analysoidessamme tapahtuman haastattelulomakkeita jäimme miettimään, miksi miehet olivat tapahtumassa

yliedustettuina suhteessa naisiin? Osaltaan tätä selittää se, että kehitysvammaisissa henkilöissä on enemmän miehiä, kuin naisia, mutta erot sukupuolten välillä eivät ole niin suuria, että ne yksinään riittäisivät selittämään asiaa (Kaski ym. 2012. 21). Tiedämme myös, että naiset elävät keskimäärin miehiä pidempään, joten syntyvyyden aikaan saama eroavaisuus tasoittuu kyllä vuosien mittaan. Pohdimme myös sitä, voisiko tämä johtua kulttuuristamme, jossa naisia on perinteisesti suojeltu ja heidän liikkumiseensa ja vapauksiin on suhtauduttu miehiä tiukemmin. Kehitysvammaisilla ja erityistä tukea tarvitsevilla naisilla on suhteessa korkeampi riski joutua hyväksikäytetyiksi kuin vammattomilla naisilla, joten lähipiiri voi tämän takia suhtautua heihin suojelevammin ja kieltää tämän kaltaisiin tapahtumiin osallistumisen. (Ahponen 2009, 102-104.) Havaitsemamme miesten ylliedustus tapahtumissamme on linjassa yleismaailmallisellakin tasolla. Perinteisiin speed dating- tapahtumiin ilmoittautuu paljon miehiä, mutta naisia saa houkutella paikalle. Yksi hyvä jatkotutkimusaihe olisikin, mistä tämä kaikki johtuu.

Testitapahtumiin osallistuneet henkilöt ja osa heidän avustajistaan toi esille sen ajatuksen, että tapahtuma voisi olla toistuva. Havaitsimme jo testitapahtumissamme, että kehitysvammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat henkilöt tarvitsevat usein paljon aikaa ja runsaasti toistoja, että toiminnasta tulee sujuvaa ja se alkaa palvella todellista tarkoitustaan. Näemme tapahtuman säännöllisyydelle tästä syystä useita etuja. Toistuessaan tapahtuma tarjoaisi osallistujille sujuvamman kokemuksen konseptin hyödyntämisestä, toimisi oppitilanteena sosiaalisessa vuorovaikutuksessa sekä mahdollistaisi myös luontevan jatkumon paikkana toisistaan kiinnostuneiden henkilöiden tavata uudelleen. Tämä asetelma toimisi toisen mielenkiintoisen jatkotutkimusehdotuksen lähtökohtana. Olisi kiinnostavaa saada tietää, millaisia vaikutuksia Slow Dating -konseptillä olisi osallistujien elämään, jos tapahtumista tulisi säännöllisiä. Kuinka paljon sen avulla onnistuttaisiin saattamaan ihmisiä yhteen ja kuinka moni saisi sitä kautta vahvistusta itsetunnon ja omille sosiaalisille taidoilleen?

Viimeisimpänä isona kokonaisuutena ja jatkotutkimusaiheena tutkimuspäiväkirjamme havainnoista nousi kehitysvammaisten henkilöiden seksuaalisuus. Havaitsimme, että heidän seksuaalisuuteensa ja parisuhteiden muodostamiseen suhtaudutaan yhä edelleen paikoitellen hyvin skeptisesti ja kielteisesti. Kehitys-

vammaisten henkilöiden seksuaalisuus on ollut historian kuluessa vaiettu ja kiistetty tabu (Ahponen 2009, 102-104). Onko se sitä yhä edelleen? Mikä merkitys sosiaalialan ammattilaisilla on asiassa? Kuinka pitkälle ollaan valmiita menemään vaikkapa avusteisessa seksissä? Mahdollistavatko kehitysvammaisen henkilön lähipiiri hänen kasvunsa täysivaltaiseksi ja kokonaisvaltaiseksi yksilöksi, jonka elämän yhden osa-alueen muodostavat sukupuoli-identiteetti, seksuaalisuus ja luontaiset tarpeet läheisyyteen ja läheisiin ihmissuhteisiin?

Nämä kolme osa-aluetta olivat keskeisimmät jatkotutkimusaiheet, jotka meiltä opinnäytetyöprosessimme kuluessa nousi. Näitä olisi ollut todella mielenkiintoista tutkia osana omaa opinnäytetyötämme, mutta ne ovat niin laajoja, että ne soveltuvat jo yksinään omiksi tutkimuksen aiheikseen.

LÄHTEET

Ahponen, H. 2009. Valkoinen talvitakki ja muita tabuja vammaisuudesta. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Tabujen kahleet. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Ahtola, A., Forsström, T. & Paalanen, T. 2019. Nautinnon aika. Sexpon seksuaalipoliittinen ohjelma. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Ahvenainen, O., Ikonen, O. & Koro, J. 2001. Johdatus erityiskasvatuksen käyttöön. Helsinki: WSOY.

Airikka, S. 2003. Parisuhteen roolikartta – käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä.

Annala-Suojanen, V. 2017. Kehitysvammaisten kokemuksia itsemääräämisoikeudestaan. Jyväskylän yliopisto: Kokkolan yliopistokeskus. Sosiaalityö. Pro gradu- tutkielma.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53270/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201703151657.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Arvio, M & Aaltonen, S. 2011. Kehitysvammaisen potilaana. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Avustushakemus: projektiavustus. Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. Jotta kukaan ei jäisi yksin- hanke. 2016.

Barnett, B. & Parker, G. 1995. A test of the social support hypothesis. Teoksessa Burgha, T.S. (toim.) Social support and psychiatric disorder. Reseach Findings and Guidelines for Clinical practice. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge.

Dates-n-mates Scotland. N.d. Luettu 18.10.2019.

<http://www.dates-n-mates.co.uk/>

Eriksson, S. 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot. Vammaisen arkielämä ja itsemääräminen. Kehitysvammaliiton tutkimuksia. Anjalankoski: SOLVER palvelut Oy.

Flinkkilä, J. 2016. Perheen perustaminen on kehitysvammaisen perusoikeus. 28.6.2016. Luettu 26.10.2019.

<https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!article/inhimillisia-uutisia/julkaisut/2016/06/perheen-perustaminen-on-kehitysvammaisen-perusoikeus>

Heikkilä, H. 2015. Sosiaalisen elämän ulottuvuudet. Sosiaaliset suhteet ja -verkostot kehitysvammaisen elämässä. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopisto. Pro gradu- tutkielma.

https://www.kvps.fi/images/tiedostot/Julkaisut-Raportit/Hanna_Heikkilan_pro_gradu_tutkielma.pdf

Heikkinen, H. 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, L., Rovio, E., Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H. & Huttunen, R. 2006. Toimintatutkimus tieteenä. Teoksessa Heikkinen, L., Rovio, E., Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H., Huttunen, R., Kakkori, L. & Tynjälä, P. 2006. Totuuden ongelma. Teoksessa Heikkinen, L., Rovio, E., Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2006. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, L., Rovio, E., Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H. & Syrjälä, L., 2006. Tutkimuksen arviointi. Teoksessa Heikkinen, L., Rovio, E., Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Hongisto, V., Repo, A. & Björkman, P. 2008. Mieli myllertää. Opas kehitysvammaisen ihmisen mielenterveyden tukemiseen. Tampere: Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry. Luettu 1.8.2019.

https://storage.googleapis.com/tukiliitto-production/2017/10/mieli_myllertaa_opas.pdf

Jones, C. 2009. Friendship, romance and possibly more. Learning Disability Practice 12/2009, 8-12. Luettu 18.10.2019.

<https://search-proquest-com.lib-proxy.tuni.fi/docview/217732232/fulltextPDF/16BEEA7DFA2B431CPQ/1?accountid=14242>

Jones, C. & Magowan, E. 2010. Mates 'n Dates. Learning disability today 10/2010, 32-34. Luettu 18.10.2019.

<http://www.bild.org.uk/resources/assets/attachment/full/0/4556.pdf>

Junttila, N. 2016. Yksinäisyyden ulottuvuudet. Teoksessa Saari, J. (toim.) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Järvinen, P. Action Research is Similar to Design Science. Quality & Quantity 41/2007, 37-54.

<https://search-proquest-com.lib-proxy.tuni.fi/docview/784310691?pg-origsite=primo>

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kauppila, R.A. 2006. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kehitysvammaliitto. n.d. Työ. Luettu 26.10.2019.

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/tyo/>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. 2016. Avustushakemus: projektiavustus: Jotta kukaan ei jäisi yksin.

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. n.d. Kehittämistoiminta. Luettu 15.12.2018.

<https://www.kvps.fi/kvps/mika-kvps/kehittamistoiminta/>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. n.d. Kotimaiset projektit. Luettu 16.12.2018.

<https://www.kvps.fi/kehittaminen/kotimaiset-projektit>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. n.d. KVPS. Arvot. Luettu 16.12.2018.

<https://www.kvps.fi/kvps/visio/arvot/>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. n.d. Mikä KVPS? Luettu 15.12.2018.

<https://www.kvps.fi/kvps/mika-kvps>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. n.d. Vaikuttamistoiminta. Luettu 15.12.2018.

<https://www.kvps.fi/kvps/mika-kvps/vaikuttamistoiminta/>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö. n.d. Visio ja strategia. Luettu 16.12.2018.

<https://www.kvps.fi/kvps/visio>

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.

Kiviniemi, K. 2018. Design- eli suunnittelututkimus opetus- ja kasvatusalalla. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS kustannus.

Koskinen-Papunen, R. 2015. MTV-uutiset. Petri Virolainen pyöriilee vaikeavammaisten yksinäisyyden vähentämiseksi. Luettu 18.10.2019.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/petri-virolainen-pyorailee-vaikeavammaisten-yksinaisyyden-vahentamiseksi/5150766#gs.az7r34>

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.

Lavoie, R. 2019. Social competence and the child with learning disabilities. Luettu: 14.10.2019.

<http://www.ldonline.org/article/6169>

Lindroos, J-E. & Lohivesi, K. 2010. Onnistu Strategiassa. Juva: WS Bookwell Oy.

Lyyra, T. & Tiikkanen, P. 2007. Sosiaaliset suhteet. Teoksessa Lyyra, T., Pikkarainen, A., Tiikkanen, P. (toim.) Vanheneminen ja terveys. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Mattila, J. 2015. ”Kyllä mun mielestä kaikki tarvii rakkautta.” Kehitysvammaisten nuorten aikuisten ajatuksia rakastumisesta ja rakkaudesta. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62285/Mattila.Jenni.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki. Internation Methelp Ky.

Mielenterveystalo. n.d. Tietoa kehitysvammaisten mielenterveydestä. Luettu 18.10.2019.

https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_kehitysvammaisten_mielenterveydesta/Pages/default.aspx

Papunet. 2019. Puhetta korvaava kommunikointi. Luettu 24.10.2019.

<https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>

Poikkeus, A-M. 2008. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY.

Roberts, M. J. 2019. Guideposts Trust. Mates ´N´ Dates. Luettu 15.8.2019.

<https://guideposts.org.uk/mates-n-dates/>

Saari, J. 2016. Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Saarinen, M. 2013. Vaikeasti kehitysvammaiseksi diagnosoituun opiskelijaan kohdistuneet suhtautumistyyliyt yliopisto- ja vapaa-ajan ympäristössä. Kasvatus & Aika 4/2013, 60-71.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS- kustannus.

Seppälä, H. 2017. Erilaiset eväät: kirja kehitysvammaisuudesta. Helsinki: Kehitysvammaliitto Ry.

Seppänen, A. 2013. Solmu parisuhteessa. Rakkauden mahdollisuus. Helsinki: Kataja.

Sexpo-säätiö. n.d. Sexpo lyhyesti. Luettu 16.12.2018.

<https://www.sexpo.fi/saatio/sexpo-lyhyesti.html>

Sexpo-säätiö. 17.4.2019. Suhteen säännöt. Luettu 26.11.2019.

<https://sexpo.fi/kootusti-tietoa/suhteen-saannot/>

Suojanen, U. n.d. Metodix. Metoditietämystä kaikille. Toimintatutkimus ammatillisen kehittymisen välineenä. Luettu 18.1.2019.

<https://metodix.fi/2014/05/19/suojanen-toimintatutkimus/>

Tampereen kaupunkilähetys Ry. n.d. Iltalinjalla. Kaupunkilaisten kohtaamispaikka. Luettu 11.10.2019.

<https://tamperecitymission.fi/tukea/iltalinjalla-kansalaisten-kohtaamispaikka/>

Tiikkanen, P. 2006. Vanhuusiän yksinäisyys. Seuruututkimus emotionaalista ja sosiaalista yksinäisyyttä määrittävistä tekijöistä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Tiikkanen, P. 2007. Yksinäisyys ja yhteisyys. Teoksessa Lyyra, T., Pikkarainen, A., Tiikkanen, P. (toim.) Vanheneminen ja terveys. Helsinki: Edita Publishing Oy. Tukiliitto. 2017. Vuorovaikutusta. Luettu 1.10.2019.

<https://www.tukiliitto.fi/tavoitteet/vuorovaikutusta/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. Luettu 26.10.2019.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuspäiväkirja. 2019. Koskinen, P. & Salo, K. Slow Dating -opinnäytetyöprosessin tutkimuspäiväkirja.

Vellas, M. Projektipäällikkö. Jotta kukaan ei jäisi yksin -hanke. 2018. Tapaaminen 15.10.2018.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vernerinet. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. 2018. Henkilökohtainen apu. Luettu 24.10.2019.

<https://verneri.net/yleis/henkilokohtainen-apu>

Vernerinet. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. 2016. Laitosasumisen lakkauttaminen. Luettu 12.10.2019.

<https://verneri.net/yleis/laitosasumisen-lakkauttaminen>

Vernerinet Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. 2019. Mitä kehitysvammaisuus on? Luettu 5.8.2019.

<https://verneri.net/yleis/mita-kehitysvammaisuus-on>

Vernerinet Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. 2014. Parisuhde. Luettu 12.10.2019.

<https://verneri.net/yleis/parisuhde>

Vernerinet Verkkopalvelukehitysvammaisuudesta. 2018. Sosiaalinen näkökulma. Luettu 15.9.2019.

<https://verneri.net/yleis/sosiaalinen-nakokulma>

LIITTEET

Liite 1. Lomakehaastattelu osallistujille, Kivenheitto

Lomakehaastattelu

1 (4)

1. Mitä odotit tapahtumalta?

- Uusia tuttavuuksia
- Uusia ystäviä
- Tulevaa seurustelukumppania
- En mitään
- Jotain muuta, mitä?

2. Mikä tapahtumassa oli hyvää?

- Tarpeeksi ihmisiä paikalla
- Kysymyskortit
- Paikka
- Ohjaus ja tuki
- Sopivasti aikaa jutella yksittäisen/uuden henkilön kanssa
- Koko tapahtumassa oli riittävästi varattu aikaa keskusteluille
- Tapahtuman eteni selkeästi
- Joku muu, mikä?

3. Mistä et pitänyt tapahtumassa?

- Liikaa ihmisiä
- Liian vähän ihmisiä
- Liikaa hälinää
- Liian vähän aikaa jutella
- Huono paikka
- Liian vähän ohjausta/huono ohjaus

(jatkuu)

Miksi?

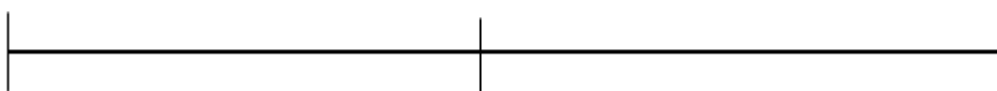
3 (4)

7. Kuinka sait apua tapahtuman aikana?

En juuri ollenkaan

Melko hyvin

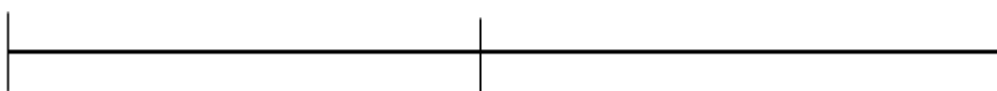
Erittäin hyvin

8. Saitko tapahtumalta sitä mitä odotit?

En juuri ollenkaan

Melko hyvin

Erittäin hyvin

9. Miltä uusiin ihmisiin tutustuminen tuntui?

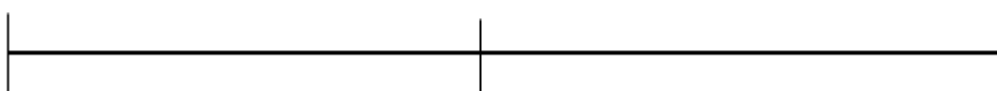
- Mukavalta
- Jännittävältä
- Kurjalta

10. Tulisitko tapahtumaan toistekin?

en

ehkä

ihan varmasti

Miksi?

(jatkuu)

11. Oliko tapahtumassa joku sellainen henkilö, jonka kanssa haluaisit jatkaa juttelua?

12. Onko jotain muuta mitä haluat sanoa?

Kiitos vastauksestasi! 😊

T. Kaisa ja Päivikki

Liite 2. Lomakehaastattelu osallistujille, Tulppaanitalo

Lomakehaastattelu

1 (4)

1. Mitä odotit tapahtumalta?

- Uusia tuttavuuksia
- Uusia ystäviä
- Tulevaa seurustelukumppania
- En mitään
- Jotain muuta, mitä?

2. Mikä tapahtumassa oli hyvää?

- Tarpeeksi ihmisiä paikalla
- Kysymyskortit
- Paikka
- Ohjaus ja tuki
- Sopivasti aikaa jutella yksittäisen/uuden henkilön kanssa
- Koko tapahtumassa oli riittävästi varattu aikaa keskusteluille
- Tapahtuman eteni selkeästi
- Joku muu, mikä?

3. Mistä et pitänyt tapahtumassa?

- Liikaa ihmisiä
- Liian vähän ihmisiä
- Liikaa hälinää
- Liian vähän aikaa jutella uuden ihmisen kanssa
- Koko tapahtumassa oli liian vähän aikaa varattu keskusteluille
- Huono paikka
- Liian vähän ohjausta/huono ohjaus
- Tapahtuman kulkua oli vaikea ymmärtää
- Joku muu, mikä?

(jatkuu)

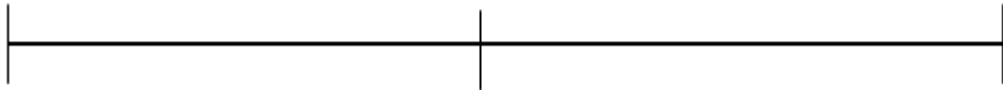
7. Kuinka sait apua tapahtuman aikana?

3 (4)

En juuri ollenkaan

Melko hyvin

Erittäin hyvin

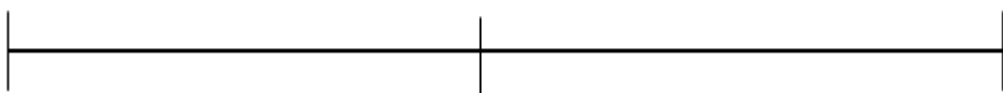
Minkälaista tukea olisit kaivannut lisää?

8. Saitko tapahtumalta sitä mitä odotit?

En juuri ollenkaan

Melko hyvin

Erittäin hyvin

9. Miltä uusiin ihmisiin tutustuminen tuntui?

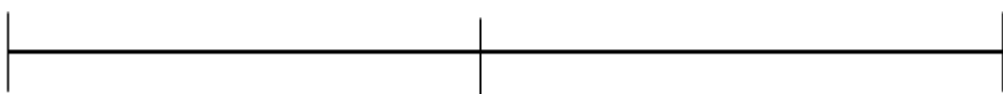
 Mukavalta Jännittävältä Kurjalta

10. Tulisitko tapahtumaan toistekin?

en

ehkä

ihan varmasti

(jatkuu)

11. Oliko tapahtumassa joku sellainen henkilö, jonka kanssa haluaisit jatkaa juttelua?

12. Onko jotain muuta mitä haluat sanoa?

Kiitos vastauksestasi! 😊

T. Kaisa ja Päivikki

Liite 3. Lomakehaastattelu tapahtuman avustajille, Kivenheitto

Lomakehaastattelu Slow Dating -tapahtumassa avustajina olleille

1 (3)

1. Mikä tapahtumassa oli hyvää?

- Tarpeeksi ihmisiä paikalla
 - Kysymyskortit
 - Paikka
 - Ohjaus ja tuki
 - Sopivasti aikaa jutella yksittäisen/uuden henkilön kanssa
 - Tapahtuman selkeys
 - Joku muu, mikä?
-

2. Mistä et pitänyt tapahtumassa?

- Liikaa ihmisiä
- Liian vähän ihmisiä
- Liikaa hälinää
- Osallistujilla oli liian vähän aikaa jutella keskenään
- Huono paikka
- Liian vähän ohjausta/huono ohjaus
- Tapahtuman kulkua oli vaikea ymmärtää
- Joku muu, mikä?

3. Mitä hyvää kysymyskorkeissa oli?

- Keskustelu oli helppo aloittaa
- Ne helpottivat keskustelun ylläpitoa
- Ne vähensivät jännitystä
- Kysymykset olivat sopivan haastavia
- Kysymyksiä oli sopivasti
- Korttien selkeä muoto/väri

(jatkuu)

Tekstin koko/muoto oli selkeä

2 (3)

Jotakin muuta, mitä?

4. Miten kysymyskortteja voisi muuttaa?

Enemmän kuvia

Helpompia kysymyksiä

Vaikeampia kysymyksiä

Enemmän kysymyksiä

Vähemmän kysymyksiä

Erilaiset värit/muodot, millaiset?

Tekstin koko/muoto erilainen, millainen?

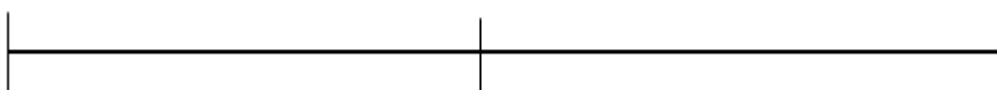
Jotenkin muuten, miten?

5. Oliko tapahtumapaikka tarkoitukseen sopiva?

Ei

Ihan ok

Loistava

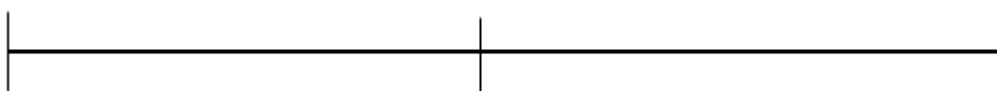
Miksi?

6. Tulisitko tapahtumaan toistekin?

En

Ehkä 3

Ihan varmasti

Miksi?

(jatkuu)

7. Miten tapahtuma mielestäsi toimi tukena sosiaalisten suhteiden muodostamiselle?

Huonosti

Ihan ok

todella hyvin

8. Miten tapahtumaa voisi mielestäsi kehittää?

9. Onko jotain muuta mitä haluat sanoa?

Kiitos vastauksestasi! 😊

T. Kaisa ja Päivikki

Liite 4. Lomakehaastattelu tapahtuman avustajille, Tulppaanitalo

1 (3)

Lomakehaastattelu Slow Dating -tapahtumassa avustajina olleille, Tulppaanitalo

1. Mikä tapahtumassa oli hyvää?

- Tarpeeksi ihmisiä paikalla
- Kysymyskortit
- Paikka
- Ohjaus ja tuki
- Sopivasti aikaa jutella yksittäisen/uuden henkilön kanssa
- Koko tapahtumassa oli riittävästi varattu aikaa keskusteluille
- Tapahtuman selkeys
- Joku muu, mikä?

2. Mistä et pitänyt tapahtumassa?

- Liikaa ihmisiä
- Liian vähän ihmisiä
- Liikaa hälinää
- Osallistujilla oli liian vähän aikaa jutella keskenään
- Koko tapahtumassa oli liian vähän aikaa varattu keskusteluille
- Huono paikka
- Liian vähän ohjausta/huono ohjaus
- Tapahtuman kulkua oli vaikea ymmärtää
- Joku muu, mikä?

3. Mitä hyvää kysymyskortteissa oli?

- Keskustelu oli helppo aloittaa
- Ne helpottivat keskustelun ylläpitoa
- Ne vähensivät jännitystä
- Kysymykset olivat sopivan haastavia
- Kysymyksiä oli sopivasti

(jatkuu)

Liite 5. Osallistujien tietoinen suostumus -lomake

KUVAUSLUPA**LUPA KUVIEN JA HAASTATTELUJEN JULKAISEMISEEN**

Slow Dating- tapahtuma järjestetään osana Päivikki Koskisen ja Kaisa Salon opinnäytetyötä (Tampereen ammattikorkeakoulu, YAMK). Tapahtumassa tehtyjä haastatteluja, havainnointia ja valokuvia käytetään opinnäytetyön ja Jotta kukaan ei jäisi yksin- hankkeen aineistona, jossa kaikki voivat ne nähdä. Minua ei voida kuitenkaan tunnistaa kertomieni asioiden perusteella eikä nimeäni käytetä tutkimuksen yhteydessä.

Hyväksyn, että minusta otettuja kuvia ja minusta tehtyä lyhyttä haastattelua saa käyttää Kehitysvammaisten Palvelusäätiön sekä Jotta kukaan ei jäisi yksin -hankkeen viestintäkampanjoissa, enkä tule pyytämään korvauksia niiden käytöstä nyt tai myöhemmin.

Lupa koskee kuvien ja haastattelutekstien esittämistä painotuotteissa, verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa. Antamani lupa on ajallisesti ja maantieteellisesti rajoittamaton.

Kuvia käytetään Kehitysvammaisten Palvelusäätiön arvojen ja periaatteiden mukaisesti. Kuvauslupan voi antaa yli 18-vuotias henkilö.

Lupa koskee seuraavaa henkilöä:

Paikka ja aika:

Allekirjoitus ja nimenselvennys:

KIITOS YHTEISTYÖSTÄ!

Pinninkatu 51
33100 TAMPERE

Puh. 0207 713 500
Faksi 0207 713 525

Nordea 114630-871365
Y-tunnus 0906150-4

etunimi.sukunimi@kvps.fi
www.kvps.fi

Liite 6. Mainos: Slow Dating -tapahtuma, Kivenheitto

Jotta kukaan ei jäisi yksin -hanke
Slow Dating -deittitapahtuma
torstaina 23.5.2019 klo 15.30-17.00
 Kortteliravintola Kivenheitossa
 (os. Teiskontie 1, Tampere)

Slow Dating tarkoittaa hitaita deittejä eli deittailuun osallistuvilla henkilöillä on enemmän aikaa toistensa tapaamiseen ja tutustumiseen, kuin pikadeiteillä.

Deitti -tapahtumassa on mahdollista hyödyntää ohjaajan tukea tarvittaessa esimerkiksi kommunikointiin liittyvissä asioissa.

Deitti -tapahtuma on tarkoitettu erityistä tukea tarvitseville nuorille ja aikuisille (K18). Tapahtumassa on mahdollista löytää uusia kavereita, ystäviä tai jopa seurustelukumppanin! Tule rohkeasti mukaan deittailemaan tai voit vain tulla tapaamaan kavereita ja ystäviä!

Deitti -tapahtuman järjestävät Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Kaisa Salo ja Päivikki Koskinen.

Ilmoittaudu deitti -tapahtumaan **maanantaihin 20.5. mennessä [tästä linkistä.](#)**

Tapahtuma Facebookissa

<https://www.facebook.com/events/579187455905547/>

Deitti -tapahtuman jälkeen olet tervetullut Villiklubi Tampere -tapahtumaan Kortteliravintola Kivenheitossa klo 17 alkaen.

Lisätiedot

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö (KVPS)

Markku Vellas, p. 050 561 3228, markku.vellas@kvps.fi

Osku Timonen, p. 040 687 9555, osku.timonen@kvps.fi

Sexpo-säätiö

Veera Virta, p. 050 313 9636, veera.virta@sexpo.fi

Liite 7. Mainos: Slow Dating -tapahtuma, Tulppaanitalo

Slow Dating -tapahtuma Tulppaanitalolla (os. Pinninkatu 51, Tampere) tiistaina 3.9.2019 klo 16.30-19.30.

Slow Dating tapahtumassa sinulla on mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin. Tapahtumassa voi löytää kaverin, ystävän tai hyvällä tuurilla jopa seurustelukumppanin! Tule rohkeasti mukaan kokeilemaan ja tutustumaan tapahtumaan!

Slow Dating tarkoittaa hitaita deittejä eli osallistujilla on enemmän aikaa toistensa tapaamiseen ja tutustumiseen, kuin perinteisillä pikadeiteillä. Tapahtuma on tarkoitettu erityistä tukea tarvitseville nuorille ja aikuisille ja sen aikana on mahdollista hyödyntää ohjaajan tukea tarvittaessa esimerkiksi kommunikointiin liittyvissä asioissa.

Nyt haluamme kannustaa etenkin naisia rohkeasti osallistumaan ja tutustumaan uusiin ihmisiin. Kiitokseksi osallistumisesta naiset saavat tapahtumaan osallistumisesta kynsilakan. Tapahtuman vetävät Tampereen ammattikorkeakoulun YAMK-sosionomiopiskelijat Kaisa Salo ja Päivikki Koskinen. Tapahtuman järjestää Jotta kukaan ei jäisi yksin -hanke.

Ilmoittaudu Slow Dating -tapahtumaan perjantaihin 23.8.2019 mennessä [tästä linkistä](#)
Tervetuloa!

Lisätiedot

<https://www.kvps.fi/tapahtumat/slow-dating-tapahtuma-3.9.2019-tampere>

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö (KVPS)

Markku.Vellas@kvps.fi p. 050 351 3228

Osku.Timonen@kvps.fi p. 040 687 9555

Liite 8. Slow Dating -konseptin käyttöohjeet

1 (2)

ENNEN TAPAHTUMAA

- Mieti, mille asiakasryhmälle tapahtuma on kohdennettu (kehitysvammaiset, neurokirjon henkilöt yms.) Mieti myös osallistujien haluttua ikäjakautta
- Tapahtuma soveltuu järjestettäväksi hyvin monenlaisissa paikoissa. Valitse paikka tapahtuman kohderyhmän mukaan heidän tarpeitaan vastaamaan. Huomioi ainakin:
 - Mahdolliset esteettömyysnäkökulmat
 - Paikan saavutettavuus
 - Tilan avaruus ja se, että kaikki näkevät toisensa
 - Valaistus ja akustiikka, mahdollinen taustahälinä
 - Tilan varaaminen vain tapahtumaan osallistuvien käyttöön
- Suunnitellun tapahtuman ajankohdan valintaan voivat vaikuttaa mm. koulujen loma-ajat ja kohderyhmälle sopiva vuorokauden aika. Tapahtuman kestoksi sopiva aika on noin 10 hlö. tapahtumalle noin 1,5 tuntia
- Markkinoi tapahtumaa riittävän ajoissa ja riittävällä laajuudella. Huomioi, että tieto tapahtumasta tavoittaa kohderyhmän ja valitse markkinointiväylät sen tiedon pohjalta
- Jos tapahtumaan halutaan paikalle yhtä paljon miehiä ja naisia, niin naisten paikalle saamiseen kannattaa markkinoinnissa kiinnittää erityistä huomiota
- Slow Dating -tapahtuman voi suunnitella myös osaksi jotakin toista tapahtumaa!
- Pyydä ilmoittautumiset osallistujilta etukäteen sähköpostitse tai Webropol-kyselyllä. Tiedustele ennakkoon osallistujan tuen tarve ja mahdollisen henkilökohtaisen avustajan mukaan tulo. Mieti samalla, tarvitsetko osallistujasta muuta tietoa ennakkoon
- Varmista, että tapahtumaan on tulossa riittävästi avustajia osallistujiin nähden. Oppilaitoksista ja erilaisista järjestöistä voi kysyä vapaaehtoisia avustajia mukaan tapahtumaan

(jatkuu)

TAPAHTUMAN JÄRJESTÄMINEN

2 (2)

- Mene paikalle tarpeeksi ajoissa ennen tapahtuman alkua
- Järjestele tapahtumapaikan pöydät ja tuolit siten, että jokaisessa pöydässä on tilaa kahden henkilön istua toisiaan vastapäätä ja liikkua esteettömästi
- Jaa pöytiin kysymyskortit sekä osallistujan tukikortti
- Ohjeista tapahtumaan mahdollisesti osallistuvat yleisavustajat tapahtuman kulusta ja tehtävänkuvastaan
- Ota vastaan tapahtuman osallistujat, kirjoittakaa kunkin osallistujan nimi rintaan kiinnitettävään nimilappuun ja ohjatkaa osallistujat paikoilleen
- Kaikkien saavuttua ja ollessa paikoillaan tapahtuman vetäjä ohjeistaa osallistujia tapahtuman kulusta:
 1. Tavoite tutustua uusiin ihmisiin
 2. Keskustelussa voi käyttää hyödyksi pöydille jaettuun kysymyskortteja kyselemällä niiden kysymyksiä toisilta vuorotellen siten, että molemmat vastaavat kortin kysymykseen
 3. Osallistuja voi pyytää apua kättä nostamalla tms.
 4. Keskusteluajan tultua täyteen (osallistujien tarpeiden mukaan noin 5-10min.) osallistujat kuulevat äänimerkin tai kehotuksen vaihtaa paikkaa seuraavaan pöytään vasemmalla puolellaan
 5. Juttelu jatkuu uuden henkilön kanssa edellä kuvatulla tavalla
- Tapahtumassa mukana olevien yleisavustajien tehtävänä on olla tukena ja apuna keskusteluissa, jos osallistujat tarvitsevat apua.
- Vaihtoja suoritetaan niin monta, että kaikki osallistujat ovat ennättäneet jutella kaikkien kanssa
- Lopuksi osallistujille jaetaan paperi, johon he voivat kirjoittaa sen henkilön nimen, jonka kanssa haluaisivat jatkaa keskustelua. Tämä paperi palautetaan vetäjälle, joka saattaa toisistaan kiinnostuneet parit yhteen. Tässä on hyvä yleisavustajien olla tarpeen mukaan tukena
- Jos tapahtuma on tarkoitus järjestää uudelleen, niin muista mainostaa sitä jo tämän tapahtuman lopuksi!

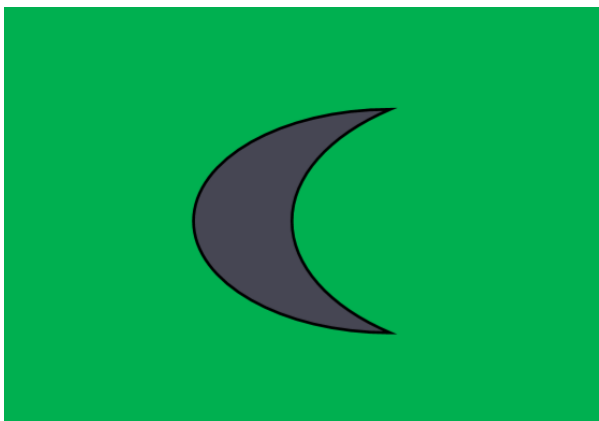
Liite 9. Osallistujan tukikortti

Kortit

1 (2)

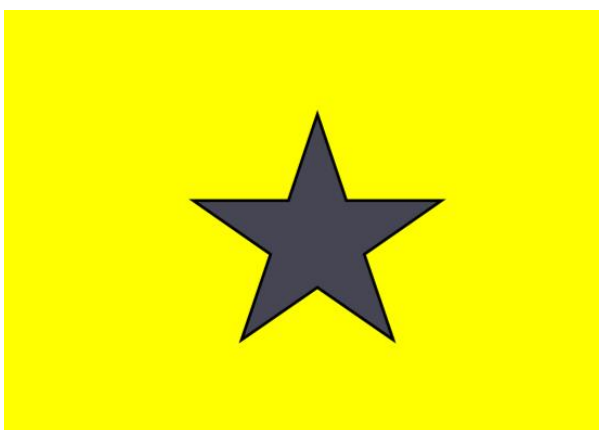
Tästä löydät selityksen korttien väreille

KOPIOINTI KIELLETTY!

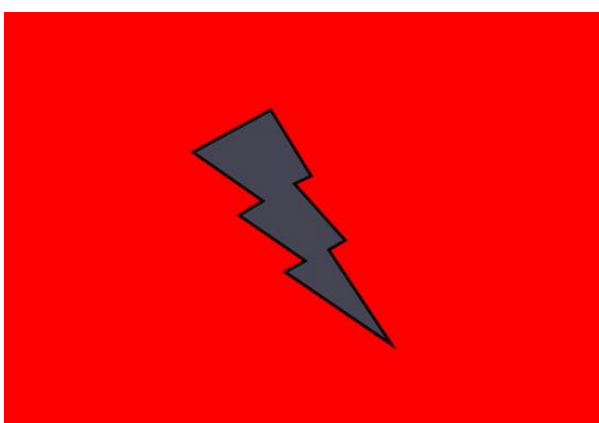
Vihreät kortit:

-Kivin tuettuja kysymyksiä

Keltaiset kortit:

-Kysymyksiä, joihin
vastataan kyllä tai ei

Punaiset kortit:

- Kysymyksiä, joihin
vastataan monella sanalla

(jatkuu)

Tätä kommunikaation tukikorttia voit hyödyntää tarvittaessa keskustelun tukena

2 (2)

KOPIOINTI KIELLETTY!

